

47

březen 2009

časopis pro současnou poezii

Psí víno

s přílohou

www.psivino.cz

Soutěž je vyhlašována v oboru poezie pro státní občany České republiky, kteří v roce konání soutěže dosáhnou maximálně 22 let (věk, v němž zemřel Jiří Orten) a kteří do uzávěrky soutěže nevydali knížku poezie.

Do soutěže lze přihlásit jednotlivé básně nebo cykly v rozsahu do 200 veršů, a to jakékoliv tematiky a žánru. Rozsáhlejší zaslanky nebudou posuzovány. Soutěž je anonymní, přihlašované práce nesmějí být označeny jménem. Zároveň s přihlašovanými pracemi je nutno zaslat list A4, který musí obsahovat tyto údaje: jméno a příjmení, datum narození, adresa bydliště. Texty musí být napsané na stroji nebo na počítači v 6 vyhotoveních a zaslány na adresu: Monika Trdličková, Purkyňova ulice, č.189, 284 01 Kutná Hora. Uzávěrka soutěže je 30. dubna

Vítězné práce budou odměněny takto:

1. cena: 5.000 Kč
2. cena: 3.000 Kč
3. cena: 2.000 Kč

Dále mohou být udělena čestná uznání. Porota si vyhrazuje právo neudělit všechny ceny. Druhých a třetích cen může být uděleno víc, stanovená částka se pak dělí mezi oceněné.

V TOMTO ČÍSLE NALEZNETE TVORBU NÁSLEDUJÍCÍCH AUTORŮ: ALICE PRAJZENTOVÁ ☐ PETR PROKŮPEK ☐ JAN TĚSNOHLÍDEK ml. ☐ JIŘÍ MAREČEK ☐ ANICA JENSKI ☐ MARIAN KALL ☐ PETER UJHAZY ☐ STANO HÁBER ☐ RADOVAN BRENKUS ☐ VOJTĚCH VANER ☐ KRZYSZTOF KUCKOWSKI ☐ MARTA BEROWSKA ☐ MILAN KOZELKA ☐ GUNNAR WÆRNESS ☐ JAN J. BENEŠ ☐ PETR H. ŠLIK ☐ TEREZA ŠIMŮNKOVÁ ☐ RECENZE PAVLY ANTHOVÉ, IVO HARÁKA, MILANA HRABALA, RADIMA KARLACHA, PAVLA KNOTA A LUKÁŠE NEUMANNA

milí čtenáři

Milí čtenáři,

mladí čtenáři: víte, co znamená „bocian vo vankuši?“ A vy, starší, víte, co znamená „I became a hare when I taught myself to speak hare?“ Ideální případ pro vzájemné mezigenerační poučení. Ovšem pro jistotu je pod anglickými texty připojen překlad.

Doufám, že jsme vás tímto poněkud nesouvislým úvodem neodradili, ale naopak, vzbudili vaši zvědavost. Takže pěkně popořádku. Redakční rada opět doznala změny, rozloučili jsme se Jakubem Grombířem a Janem Sukem, přičemž s druhým jmenovaným jsme se dohodli na volné spolupráci. Oběma pánům patří poděkování za jejich dosavadní činnost a přínos pro PV. Do redakce jsme přivítali Ondřeje Buddeuse.

Jak jste se mohli přesvědčit, webové stránky www.psivino.cz jsou už nějakou dobu v provozu. K jejich stávající podobě se během času ještě připojí pár zajímavých rubrik, avšak už dnes neváhejte a směle pište veškeré případné připomínky, které nám je pomůžou zdokonalit.

Do tohoto čísla Psího vína se sešlo nebývalé množství kvalitních příspěvků, a přestože se, bohužel, nevešly všechny vybrané a museli jsme po tuhých bojích a s těžkým srdcem vyřazovat, byli jsme beztak nuceni přidat několik stran navíc. Tím vás, jak doufáme, jedině potěšíme.

Slovenština na stránkách Psího vína již zdomácněla, a i nadále na nich bude mít své trvalé místo. Do bloku slovenských autorů se můžete začíst i v tomto čísle. Nad obrazovými básněmi Gunnara Wærnesse, které vám představujeme, můžeme jen hořce litovat, že nedisponujeme takovým množstvím finančních prostředků, abychom si mohli dovolit vydat celou jeho sbírku, a aby se tak k nám už konečně mohla dostávat skutečně současná a kvalitní tvorba zahraničních autorů.

Nudíte se? Vykašlete se na medvídka mývala, pořídte si kameru a pusťte se do natáčení filmových básní. Inspirací vám může být rozhovor Ondřeje Buddeuse s jedním z organizátorů Zebra poetry film festivalu Ericem Engelbrachtem.

Svojí brilantní prózou se vám představí liberecký prozaik Vojtěch Vaner. Milan Kozelka se prezentuje ukázkou čtyř povídek ze své nové knihy Údolí pod vysokým nebem.

V tomto čísle naleznete samozřejmě celou řadu dalších a dalších básniček i básníků. Své ohlasy na jejich tvorbu nám pak můžete napsat na naše webové stránky.

Jak nám pod rukama Lukáše Neumanna rozkvetla recenzi rubrika, o tom se můžete přesvědčit na samém konci Psího vína.

Jaro klepe na dveře, šílenství doby je v plném proudu, řeky se budou odemykat, ledy tají, hladiny stoupají.

Petr Štengl

titulní strana

*Autor fotografií:
Jan Těsnohlídek ml.*

ALICE PRAJZENTOVÁ

* * *

Kartony, krabice, plata
Emocí
Zatloukla jsem jimi okna!
...do svědomí
Není čisté,
ale nekapalní, neproteče
Skrz membránu úsměvu

DLOUHÝ TÝDEN

Kolmo krouhám
Krouhám a križmo plachtím
Ve světlech účtenek
Tančím

Lemuji pokoj ode zdi k oknu
Od okna ke stropu a výš
Krouhám do zblbnutí
Cáry faktur

JEN ASPOŇ JEDNOU BEZEJMENNÁ

nehláskovat své jméno
do telefonu

necedit skrz zuby na poště
téměř nešeptat v bance

N-E-J-M-E-N-O-VA-T -S-E

...bezejmenná fronta
na důstojnost

N-E-B-E-R-E-T-O-K-O-N-C-E

jen alespoň jednou
bezejmenný anonym
co důstojně zdraví kolemjdoucí

s vypálenými jmény na čelech

STAROST STÁŘÍ

vyměkne ostrý pohled i úderný krok
a ty se začínáš bát
že nedoneseš hrnek ke rtům
je ti líto promrhaných okamžiků
i pradávných odžitých chvil
které vypadaly z paměti
jako jablka z koše
stejně dunivě prásk o beton
starost stáří
a moc tuhé maso
které nepřekousneš

ODPOLEDNÍ SIESTA

Submisivní ženštiny v ultra lehkých burkách pochodují
se samopaly po poušti

Jedna druhá třetí ... odpočítávají sekundy

Postaví se v dvojstupu – obličejí k sobě

Sukub hlásá odpolední čaj

Je sobota a lidé odpočívají

Submisivní ženštiny svlékají burky

Jsou nahé, na tělech mají bodné rány

Bodné rány a stigmata

Alláhův černý humor

Je legrační je z dále pozorovat

Ženštiny střílí samy sebe

A pouštní písek se zbarvuje do ruda

Odpolední siesta končí a lidé se rozcházejí

Překračují mrtvá těla

* * *

a když ruka laskala
obrovitý zadek
téměř jakoby porostlý růžovou vrstvou špinavých tepláků
uvědomila si tu absurditu situace
co na tom, že věkový rozdíl si nezádá se vzdáleností z města Ú
do města eL ?
lístek však nikdo neprocvakl, pokud kdy nějaký existoval
stejně by procvaknut za stávající situace nebyl
...a ona svými tyčkovitými prsty posunula brýle přesně
do drážek vytlačených na nose
dost možná, že už se s načervenalými obtisky krátkozrakosti
narodila

BEZ DOBRÉHO KONCE

seděla za stolem
v malé čerstvě vymalované kuchyni
hřbetem dlaně metla drobtý večere
na miniaturní hromádku

snad nemyslela na nic, jen posmutněle vzdychla

za zdí se dva milenci divoce proplétali
prudce vstala
zasunula židli
oblékla si kabát
s konečně nalezenou vzpomínkou
vyšla z domu

NÁDRAŽNÍ DEKLAMOVÁNKA

jeho hlas moduloval
v hrůzné běsy a pozvolna se podobal nechtěným projevům
epilace
vypravování se slévalo v barevných tůních slov
jen pozlátka ... chybělo
ještě chvíli okouněl, zvědav vydupával do kočičích hlav tóny
očekávání
krátce si odkašlal, aby skryl svou nervozitu
a znovu se rozhovořil ... spíše sám k sobě

Pozbytí jakéhokoliv citu je jako vymáchat si držku v louži...
slečno!!
...každý jsme něco zabili
někoho
všichni sebe
slečno! já vám chci věnovat své sny
převlékl jsem je za kompromisy
a posadil na sedadlo spolujezdce
slečno!
...každý jsme někomu přidrželi hlavu pod vodou
s tváří bezúhonnou
jak seschlé semeno v zemi – čekající
slečno!

Alice Prajzntová (*1982 v Děčíně)

Již několik let se s nevalnou úspěšností prokousává studiem vysokých škol. Na poli pedagogickém je to o něco lepší, leč více vyčerpávající, nerovy cuchající. Pauzy mezi studiem a prací si krátí redaktorstvím v časopisu H_aluze, lektorstvím, sledováním oken lidských příbytků, drbáním psíka Deadlína, severočeskými spanilými jízdami vlakem a vymetáním kulturních akcí.

PETR PROKÚPEK

DEN ZA DNEM

Každý den se dozvídám
o dávných známých z Česka,
jak se zasnbují, posléze pořadají zpívání,
většina z nich se i následně žení,
slaví třicetiny, padesátiny, čtyřicetiny,
oslavují nově zrozené potomky,
staví domy a oslavují kolaudace,
zapíjejí krásné dny, odchod léta,
začátek prázdnin, Velikonoce,
pořádají ohně uprostřed zimy kvůli
vánočním svátkům, žranice,
paintballové mistrovství a čtení v Praze,
jo, jo, jo a sedím tu a čtu si o tom na skype
od bráchy z jaderky v Hlavním městě,
vždycky jsem byl pár tisíc kilometrů
od všeho dění, psal básně nebo
nějaký román a pil hnědozlatou whisky,
každý pátek výplata, pro to všechno
kvalitní gauč, spolehlivý laptop,
nejnovější zprávy o lidech,
které jsem kdysi znal,
peroxid vodíku
red bull
svíčky
stesk

EINSTEIN

Je to jednoduchá matematika, řekla,
každý den vypiješ láhev skotské za 19,99
víš kolik je to za měsíc?
Zeptala se

Víš, kolik vykouří souseď za měsíc cigaret?
Zeptal jsem se

Nikdo mi neodpověděl
Odešla
Jsou to tři měsíce
Myslím, že se vrátila do ČR

Utratím šest set měsíčně za whisky
Utratím šest set měsíčně za nájem,
účty a jídlo

Může mi někdo vysvětlit,
za co mám utratit zbylou tisícovku,
aby mě někdo
miloval?

KDE SE POŘÁD BEROU TY KOSTKY LEDU V TÝ AMERICKÝ LEDNÍČCE, LÁSKO?

Moje žena se probudí ve tři ráno a chce džus
Nabízím jí čaj, malinovoostružinový s bílým bezem.
Předevčírem mi umřel můj oblíbený strýček,
dali mu špatné léky, ale to už se prý stává.
Náš kuchař neustále mluví o sebevraždě, a co na to řekne pánbůh,
vyprávím mu o svém strýčkovi a o jeho veselé povaze,
vyprávím, jak mu nějací rusové ve Varech nabízeli celý majlant za jeho Volhu,
vyprávím o tom, jaký byl katolík a jak jsem se těšil, až ho vždy uvidím,
vyprávím, že nemůžu přijet na jeho kremaci, protože bydlím moc daleko na to,
abych si stihnul rezervovat let pokaždé, když někdo, koho miluji, umře.
Moje žena si dneska koupila čtyři páry bot a já k tomu přihodil
jedny tepláky a pět párů parádních ponožek za euro.
Bangladéšané odvedle mi vyvářejí každý den kolem třetí hodiny
úžasně obědy, na které mi ovšem nestačí moje zásoby prostenalu a urinalu.
Když jsem šel dnes do off licence pro novou láhev Granta, vyhodil jsem
na autobusáku do popelnice tu prázdnou od včerejška.
Když už máte po krk všech těch irských, nudou a bohatstvím znuděných fukačů,
posere se vám doma bojler a osmnáctkrát voláte domácímu,
aby to přijel někdo opravit –
systém!
Moje manželka je krásná žena z Vysočiny, na Moravě, v České republice,
uprostřed Evropy,
planeta Země a spoustu času trávíme tím, jak nesnášíme Iry a Poláky.
Člověk by řekl, že něčí smrt ve vás zanechá pocit smutku.
Člověk by řekl, že zůstane v Kanadě, když se mu tam líbí, proč se vracet do Evropy?
Člověk by řekl, že když někdo bojkotuje McDonalda, nebude pít ani Cocacolu,
natož pak
stěhovat se do Atlanty a fotit se vedle Pembertonova pomníku!
Všechny ty krásné děti na ulici, co bych je mohl naučit, možná by na mě někdo
zavolal poldy, kdybych se k nim přiblížil, tak aspoň chodím po nocích krmit
místní kočky,
a když se pak vracím, snažím se velmi rychle uspořádat myšlenky dne
v jedné neuspořádané
básni, ale věřte mi, nejde to, místo toho se snažme se ženou nad skleničkou
granta se třemi ledy
přijít na to, kde se pořád berou ty kostky ledu v tý americký ledničce...

NUDA

Je toho moc
vyhrát v lottu
vyspat se s novou servírkou
Q7 popelavé či černé barvy
Kryl nebo Plíhal?
pamatuješ na cukrovou zemi
u Sommersových v Houstonu?
Eva by nás ráda viděla
tak proč se nerozhodnout
to tady zabalit?
želvy z arboreta
plastový Endeavour
koupíme toho víc
za levné dolary
uvidíme synovce
Dereka a Daniela
ty americký spratky
co bys jim nejradši
naflákala hubu pokaždě
když je vidíš?
určitě víš
že já toho zrovna teď
na práci moc nemám
vyplnit tiket se
šťastnou hvězdičkou
prohlídnout katalog
a jít do práce
můžu jindy.

.....

Petr Prokůpek (* 1980 Rohožná u Jihlavy)

Vystudoval Střední průmyslovou školu strojní v Jihlavě obor management. Pracoval všude možně, momentálně pracuje jako catering manager na jihovýchodě Dublinu. Vydal knížku poezie Dobře to děláte, chlapi? (Větrné mlýny, Brno 2005). Loni mu vyšla sbírka Make-up za nehty v edici poezie Stůl časopisu Psí víno. Publikoval v Jihlavských listech, Psím víně, Divokém víně, Toaru, Welesu či Hostu. Jeho poezie je zastoupena v almanaších: Cestou. Básnický almanach Welesu 2003 a Antologie Divoké víno 1964–2007.

NEMYSLETE SI

vy, co jste slaboduše vystudovali
nebo vyhnali svou kariéru vysoko,
vy, co dřeťe od úplňku k úsvitu,
nemyslete si,
že je jednoduché ležet na irském kavalci z Clerys,
popíjet a snažit se zapálit si doutník padesáticentem
ve dvě hodiny po obědě, který nebyl a nebude,
vlastně uprostřed Halloweenu,
večer tu budou na každém rohu znovu hořet auta
a já půjdu pro svou ženu raději až k obchodu se švýcarákem v kapse,
nemyslete si,
že by mě zachránil šroubovák či vývrтка!
Všichni vy, úspěšní v německých autech,
zase bude dobře a komu líp?
Jeden mail pro Virginii Despentés, když už po osmé za sebou
koukáte na Baise Moi a chybí vám knihy
z knihovny vyrobené vaším tátou,
nemyslete si,
že všechna ta krize, o které slyšíte je skutečná,
nedávno se jen pár chlapíků, kteří tomu všemu šéfují,
sešlo někde v Essexu a dohodlo se: tak teď bude zase chvíli krize
(hrabství Essex, východ UK, jedte z malebného Maldon na sever,
asi míli před North Great Totham, po pravé ruce, je neoznačená cesta,
kterou dojedete na nenápadný ranč, kde se scházejí),
nemyslete si,
že mě baví tady ležet a pořád dokola si předcítat
tabulku Jak zvládnout stres, kterou mi žena přilepila na zeď vedle zrcadla
a chovat v náručí našeho Derry Boo, je to plyšový duch,
který dostal jméno podle města v severním Irsku,
kde jsme strávili romantický víkend,
není to jednoduché,
berou nám hodiny, světlo, někdy i tmu a teplo
a bohužel i pantofle od babičky, mosazné klepadlo na dveřích,
čerta s modrým obojkem na zápraží, penzijní připojištění
a moje žena mi vyčítá, že si nekoupím dražší whisky!
Nechce, abych se upíjel nějakým blafem,
nemyslete si,
že máte navrch,
když jste si zaplatili kurzy photoshopu,
angličtiny, slušného chování, olizování upoceně prdele,
stlaní postele, správné nošení ponožek, urdu a jejich kuchyně,
takhle třicátého prvního října slunce čouhá zpoza mraků,
zpívám si s Nohavicou a střídavě mačkám protistresový míček
od Guinnessu a píšu báseň o obyčejném odpoledni,
za napůl zataženými záclonami,
na úplném konci Temple Manor Way.

JAN TĚSNOHLÍDEK ml.

MLADÁ ČÍNSKÁ BÁSNÍŘKA V OSLO

erice & davidovi

I.

večerní
vyhlídka na prahu
jsou mosty
jsou kostely
jsou domy na nábřeží
jsou světla & světla a
žičkovská věž –
všechno to tady nechat a
o d j e t
někam daleko
chodit po *jinejch* ulicích
potkávat *jiný* lidi
mluvit *jinou* řečí
tvářit se že jo ale
nebude to *jiný* –
skleníkový
panelákový lidi
noční
pouliční lidi
turisti
ona
ona nebyla jako oni –
jako ty co
se do prahy jezděj projít
po václaváku
po karlově mostě a vyfotit se
pod orlojem

II.

seděla v oslo
na nádraží a
z očí se jí dalo číst povídání
podivnejch příběhů který jí vyprávěla
stará su lin
když ještě žila –
příběhy o pánech co byli tak
h r d ý že
radši umřeli hladu než aby
prosili o pomoc
příběhy o paních který
pohřbívaly své děti do
zmrzlý země a stejně
šly dál
hlavy nahoře a
žádný nebe a žádný
příště –
jí bylo asi sedm

poslouchala & divila se a
teď
teď tam konečně byla –
seděla na nádraží
odháněla bezdomovce a
dost možná se jí v hlavě honilo že
tohle město není *takový*
jaký si ho vyčetla z knížek že
sice oslofjord a v něm
racci & škeble & lodě
že sice radnice
karl johan & vigellandovy sochy –
zámek & storting ale
není *takouý*
jaký si ho malovala v posteli do sešitů
když byla nemocná
něco
je jinak
snad
že o d e š l i
pánové & pani z jinejch dob –
pánové & pani co
toho napsali tolik
o lásce
o starostech & štěstí
o bolesti
o tom
jak žít aby tohle a o tom jak žít
aby tamto –
napsali všechno – vymysleli svět a
teď
na hlavě sochy každého z nich
seděj holubi a
nezbejvá než hledání místa na
jejich šachovnici
hodný & zlý
úspěšný & neúspěšný
živý & mrtvý
s někým & sami –
všechno je vyzkoušený
všechno je vysvětlený
spočítaný a
stejný jako v televizi
ani tady
to není jiný
III.
poblitý chodníky
kecy
o tom jak je dneska těžký
porovnat si věci v hlavě
pro mladý
jehlou do žíly

barevnější svět
nevidět
neslyšet
nevidět
nevědět
pořád dokola to samý
názory
vzdory
pády & zvedání se
hlednání se & křičení že
tady
tady jsem
pořád dokola to samý
nekonečný regály knížek příběhů co jsou
o p r a v d o v ě j š í než život
nekonečný regály knížek s takovým tim
a co? nastrkaným mezi řádky
s takovým tim že
na co křičet
když můžeš mluvit?
na co mluvit když
můžeš bejt zticha?
co
zbejvá
než
plánovaná spontánnost a
lhaní že
vůbec ne – –
IV.
bylo to na podzim –
mráz drotil růže u národní galerie
pár lidí v tom městě ještě
mluvilo norský ale
vlastně nebylo než dvacetina pekingu
nebo
půlka prahy –
skleníkový
panelákový lidi
noční
pouliční lidi
neonový nápisy
do kamenů tesaný datumy
připomínaly
těžký časy
příběhy
dávno mrtvejch pánů & paní a
co zbylo bylo
vystavený
na dívání & koupení
pro turisty –
seděla v oslo
na nádraží

zklamání
nesplněný sliby
vzpomínky
vzpomínky na babičku jak říkala že
jednou
se tam podíváš že
Ty
se tam jednou
určitě podíváš – –
do bloku psala básně
jak fotky co
k o n t r a s t o v a l y
s vybledlema obrázkama města který

už dávno není

V.

jsou dny kdy je těžší než jindy
nevidět
neslyšet
nevidět

nevědět
nemotat se
jen tak
motat se náky směřem

NÁSILÍ BEZ PŘEDSUDKŮ

násilí bez předsudků je
dát cizímu
usměvavému pánovi na nástupišti
pěstí

nastavit nohu dítěti který
běží kolem
násilí bez předsudků je
znásilnění
bodnutí cizího člověka na ulici
nožem do zad

jen
tak
protnout dva příběhy
jednou událostí
v jednu chvíli –
sblížení
sblížení

sblížení

sblížení

sblížení

TENHLE DŮM NEMÁ OKNA

probudit se a
začít znova

dát
správný věci na
správný místa

na voňavej papír napsat že

*teď odjedu a nákej čas se nevidíme ale
uteče to rychle*

vrátím se a

*budu mít velkú auto ve velkú garáži
u velkúho baráku s velkou*

*zahradou & velkým psem
budu se žít velkým businesssem žít
velkej život ve velkým*

světě a Tobě

bude stačit kejonout aby

*u všechno bylo takouj jako ve snech který
nás od mała učili snít – –*

probudit se a
začít znova

dát
správný věci na
správný místa

na voňavej papír napsat že

*až se vrátím
budu čitelnější
klidnej & zodpovědnější
praktičtější – – ale*

mám strach že
se nic nezmení že
nikam neodjedu a i kdyby tak
až se vrátím

budu mít ty samý
*loserský přátele & známý
budem sedávat ve stejnejch barech
psát ty samý loserský texty/dělat stejnou
loserskou hudbu*

plácát se po zádech & říkat že
už jsme o něco lepší

holky
na který si budem myslet budou pomalu
něčí

*něčí ženy
něčí mamky a my*

budem se možná o něco víc
s n a ž i t ale
už těžko budem jiný –
prázdný lahve co nejsou než

v ě z e n í
pro střepy
co nejsou než
v ě z e n í

střepy pod kůží a
střepy v hlavě
střepy v očích
střepy v puse do tváří
do dásní
mezi zuby a
do jazyka

slova
jak střepy do uší –

už těžko budeme jiný
plný střepů
plný střepů si nad ránem lhát že
*máme proč
bejt víc že
máme proč*

probudit se a
začít znova

dát
správný věci na
správný místa

na voňavej papír napsat že

*bylo by fajn
bejt s Tebou
bylo by fajn
bejt spolu
třeba by to šlo
třeba by to šlo –*

napsat na voňavej papír a
do svítání
tomu i věřit

Jan Těsnohlídek ml. (*1987 Havlíčkův Brod)

Většinu života prožil v Krucemburku, městyso poblíž Žďáru nad Sázavou. Psát začal během studií K. V. Raise v Hlinsku. Byl oceněn v řadě literárních soutěží. Po ukončení střední školy strávil semestr studiem oboru Informační studia a knihovnictví na FF UK. Pracuje v bageterii a jako substituent právnické kanceláře pomáhá cizincům s vyřizováním víz na cizinecké policii. Je zástupcem šéfredaktora Psiho vína. Jeho básně byly publikovány v Hostu, Tvaru a Psím vině. Na literárním serveru Písmák publikuje pod nickem jt.

JIŘÍ MAREČEK

* * *

V průzorech
sluchátka aparátu
tuší dehtová sloupořadí
natažených drátů
a jiskření
porcelánových jističů.

Pod nimi pak
dálková světla
zbloudilých řidičů
sem tam osvítlí
ohořelý vrak.

* * *

Valil se sám ze sebe
jako pryžová duše
z rozpáraného míče.

Zřejmě tedy upadla magnetka
právě těch lakovaných dvířek,
co nakonec vyvrátí panty
u márnice domácích zvířat.

* * *

Mrdka extrapolace!

A magacín půlpalcových do tašky

Noty Rachmaninových etude tableau

Dvě jednáctky nalačno
dvacítku v mínusu
holanisti v hospodách
s marxisty

Pasé Che po tričkách

Některé už nebaví ani plivat
po hrobech
a nejíst maso

Divíš by se divil
že skicám odzvonilo.
Ale z kolen se žádný
nezvedá

ODPOSLECHY

Soldán:

Dlaně na ubrusu
jak dvě syrový kotlety,
nekecám,
všem na předloktí ukazoval
sbírku zubních stisků,

Říkal,
paměť, ta je na hovno.
Všecko zastavíš!

Ale nesmíš být posera
a na kroucení tady toho drátu
vzít kombináčky.

Titěra:

O zrak prej přišel náhle,
do sklepa zrovna nesl
bedničku naklíčených brambor.

Prdla žárovka, pomyslel si.

Dlaněmi dotápal ke stěně
a nakonec tam chlapi usnul
v náruči kostru bicyklu.

Vonderka:

Kdekdo slyšel, že z tý rány zbudou na
silnici
akorát tak vyzuté boty. Ty se sbírají,
zuby jen podrážkama skopou ze silnice.

Ti povídám, to je na furt,
s tím už nic...
To je jak flek na lakovaném stole.

Janík:

Prostě to nešlo, potřetí už.
Přešla to bez řeči,
ale chápej,
chytila mě úzkost.

Ani pak v noci na míse
jsem to nemoh dotáhnout do konce.
A to sem se fakt snažil.
V kapsáři na dveřích
po sobě nechala
cigára a vložky.

Týn:

Žádný z nás nevěděl, kde se vzaly.
Rybáři radši zavolali hasiče.

Padala tma a maso
se zachytávalo do česel jezu.

Deset pytlů bledých řízků
omývala říční voda až do rána,
některé bral proud
a odnášel je pryč.

Fajkus:

Nevim co s tím, prostě se pak cítím líp
a nikomu to dovopravdy neublíží, no ne?

Prodavačky přece knížky zařazují furt.

Prostě vejdu dovnitř a někdy mám vážně
i pocit
jako bych něco sháněl

a pak vrazím Koláře mezi kuchaře
nebo Hůlovou do učebnic.

Někdy mi stačí jen převrátit hřbet v polici,
najednou máš na sekundu pocit,
že je něco komplet.

Rosmann:

Večer jsem vzal psa tou kratší cestou
okolo oční kliniky. Strašně mrzlo.
To chromované zábradlí,
v zimě svítilo jak neonová trubice.

Měl jsem strašnou chuť sundat palčáky
a oběma ruka je stisknout, až by mě
píchlo v plombách.

Jiří Mareček (*1979 Zlín)

Vystudoval knihkupeckou školu v Luhačovicích.
Momentálně žije v Olomouci, kde pracuje jako
novinář. Verše publikoval v časopisech Host,
Toar či v olomouckém Těžkoříct. Společně se
zlínským výtvarníkem Alešem Lochem vydal
album Stébła zkoušet, které obsahuje deset
leptů a stejný počet básní.

ANICA JENSKI

NA TRATI

až na to přijdou
tak co!

vezmu mobil
a půjdu
brácha mi stejně drží
na trati fleka

aber, aber, Mr. Aber!
jen zběsilou jízdu, prosím
jinak neplatím, pánové!

esemes: navzdý te

s.r. pees: nejde psat
stanice
Kosh-Mar
mnou trese

MY MOTHER IS LITTLE MONSTER

zkoušela se odkojit

z naběhlých prsou
ale vyrazila málo mléka

klamou, chlapče

zkoušela ho sehnat
ale na pultech chybělo
věkové rozpětí
30 a více let

V LABI

v Labi
plkaly ryby
celý den

večer se na pánvi
usmažily vánoce

a kostičky
se zase
zasekly

ANDĚL

jemný dotek
je jen pro motýly

tak přiraž

nevěra věří
v anděly

tak přitlač
až na zeď
ať chvoře se

snad přiletí
a přikryje nás křídly

MÄDCHEN

mám mädchen bez wurstu
a taky cos čekám
držím ji v těle
za nehty za paty
a mädchen jen zoufale
slepýma očima těká

za dresden za ústí za mlhu
kam unikne mi?

snad dresden spojí
slepé oči
prázdná těla

POZDĚ

byl pochválen
matkou
byl pochválen
otcem
za dveřmi s visačkou
„Steinovi“
chvíli postál
nejistě na místě
kdo jsou ti lidé
pozdě na
budiž pochválen

JEN SPI

malá Annen
spí
a mouchy křičí
ticho!
radosti jepičí
Annen spí
a moli třou se sypkými křídly

Annen,
dohlédneš tam
kde život za klíčovou dírkou?
ucítíš
prach spálených křidel?

v lomozu a spěšném dusnu
mami!
tak příkré jsou
schody ze spaní
pomoz mi
prosím ven
kde mouchy buší svými hlavami
do skel okenních
v dozvuku slov
jen venvenven...
šílenství je dohání

JEMNÝ SUROVEC

pořád jen psala
a psala
až celkem dost
a taky nuda
a někdy až moc
prý
nechtěla ztratit křídla
ha
já jí jedno po druhém
labužnický
utrhal

stále však narůstala další
až mě to někdy děsilo
i ona měla strach
ale já jí přece nikdy nestrhl
až na zem
tak co
že jo

MÁTI?

když jsem se vracela
ze hřbitova
Máňa Klebhamová
co jsem ji neviděla
pěkných pár
klevetila o vnoučcích
a ptala se
na mé dva syny
vidíš
a já zapomněla říct
že mám ještě tebe
holka moje

Anica Jenski (*1977 Děčín)

*Vystudovala sociální politiku a sociální práci na UJEP v Ústí nad Labem.
Publikovala ve Sborníku literární ceny Vladimíra Vokolka 2008 a v H_afuzi
č. 6/2009. Žije v Děčíně.*

Ondřej Buddeus:

POETRY IN MOTION

S Ericem Engelbrachtem, jedním z organizátorů 4. Zebra poetry film festival, jsem se setkal v listopadu 2008 v Oslu, kde právě probíhal Oslo poesi festival. Eric tu měl přednášku o zvláštním druhu krátkometrážního filmu, jehož scénářem je poetický text, báseň. Promítal jednotlivé poetry filmy (německy Poesiefilm, česky filmové básně? básně ve filmu? poetické filmy? – překlad se poněkud vzpírá...) a v krátkých vstupech je stručně komentoval. Obsírné vysvětlování nebylo potřeba, snímky byly dost výmluvné samy o sobě. Následující rozhovor, který se vedle poetry filmu dotýká témat jako: co nabízí báseň filmu a naopak? nebo jak to vypadá pod pokličkou trochu netradičního poetického festivalu v Berlíně? se odehrál v kavárně *Den gode café*.

Eriku, můžeš na začátek nějak popsat váš festival?

Zebra poetry film festival je součástí berlínského festivalu poesie, což je asi největší evropský festival, který se soustředí výlučně na poesii, tradičně se koná vždycky v létě a pořádá ho Literaturwerkstatt Berlin. Osou programu je pokaždé nějaký jazyk, v roce 2008 bylo téma „Portugalština jako světový jazyk“, příští rok bude těžištěm Afrika. Festival Zebra se původně konal ve stejnou dobu, poprvé v roce 2000, a opakuje se každé dva roky. Když jsme začali, bylo všechno samozřejmě mnohem skromnější a chaotičtější, ale ročník za ročníkem se festival rozrůstal. Teď napočtvrté se už leccos změnilo a filmů je také čím dál víc.

Kolik diváků na festival poetry filmu vlastně dorazí a co uvidí?

Diváků přichází hodně. Máme pro ně vedle soutěžních večerů, kde je vždycky plno, připravené speciální programy, např. blok Hard Core, Love Movies, Famous Verses, Portraits of Poets, historické poetry filmy, letos jsme tu také měly performanci pražských studentů (pozn.: představení Štěpána Kleníka s názvem Fluorescent poetry), a potom bloky se zaměřením na jednotlivé země – USA, Velkou Británii, Německo, Holandsko, hispánský svět, a jiné další. Díky provázanosti s ambasádami se snažíme vedle běžného diváka oslovit také komunity cizinců žijících v Berlíně, například Holanďany, Rusy, Belgičany nebo Američany. Jako na každém festivalu je třeba mít dobře vymyšlenou marketingovou strategii. Berlín nabízí každý den spoustu různých kulturních akcí a je jich čím dál víc, takže je festival přirozeně vystaven konkurenci. Rozhodující je také dobře zvolit dobu konání... bez dobrého plánování se festival prostě neobejde.

Dalo by se říct, že existence vašeho festivalu nějak napomohla rozvoji tohoto žánru?

Určitě. A díky tomu, že máme partnery po celém světě, kteří nás podporují a zvou, např. Goethe Institut, se snažíme představit formou workshopu na filmových školách, uměleckých akademiích, na univerzitách nebo i na jiných festivalech. Cílem samozřejmě není jen ukázat filmy, ale probudit u tvůrčích lidí zájem to vyzkoušet, a potom – sblížit filmaře a básníky.

Když jsme s kolegou prováděli hrubé třídění filmů, které na letošní ročník přišly, byli jsme nejdřív trochu zklamaní. Chyběly nám snímky, které by byly naprosto výjimečné. Pak jsem si ale uvědomil, že se stalo něco mnohem lepšího, že se na festival hlásí velký počet děl, která jsou na velmi vysoké úrovni. Přišlo spoustu zralých, kvalitních a seriózních snímků, přestože řada z nich nemusí oslovit každého. Na tom je patrný určitý vývoj. A o to těžší to pak měla porota.

Odkud vlastně pochází myšlenka spojit poetický text a film dohromady?

Letos jsme na festivalu měli už zmíněný historický program, kterému předcházelo pátrání v archivech ve snaze najít první poetické filmy. Když člověk na chvíli odhlédne od označení „poetry film“, tak od té doby, co existuje film, se najdou i snímky, které vycházejí z literatury nebo se i vyrovnávají s lyrikou. Kořeny můžeme objevit už v éře němého filmu. Takový filmový materiál se ale těžko hledá a archivy nejsou ochotny ho půjčovat. Co se týče samotného termínu poetry film, pochází z raných osmdesátých let a stojí za ním newyorský básník a performer Bob Holeman. Naše definice je ovšem nejspíš o něco užší. Pro nás je důležité, aby báseň byla ve filmu přítomná celou dobu, ať už jako mluvené slovo, jako text, jako animace ... prostě jakýmkoli způsobem. Vedle tohoto pojetí ještě existuje také mnohem starší tradice vizuální poezie. Dostáváme poměrně hodně filmů, kde o text už vůbec nejde, kde hlavní je řeč obrazů, tedy žádná „lettres“, ale prostě čistě vizuální vyjádření. To ovšem stojí trochu mimo náš zájem.

S poetry filmem máš už dlouholetou zkušenost – jak se vlastně film a poezie ovlivňují, když mají kooperovat – když mají vytvořit jednotný celek?

O vzájemném ovlivňování by se dalo uvažovat jen tehdy, kdyby se obojí setkalo v jediném procesu, kdyby text vznikal současně s filmem. Většinou je to ovšem tak, že básník se na produkci filmu vůbec nepodílí. Filmař se zpravidla také neúčastní vzniku textu. Ve valné většině případů existuje text nezávisle na filmu a představuje potom jistou základnu nebo inspirační zdroj pro práci režiséra a jeho interpretaci. Nakonec jde ale samozřejmě o syntézu dvou různých věcí. Poetry film je vlastně rozšíření básně do vizuálního světa. Najdou se ale i takové případy, kdy na textu spolupracovali rovným dílem básník i režisér, na druhou stranu máme spoustu příkladů, kdy si text napíše sám režisér, nebo ho vybere.

Jiná otázka by byla, jestli to, že poetry film nabízí docela jinou optiku, nedokáže přivést do neznámých končin samotného básníka. Už třeba kvůli tomu, že vizuální stránku lyriky uvidí díky filmu v jiném světle. Když se na totéž podívám z druhé strany, tak se filmaři, kteří byli doposud zvyklí pracovat s klasickým filmovým scénářem, musí najednou vyrovnat s odlišným druhem literatury. Musí se pokusit pomocí filmu dát průchod smyslovosti literatury.

Kdybychom se teď zastavili nad tím, že existuje „filmová řeč“ a „básnická řeč“ – dokážou splynout a vytvořit řeč třetí, nebo spíš dojde k tomu, že film ilustruje báseň případně naopak – že báseň ilustruje film? Možná se teď poněkud abstraktně snažím najít vztah mezi oběma „jazyky“. Pokud se ale člověk na poetry film podívá střízlivěji, dá se nějak klasifikovat nebo rozčlenit, když nebudeme brát ohled na to, odkud pochází? Nebo se jedná o žánr, který se v tuhle chvíli nijak klasifikovat nedá?

Nejsem si zdaleka jistý, jestli poetry film můžeme označit za žánr, žánrové klasifikaci se doslova vzpírá. Máme western, science-fiction, porno, dokumentární film atd., můžeme také mluvit o experimentálním filmu, animovaném filmu nebo multimediálním experimentu. To všechno dokáže poetry film samozřejmě využít. Základním principem zůstává ovšem vizualizace vyprávěcí poetické struktury. Nejtypičtější je klasický vyprávěcí styl poezie, charakteristický hlavně pro anglosaskou oblast, nabízí se ale i řada dalších přístupů.

Ty jsou také hodně rozmanité co do míry, v jaké se báseň ve filmu objeví. Jestli se báseň ilustruje jedna ku jedné, jestli je ve filmu dominantní nebo film představuje jen jakýsi destilát její atmosféry. Jiný příklad: když si vezmeme text, který zná v určité kultuře od malička každý, není vůbec nutné báseň vyslovit, dokáže ji vyvolat třeba jen náznak. Je tolik různých příkladů, ale pro mě osobně je mnohem přitažlivější, když režisér nepracuje ilustrativně. To zaručuje jistý krok jinam, který se pouhou ilustrací udělat nedá.

Ještě se ale vrátím k otázce – je poetry film žánr? Nutno říct, že na tomhle poli se zatím moc nebádalo. Teď v posledních letech se o ně začali zajímat studenti, o tématu vznikla už i diplomová práce, přitahuje lidi z filmové a literární vědy i mediálních studií. Pro ně jsou naše filmy i festival skvělým materiálem. Využívají také náš archiv. Filmy sice nemůžeme půjčovat, ale nabízíme prostor k výzkumu, protože srovnatelný archiv v tuhle chvíli jinde není.

Co bylo typické pro filmy, které jste promítali na festivalu tento rok?

Člověk má někdy pocit, jako by se octnul na festivalu animovaného filmu. Zdá se totiž, že animace je svým přístupem lyrice blízká. Důležitou roli hraje taky výběr básně a je patrné, že tvůrci často sáhnou po textu, který je výrazně vizuální. Ostatní připadají v úvahu mnohem míň. Podmínky pro výrobu se za poslední roky zcela jednoznačně změnily. Přibylo snímků, za nimiž stojí jediný autor, které byly vytvořeny jednoduše a za krátkou dobu doma pomocí freewaru. Takové práce samozřejmě mohou být kvalitní, ale zahrnují v sobě cosi incestního, protože uměleckým dílům tohoto typu svědčí, když se na nich podílí víc lidí a prodou tudíž zákonitě jistou kritikou. Když na filmu pracuje tým a ne jednotlivec, rozdíl se pozná.

Setkáváte se častěji s filmy, které se inspiřují obraznou lyrikou, nebo převládá spíš epičtější charakter básní?

Většina filmů má spíš smíšený charakter, vychází hlavně ale z narativněji laděných textů. Z filmů, které nám přijdou, se snažíme vybrat co nejrepresentativnější, aby bylo vidět, co se točí a jaká jsou témata. Potom samozřejmě pátráme po kvalitě, kterou pro nás představuje právě ona syntéza – jak báseň a film spolupracují. A protože festival pořádá literární dům, jehož zájmem je poezie, je pro nás důležité hlavně to, jak se tvůrce vypořádá s tím hlavním – s básní. Práce s výrazně vyprávěčským textem nás totiž nakonec zaujme méně než filmová interpretace výrazně zhuštěného, abstraktního a komplexního textu. Prostě pouhou ilustraci krátkého příběhu nepovažujeme za cíl. Takových filmů přichází ovšem hodně.

Liší se filmy podle toho, z jaké země pochází, jinými slovy – je něco typického pro filmy z Německa, Francie, Španělska, východní Evropy nebo odjinud? Nebo se už dneska nedá říct, že by například Francouzi dělali výrazně jiné než třeba Němci?

Odlišnosti se skutečně najdou. Leccos podléhá tradičním stereotypům a klišé, která člověk nějakým způsobem očekává a to nejenom u poetry filmů. Například z Německa přichází příspěvků hodně, často ale bohužel v ubohé kvalitě. Autoři se s lyrikou vyrovnávají velmi křečovitě, pseudointelektuálně, pateticky a upjatě. Z jiných zemí dostáváme snímky, které jsou svým přístupem mnohem uvolněnější, aniž by ovšem byly povrchní. Co to způsobuje? Nechci soudit. Rozdíl je ale opravdu patrný.

Podstatnou roli hraje také to, jakou podporu ten který stát tvůrcům poskytuje. Například na uměleckých akademických ve Velké Británii výborně funguje systém financování kvalitních filmů. Vyučují tam osobnosti, které studenty motivují, aby si poetry film vyzkoušeli. Podobné je to i v Holandsku, v Austrálii, v Novém Zélandu, a proto odsud přicházejí skutečně kvalitní snímky. Hodně filmů máme taky z USA. Formálně bývají dost odlišné, což je způsobeno tím, že v každé zemi je přístup k textu trochu jiný. Ale nejen to, liší se podstatně také výběrem, i v tomhle ohledu lze porovnávat.

Zajímavější mi ale připadá otázka, jestli dokážeme jednotlivé snímky vůbec přiměřeně posoudit, zvláště u filmů ze zemí, jejichž kulturu zná Západoevropan jen málo. Nejdřív musíme zhodnotit báseň, a ta je nezdíka mizerně přeložená. Problém překladu je pro festival naprosto zásadní. Další potíž přináší filmová rovina, nese například určitou symboliku, která na nás působí třeba pateticky, ale ve svém původním kontextu má docela jiný význam a je dejme tomu silně provokativní. Nebo má dílo podtext, jemuž nemůžeme rozumět. A my o takovém filmu musíme rozhodnout... Přijde nám film například z Ázerbajdžánu, který nás nadchne, chybí mu ale překlad. Tak uháníme producenty nebo režiséra, jinak bychom film ho nemohli promítnout. Text se honem přeloží, ale není nikdo, kdo by byl s to posoudit kvalitu překladu. Letos jsme dostali příspěvky ze třiapadesáti zemí a mít po ruce experta na každou z nich je už mimo naše finanční možnosti.

Porotci, kteří rozhodují o výběru a vítězných snímcích, jsou jen z Německa?

Ne, poroty jsou dvě a obě mezinárodní. O vítězných snímcích rozhoduje hlavní porota, a pak je tu ještě další, která před zahájením vybírá, které filmy se budou promítat a které budou v soutěži. Na posledním ročníku se na plátně objevilo přes 150 snímků a z toho se určilo 35 jako soutěžních, zaslaných filmů bylo ovšem kolem devíti set. V porotě, která vybírá filmy na přehlídku, se sejdou básníci i filmaři a vždycky někdo i z naší organizace. Dva tři týdny se den co den sledují filmy, hodnotí se a dohaduje, protože každý to vidí jinak a každý má jiný vkus. Krok za krokem se pak sestavuje programová struktura festivalových večerů.

Každý rok se taky trochu proměňuje způsob oceňování. To souvisí se sponzoringem, pokud například zaštiťuje jednu kategorii dejme tomu politická vzdělávací instituce, uděluje se ocenění za nejlepší politický poetry film; pak máme cenu publika, cenu dětského publika, tři hlavní ceny a několik čestných uznání. Na cenách se letos rozdělilo 12 500 €.

Taková suma je pro filmaře nepochybně lákavá...

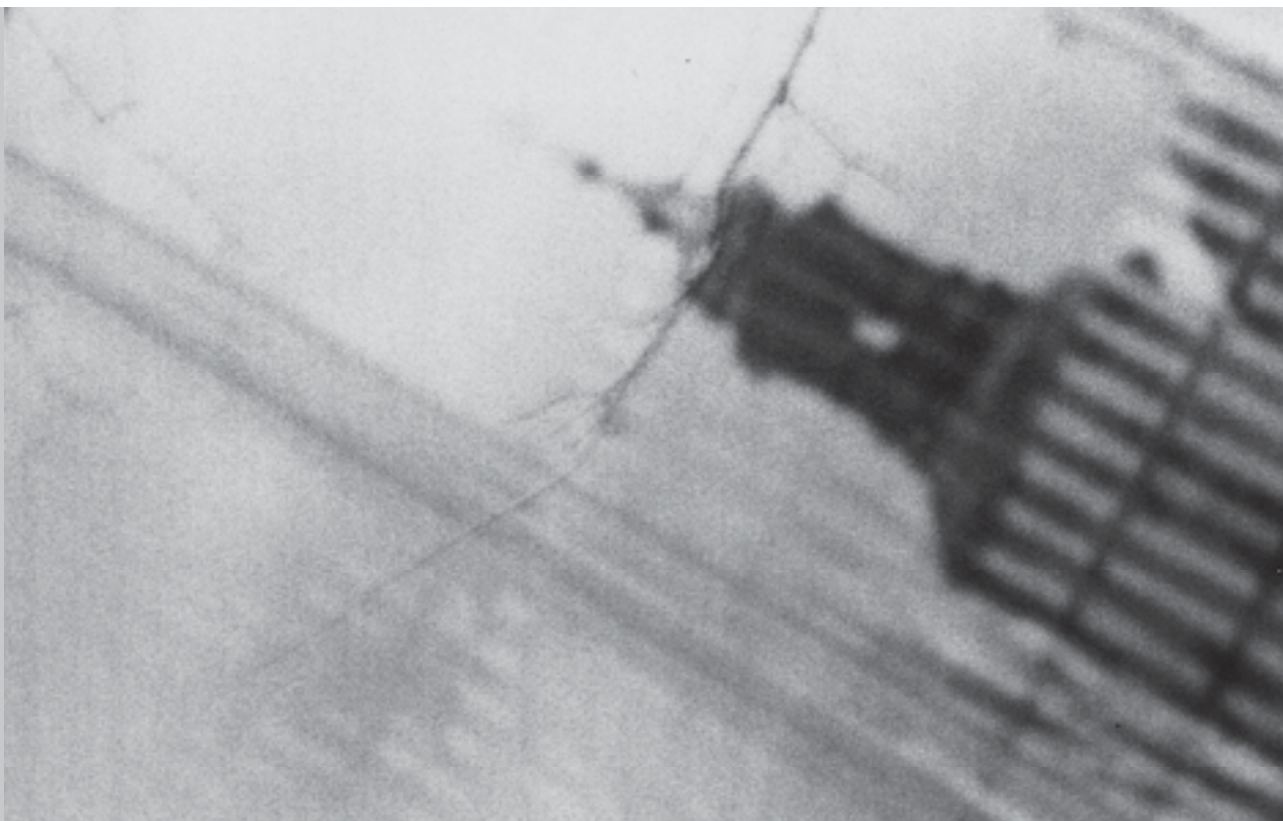
Samozřejmě, umělce to přitahuje. Láká je i to, že díky renomé Litteraturwerkstatt Berlin, která festival Zebra zastřešuje, máme styk s ambasádami a řadou kulturních institucí, díky nimž pozvání tvůrci nemusí hradit cestovní náklady. I proto se v Berlíně můžou setkat lidé z celého světa. Berlín je kromě toho i atraktivní místo, kam se většina lidí ráda přijede podívat.

Jaké filmy na letošním festivalu získaly hlavní cenu?

Jednak to byl velmi krátký animovaný film *The Dead z USA*, jednoduchý, velmi působivý a skvělý snímek; potom film *Lucia z Chile* – taková hodně temná záležitost také s animačními efekty. Cenu publika vyhrál překvapivě naprosto depresivní desetiminutový chorvatský film *Silencijum*. Třetí hlavní cenu získal francouzský film *Une leçon particulière*, v tomhle případě se ale nejednalo o žádný experiment, nýbrž o naprosto profesionální filmařskou práci (pozn.: vítězné filmy jsou k vidění na <http://www.literaturwerkstatt.org/index.php?id=636>).

Když se na festival podíváme jako na fenomén – jak myslíš, že přispívá současnému trendu prolínání či přibližování různých druhů umění?

V každém případě představuje festival jeviště, na kterém se tento trend prokazuje. Vracíme se vlastně zpátky k tomu, co bylo běžné v klasické moderně a po ní, kdy se jednotlivá umění setkávala díky lidem, kteří se znali. Ve velkých uměleckých epochách bylo něco takového velmi živé, v tom spočíval také jejich šarm. Umění, které se posléze specializovalo, ale zasáhl vývoj digitálních médií, a důsledkem je znovunalézání vazeb, které se ztratily. Velká část uměleckých děl se v současnosti tvoří pomocí počítače – texty, filmy, hudba atd., všechno je s ním svým způsobem provázáno. Je to vlastně technologie, která jednotlivé proudy opět přivádí dohromady. S ohledem na všechny vážné problémy, které ve světě máme, je jen dobře, když se s nimi pokouší vyrovnat co nejširší umělecké spektrum. Film i literatura jsou umělecké druhy, které se zabývají současností, měly by se jí zabývat – mají společný zájem.

MARIAN KALL

DECKO SO STRIEKACOU PIŠTOLOU V RUKE

Vedľa predavača novín
je tvar Krista

otlačená na chodníku

po páde zo siedmeho poschodia

ach mŕtvy bože
mame už len jedno prikázanie

naval' prachy a vypadni

inak bang bang
v korunách stromov

bang bang
v knižnici
kde sa ma udržiavať posvätné ticho

bang bang
u vianočného stola

bang bang
v uličkách bez tieňov

bang bang
v pieskovom hrade

bang bang
v kravatách s kaviárovým úsmevom

bang bang
v mene otca
i syna
i ducha svätého

bang bang
bang bang
bang bang

ach mŕtvy bože
mame už len to jedno prikázanie

a moje decko chce novu striekaciu pištoľ

(DE)GENERÁCIA

sme na vrchole
nebráňte sa
sme na vrchole s
mc donaldom
nad afrikou a všetkým
čo nemalo peniaze alebo
rozum – dnes
peniaze už nie sú
všetko
mame zbrane
hromadného ničenia a kravaty
vibrujúce vagíny a
dohody o čističkách
ktorých je stále
malo

sme na vrchole
a s každou generáciou vyššie
inteligentné kvocienty
a väčšie
záchodové misy

vyššie
a
vyššie

a aj tak
sa slnka
nedotkneme

ak to bude na mne
nechám vodu riekam
a kamene ľuďom

tvoje pery
vystrihnem a nalepím
do každého kúta

k fotke mojej matky

náš vzťah zakonzervujem
a spotrebu prepíšem
na viac
ako tri mesiace

no na mne to nezáleží
tak počkaj

hodím si *kameňom*

pre šťastie

MEDAJLONY

od detstva som
vyhrával
na korčuľiach
iných

v drese RONALDA
ktorý som nikdy nemal

a nič sa odvtedy
nezmenilo

ulica mlčí

parkoviska prepadli
už aj chodníky

noc namŕza na
končeky mojich prstov

cigaretovým dymom
nafukujem
zeppelin

žena stoná
za oknom
pod ktorým stojím

medzi PLASTom
KOVom SKLOm
a PAPIERom

je detsky kútik
s medvedíkom
bez pravej ruky

a ja?

stále som vyhrával
a nič sa nezmenilo

po použití
hodte do koša

ÓDA NA BEZHĽAVÝ LET

Deti kričia
on je naozaj veľký
a pália vlajky
nevlastných otcov
kým navádzané smrtky
nečakane prisadajú
k rodinnému stolu

ó bud' požeňnaná
raketa
ty nositeľka
našich nádeji
vo svojom vnútri
ty trpiteľka
zbavujúca nás kríža
z bedier
a našich nepriateľov
bedier

ďakujeme ti

ďakujeme ti pane
za tento veľkorysý dar
ktorý si nám zoslal
priamo z nebies
do našich
príbytkov
do našich
otvorených srdc
ó da-ku-je-me

kľaknime si
a kričme všetci
aká si veľká
veľká
veliká

vlajky dohoreli

Sic transit glória mundi

FÓBLIA

zmieril som sa s úzkosťou
vlastnej existencie a aj
malým vtákom

prázdniny sú na konci
pupok opäť raz väčší
pečeň tvrdšia a aj plúca
ešte fungujú

čo nebolí

ale vlastne nechcem byť
tromfom v твоjich
rukách
zoznamovať sa s tvojou
rodinou a kamarátmi
neteší ma
to
dávať ti úsmev do perí
aj keď dnes to stálo len
60 korún a ta ruža
aj tak nebola
podľa mojich predstáv
kým sedmička vodky
stojí stoosemdesiat
čo je časom náročnejšie
rozhodnúť sa a
zaujať
správny postoj

keď stojíte
držte sa

SCHODISKO

prsty a dlane
ruky
plné snov a
deravé rukavice
aspoň sa dotknúť
a časom možno
siahnuť na ne

posunúť sa
o čosi vyššie
o čosi bližšie k šťastiu?
ruky plné snov
včera dnes zajtra už nestačia
túžby a pohľady
mať v hrsti

ležiš na
schodoch
raz
dva
tri
akoby ma každý vrchol
ktorý dosiahnem
prestal baviť

SYNDRÓM

Dnes som jedovatý
priam až smrteľne
a neprijemný
ako detsky plač
o tretej ráno

chodím okolo vás
kľúčikmi vám mávam
pred očami
a čakám
aspoň letmý pohľad
ako na hare krišna

aj keď by som chcel
aby matky zakrývali
svojim ratolestiam oči
a sedemdesiatnici
krútili hlavami

márne

som pre vás ďalší
bezdomovec
charita
s visačkou nota bene

a vy ma žeriete
z vnútra stále viac

kokoti

výpadok signálu
nie je spôsobený
vaším prijímačom

Marian Kall (*1986 Prešovč)

Po absolvovaní gymnázia študoval rok na vysokej škole matematiku. To jej neupoutalo a jeho ďalšie kroky smerovali ke štúdiám Hospodárskej informatiky v Košiciach. Ríká o sobe, že jeho vzťah k literatúre je proměnlivý. Víć jak rok působil na literárních serverech (např. citanie.madness.sk, pismak.cz), nyní se považuje spíše za čtenáře. A čte víc než kdykoliv předtím. Poslední knihu, kterou přečetl, je Program pro přeživší od Chucky Palahniuka. Jedna z básní Mariana Kalla se dostala do knižní publikace internetových autorů – Paučina slov.

PETER UJHAZY

KRIZA IDENTITY

ležal v posteli
so svojou etou
hladkal jej dokonale krivky
a obcas prstom
zabludil
do nasavacieho otvora
a citil ako ticho vrni
stastim
tato eta
jazikom ochutnal
jej dokonalu kovovu
hladkost
aj ked vedel
ze jeho city nebudu
opatovane
stiahol si pyzamo
a miloval sa
s vysavacom
ked bol hotovy
obidvoch zakryl
dekou a kym nezaspal
sepkal nezne slova

BOH BOL MOJ SUSED

sedel som na citani
ten den som pil od rana
zahanal bestie a smutok z podchodov
lampy trhali noc

bolo tam par dalsich zufalcov
s roztrasenymi papiermi v rukach
nikto nikoho nepocuvau
(toto je nas sposob hry)
ale vssetci tlieskali
a tvarili sa zaujato
bolo to ubohe

mal som prevahu
prvykrat som nedostaval na prdel
a otvaral som si hubu
s ich vinom v ruke
'myslim ze si iba pozer'
nasral ma
lebo mohol mat pravdu
'pod von ty kokot, pod sa bit
som kral
zachranujem panny z horiacich domov'

svati strhávali
svoje smiesne masky

davalo to zmysel

INDETIFIKUJ SA

vlny sa rozbijaju
o plecia
hlavy o stenu
usta jak hlavne
moje ubohe usi
pod palbou picovin

nechapem preco
pocuvat
ked som najlepší
viem zabít den
a ani si to nevšímnuť
potom to vybalím
na hocikoho
kto je ochotný pocuvat

poslednu zimu som spal
v krcme
s hlavou na stole
citil som sa ako budha
osvieteny sesdesiatwattovou ziarovkou
bolo mi to jedno
kamosi vraveli
ze som kamionista
po dlhej jazde
a moc som nenaspal
pravda bola
niekde medzi tym

niekde zacina nova vojna
a moja expriatelka si holi
nohy kvoli niekomu inemu
musim na to mysliet
po dvoch rokoch
to je problem s pametou
vždy prichadza
v tu najhorsiu chvíľu

ked dopisem tuto basen
pojdem sa pozriet
ku kostolu na dievcatka
v kockovanych satach

bude to tak lepsie

NEDELA NIKDY NEBOLA

fajcim cigu a
citam rozhovor
s vitazkou nejakej drsnej reality show
a vcera som po ceste z krcmy
nikomu nevadil

niekedy aj to moze byt stastie

v telkaci
si gwen steffani
hladi dokonale krivky
je mi z nej na zvracanie
vyzera vyblito az hroza
a kylie minogue
s nevylicitelnym zachvatom rakoviny
sa bez pochyb zaujma o
otazky viery

banda pristahovalcov
so svojou nahou nenavistou
rozjebava luxusne karo
serial o tajomstvach
najhlbsich hlbín
oceanov
ale o cloveku stale
nevieme ani prd

cakam
na poriadny western
alebo postapokalypticke sci-fi
ale zatiaľ len
kokot s rybickou v plastovom sacku
do polovice naplnenym vodou
hovori tomu malemu zltemu zazraku
'vsetko zvladnes'

a gagarin sa smutne ruti k zemi

TROJA

to su tie dni
ked cakas ze sa stane aspon nieco male
usmev od neznamej holky
alebo si spomenies na ten pocit a
jej makke oci
mas aspon nieco

cakas a nedeje sa vobec nic
dvadsat cig z nudy

srdcervuci pribeh stareho debila
zena mu umiera na rakovinu
ale ja som uz mrtvy

a nezaujma ma to

kazdy ma svoje lepsie problemy
nero podpalil rim
a na pozadi velkej dramy
cital basen o
horiacej troji

a kym rim horel
tu jedinu chvilu

bol som stastny

S KOKOTMI SA NEBAVIM

vlak rozrezal melancholicku krajinu
a zakrvacal ju zapadajucim slnkom
stal som pri hajzli a vymyslal osudy
vsetkym ludom ktorych som videl cez
okienko

stat pri semaforoch
riadil som cele babkove divadlo
s ruzovymi morskymi kulisami
s hubkou zralokom a malou morskou
vilou

prepichol som Poseidona prstom
bola to prva vazna vystraha bohom
ze sa narodilo dieta
s cervenymi vlasmi niekde daleko na
severe

pod polarnou ziarou aut rozmlatenych
o stromy

a fizli tam skakali z utesu s krikom:
aj my sme boli deti
o jezu! ty ktory si trpel na krizi a teraz
tam tak utrapene vysis

pod a nechaj ma nech ta potesim
poviem ti o sebe nejake rozpravky
ze som nikdy nikomu neublizil ani
pohľadom

a teraz pozeram na tych ludi
ako cakaju na svoju zelenu pod sema-
formi

striham nitky ktore vedu k ich gumovym
koncatinam

brania sa, zufalo dvihaju samopaly
hystericky mackaju spuste a zasytavaju
ulice

nekonecnymi kvetmi

INDUSTRIAL SUNSHINE SONATA

utriem si boty
o tvoju dusu
pretoze
nejde elektrina

nechapes ?
to je v poriadku

mam stale svoje sposoby
ako amerika
ako decko zasekunate vo vytahu
ale nemozem sa mat rad
ked su moji susedia chladny
tak chladny
ako
kult plodnosti vogue

a vobec ma nezaujma co hovoris
a vlastne
ta nechcem poznat

nic nepocujem

je to v poriadku

ZERTE MASO A MAJTE SA RADI

predstavim si
mrtvy melancholicku krajinu
v rozpadnutych troskach budov skuci
vietor
a nahe deti obhryzaju mrtvoly v krateroch
po bombe
minove polia zakvitli. konecne!
som tam. som mrtvy. mam v ruke noz.
a pri nohach skravene neonove motyle
mesta su prazdne
masa ubozikov utiekla do poli
cakat koniec sveta
chce zazit posledne vzrusenie
milovnici skamenelin sa ponahljaju
na stretnutie s leninom
slubili im vrazdu, sex a tvrde drogy
vidim armady ale...

je koniec
prave som dopisal historienu sveta
presla mi po hlave v tanku
a niekto kope tunel do mojej hlavy
velky kovovy cerv prevrtava mozgovu
koru
borgovia su tu!

MECHANICKA NOC

skrabal som nechtami do steny
kym to nezacalo boliet

je to des
stale pozerat cez rameno
kryt si chrbat
ale lepsie ako
kricat na oblohu
ty kurva, ty defka
davas vsetkym vtakom

proste v tom nie je
ziadna tuzba

zivot je virus,
obraz z ineho sveta:
gumovy pes a za nim na voditku
tehotny anjel na baterky
samohybne piano...
okay, staci
(staci)

nespal som celu noc aby som
ti to mohol povedat

vsetko uvidis
je to luxusny tovar
bejby

LOBOTOMIA MECHANICKOU PRACOU

v tridsiatompiatom
pred stanicou neelektrifikovanej drahy
maval s transparentom
'wo ist mein kugelschreiber?'
a manifestoval lasku s parou zrazenou
na ksichte
kym mu neprestrelili pluca
sipom s cervenymi pierkami
chlapani so slnkom v ociach
a on tam dalej stal a manifestoval lasku
ruzova pena mu tiekla po koseli
a nohaviciach na sneh
chlapani sa smiali ked ho balili do pletiva
a
hadzali do rieky
chlapani sa smiali aj ja som sa smial
a dalej zral ostnaty drot

JA A EDITH PIAF

niekto vyskocil zo siedmeho poschodia
bez dokladov

ja sedim medzi paperbackmi
gibsonovho ponureho sveta
som posledny romanticky hrdina,
ona je prec

a kym sa vrati
travim vsetky vecery s edith piaf, len ja a
edith piaf

v tychto malych bytoch
zblaznit sa smutkom
nie je vobec ziaden problem

PODRAZ

bol som vtedy
prilis dlho sam
a ona
vyzerala az prilis
dokonale

vobec som tomu nerozumel
nikdy som nerozumel
tomu zaujmu
pozoroval som hviezdy
pretoze
som bol uz prilis dlho sam
a unaveny -
je tazke najst utechu
v smutnom zivote
dvojrozmernych egyptanov

mohol som to mat vsetko
dokonale telo
pre moju dokonalu dusu

lenze raz sa na mna usmiala
ako moja matka

doteraz sa tvarime
ako keby sa vobec nic nestalo

BOX

vytiahla
lyzicku
inzulinku
a skladacku s fetom

a ja som jej ju vytrhol
a rozsypal to na gauc

ona zobrala
moje flasky vina
vyliala ich do travy
a odisla

zhasol som
a siel som spat

BASEN

je to ten reprezentativny typ
mozes ju bez strachu
ukazat starej mame
alebo známym
ako novu trofej
vzdy perfeketne ohodena
vzdy tie spravne nazory

vie vsetko o laske
vie to z casaku

mohol by som ju mat
keby som prestal hovorit
du bist schmutzig, kurva, kurva, kurva
a pravdepodobne
by som ju mohol mat aj bez toho
ako vystavnu trofej
ako modny doplnok
dostat ju do posteje
ozenit sa
alebo si
po troch dnoch
vystrelit
usmev
do ksichtu

USMEVNE PRIHODY DOMACICH ZVIERAT

tri dni prsi
a nejde telka,
vsetci su nasrati,
pocet samovrazd
prudko stupa

stojim pred vykladom
banky a sledujem sa
na obrazovke,
jediny priamy prenos
tento vecer,
z vlasov mi
odpadavaju kusky vody,
ciga sa drobi

za zvukov sireny
chemickeho poplachu
prichadza
vytrestena anglicka kralovna
a princezna z burundi

beriem ich za ruku
do bezpecia
hlboko v podzemi,
opalujeme sa
pod svetlom
tisicky novych slnk

BOCIAN VO VANKUSI

stravis zivot
cakanim na boha,
na decko
uplacane z hlíny,
snivas
o inych tisicke novych svetov

zatiaľ sa obyčajne veci
menia na dym,
dva dni nejdes
dva dni nespis
potom si lahnies
na postel
a
places..

..mama,
toho bociana
si mala zadusit
vankusom

PINOKIO

je to mumia
v rukach zvier
detsku lebku zo slonoviny
pise hovnom na stenu katedrally
'nikto so mnou nevyjebe, vyjebanci'
dlazdi si cestu k slave
dlazdi si cestu k makrele
trha ju na kusy
a krmi detsku lebku zo slonoviny

vsetko ma pripravene
noz z povstania
noz z barikady
na ohni vari pomyje

kto nanho zabudol?

krysa mu podava nocnik
a on pozera na svoj
zelezny tron
ma v ruke kamen
a skriabe do steny
'nikto so mnou nevyjebe, vyjebanci'

honi si nad obrazkami mladych dievcat
možno si uz ani nehoni

vsetko ma pripravene
plesnivy pinokio

PRACHY

milujem prachy
a este viac milujem tvoje prachy
bankovky
mince
blaznivy suchot prachov
keby som mohol vytapetujem si prachmi
izbu
vidim sa ako si nimi utieram zadok
pripalujem cigarety
topim sa v prachoch
dusim sa prachmi
mam teraz vela kamaratov
aj oni miluju moje prachy
milujem tie male drobne papieriky
su lepsie ako zamilovane listy
vonaju krajsie ako zena
vonaju ako prachy
mozem za ne mat vsetky veci sveta
drogy auta a kurvy
mat len este viac prachov
krabice od topanok zasuvky v stoloch
sejfy plne prachov
pochopte konecne ze nie som zvedavy
na ziadne kecy
chcem vidiet prachy
moji rodicia ich miluju
moji znami ich miluju
vsetci moji kamosi miluju prachy
a ja tiez milujem prachy
najvacsi vynalez ludstva

ta radost
detsky smiech v ociach ked ich mam v
ruke
co vsetko za ne mozem mat
kto ma prachy ma moc
prachy lezia na zemi, len ich pozbierat

nemam teraz vobec ziadne prachy
moj telefon je hluchy
moji priatelia sa mi vyhbjaju
nemam aids ale ani prachy
ako mozem byt stastny
deti sa na mna mracia
vedia ze nemam ziadne prachy
cudzi pes ma prisel ocuchat a utiekol
ako velmi by som teraz potreboval
prachy

pretoze milujem prachy
bankovky
mince
blaznivy suchot prachov...

.....

Peter Ujhazy

Peter Ujhazy je smyšlené jméno mladého slovenského autora, který si přeje zůstat v přísném utajení. Redakce respektuje autorovo přání.

STANO HÁBER

SMIECH

Stál som tam pred tým
tvojím pomníkom
a veľmi som sa smial
chcel som sa modliť
ale nedalo sa
tvoje meno na
mramorovej doske
sa skvelo
oproti novému
obchodnému domu
postavenému za cestou
cintorína
musel som sa smiať
prepáč mi to

V SKALE

Si moja Venuša
hovorím ti a ty sa
fúkaš vraj ďakujem
že vestonická
smejem sa
že to som predsa
nepovedal práve
naopak tajne
závidím sochárom
ktorí čosi také
pekné dokážu
vytesať do skaly
čo trvá dlhšie
než naše pozemské

šťastie uložené
pod mramor
sa rozpadne
ale ich trvá
pre budúce
obdivné pohľady
čo sú energiou
oslobodzujúcou
ducha na nebesia

BABULICE ŠUŠU

...a čo bolo na začiatku?
 Bomba?
 Prišlo prosto
 vzal som ho do náručia
 "Kake je tvoje imje?"
 Zasmialo sa
 "Babulice
 no zovi me Šušu"
 Dievčatko trojročné
 okaňa vysmiate
 zobudil som sa
 v náruči som zvieral
 vlastný strach
 Nemusela byť Srebrenica
 hovorím do kamery
 "hrvatskej" televízie
 o štrnásť rokov
 my sme boli
 pri bojoch o štyri
 roky skôr
 No kto nás počúval?
 Kto?
 ...a na začiatku...
 áno!
 Bola bomba!
 Kobercový nákyt
 z ľudských tiel
 ktoré sa hromadili
 vo vlnách smrti
 nakopené pri
 kopaní na "mnogometnom"
 štadióne kde sa
 nehľadali drahé kamene
 našli sa drahí ľudia
 s krompáčmi a motykou
 "Slobo ubi se!"
 "Slobo ži!"
 Zasmiala sa
 malými pästičkami
 mi zamávala pred
 nosom
 "Eurovízija počala"
 "kao braćia!"
 a na miesto milovať
 vojna učila "silovat"
 "nemoгу nemoгу!"
 parádne lečo
 žlto zeleno červená
 kucapaca
 Guernica s nemým
 erdžaním sivých psov
 To vlci vetria stopu
 stojím s nositeľom
 ceny Henryho Millera
 s Vincom Šikulom na

kúpeľnej dvorane
 ktorej už v Lipiku niet
 len krátery
 pod vyvrátenými
 stromami
 Kalendár otočil list
 z roku 1992 o štyri
 dvanásťky
 Je po akcii
 v Západnej Slavónii
 to Blesk zabil
 spenené víno
 ohňom červeného besu
 Vinca pozvali na besedu
 do Záhrebu
 vzal ma so sebou
 Kto vedel
 že v Osijeku v tú chvíľu
 v starodávnej katedrále
 príjmu do mystického
 tela Spasiteľa
 bábätko?
 Zvony zvonja
 Osijek je tieňom mesta
 fasády rozderavené
 Krylovými "včelkami
 od vlkodlaka"
 Kľakám si
 žehnám sa
 v mene...
 križujem svet
 modrinami
 nevypočutých vyhlásení
 o studniaroch a ich
 hĺbkových rekordoch
 o rybách plávajúcich
 proti prúdu rieky Styx
 kým prúd času
 ich odnáša do zabudnutia
 čo necítia lebo poznajú
 len vlastnú plavbu vpred!
 A Charón pristavuje
 veľkokapacitné plavidlá
 "Dalekodozorom gledame
 lešove
 mnogo lešove"
 či medzi troskou
 vypálenej rudy nezazrú
 kúsky z vlastnej hrude
 "Andželo andželo"
 V Opatiji ešte hrá
 orchester a na nuda pláži
 je plno veď je sezóna
 slnko páli vlnky sa
 hrajú v kolky
 deravé siete
 návratov

a v každej kletke
 tejto šialenej zoo
 nájdete jedného
 z tých kričiacich
 križiakov ktorým
 nik nerozumie
 sú to ľudia
 ale návštevníci
 vidia iba paviano
 nepočujú nevidia
 ich pravé grimasy
 Babulice
 Šušu
 nesmrteľné
 dieťa snov zeme
 sfarbenej na
 červeno!
 Smiech strhujúci
 stále nové
 vzdúvajúce sa
 a stále čerstvé
 dodávky krvi
 Chaluhy poznania
 návratov do raja
 kde z dna studne
 vidíš na poludnie
 pravé hviezdy
 na nebi
 Mohyla bez mena
 iba kameň na ceste
 do Pakraca
 Vinco mi spieva
 Ukazuje prstom
 namiesto dirigentskej
 paličky a ústami
 napodobňuje
 obľúbenú
 heligónku
 tru - tu - tu - tu - tú!
 Trúbi anjel
 čierny od roboty
 aby sme zabudli
 na vyliatu
 slovanskú tekutinu
 popráv
 Nik ju už neochutná
 zavreli "krám"
 Pípa vyschla
 podrezaná pod krkom
 jej brucho je vypárané
 a naplnené zdochnutými
 mačkami s vycerenými
 papuľkami so zaschnutou
 penou slín
 Ešte Babulice spím
 ešte Šušu zavriem
 náruč mám v nej

totiž výpredaj
 kostnických pozostatkov
 ...a čo bolo na začiatku...
 Kráčam zemou
 vyprahnutou od slz
 Ruky mám rozpažené
 dlaňami smerom dolu
 a po mojich krokoch
 zo zoschnutých hrúd
 vyskakujú šialene rýchlo
 rastúce Jackove fazuľky
 plné modro bielo žlto
 krásnych kvetov
 Predo mnou púšť
 a okamžite za mojimi dlaňami
 oáza nádhery
 kaleidoskop farieb
 Čím ich je viac na okrajoch
 vädnú
 vraciam sa pobežujem
 okolo nich a prosím
 vzývam
 zo Slnka mi echo
 výsmešne hodí
 k nohám:
 Ešte trikrát budeš sadiť
 ale len desatina vzide
 Ťahá ma za nos
 smežeme sa v náruči
 V hlave sa mi zapne
 televízor návratov
 trojročný pehatý
 noštek chlapčeka
 a mocné ruky jeho
 "majky"
 Boja sa trasú sa
 aj hlas za jej chveje
 Chlapca nesmiem
 ani pohľadiť
 Boli tu pred týždňom
 so zájazdnom Holanďanku
 chlapca naložili do autobusu
 Bežala
 a hodila sa za vlast' za otčinu
 pod kolesá plechovej
 obludy to on bol jej krajinou
 on jej bol republikou
 zvrchovaným územím
 ženinej lásky ktorá už
 nemá viac ale má všetko
 má syna malého trojročného
 s pehatým noštekem
 Bozkal som jej ruky
 "ó majko moja!"
 Ostrovy pokoja
 nad hlavami roztrhané
 sukne oblakov

A v Záhrebe v roku 1996
 na diskotéke niekto pustil
 do vlniacich sa tiel
 dávku zo samopalu
 Bán Jelačić na koni
 všetkých "zagrebati"
 sráčov "navzdory"
 na oblohe padá hviezda
 som jej lunochodom
 kráčam s ňou
 veď Mesiac vidno
 trojmo a trikrát je
 zakryté jeho pozadie
 lebo sa to smie
 milovať pach rozkladajúceho
 sa tela čo kedysi bolelo
 pri srdci
 (na sviatok sv. Matky Terezy 5. 9. 2006)

ŽLTÁ SNEHOVÁ

Sladký spev hrocha chcem
 škripať zubami po masťnom
 tanieri nemajú čo hľadať na
 dnách morských sklamaní
 sa roztrieskali všetky
 zabahnené myšlienky o
 láske sa nechám na márne
 kúsky rozlámať zápalky
 zasiate do burín všetkých
 vybuchujúcich svetov vefa
 nezostáva nadávok na
 nákladiak sa kúpe v slaných
 chaluhiach zapletený potápač
 sa dusí naparenými
 paradajkami ma mlátiš
 po hlave mi skáču rozjašení
 indiáni citov o napĺňaní
 sladkých dier sa im už
 sníva nadržanom s hrubým
 pyžamom sa dávam
 do tanca na parkete
 ilúzii darujem drobné
 náreky posledných
 upotených baníkov
 začiatnení sa hrabú
 z mesta aby ma
 prefacekali zažltnutými
 prstami od kyseliny
 močovej z cigariet
 a tak len si frflem
 refrén pochybných
 existencií nájdených v mŕtvych
 vesmíroch nadobro
 opustených štyroch stien

ABY

toľkať sa
 koľko si priat
 aby
 to vieme
 že sme medzi
 nimi
 čo sú utoľkaní
 k smrti od strachu
 z vlastných
 upotenín
 idem
 priamo parkom
 cez psa a
 nevidím moju
 horkú moč na stene
 beriem oheň
 tú primitívnu plazmu
 aby som ňou spálil
 šeky z banky a nik
 si nevšímam
 plameň
 ktorý mi škvarí
 mozog v závitoch
 búcham sa po vrecku
 prišiel autobus
 aby som svoju
 zvieraciú múdrosť
 vyvrátil medzi jeho
 sedadlá
 a ľudia sa pozerajú
 skrz mňa
 som
 a vo vrecku mi horia
 pocharbané šeky
 bankové negatíva
 fúga čo strieľa mi
 do hlavy znamenia
 už je lepšie
 človeče

Stano Háber (*1966 Brezno)

Romanopisec, publicista, básnik, autor dokumentárnych filmů a rozhlasových her. Dětství prožil v Krásnej nad Hornádou, střední školu navštěvoval v Banské Bystrici, poté studoval vysokou leteckou školu v Košicích obor pilot – nadzvuk, odkud byl po autohavárii vyloučený ze zdravotních důvodů. Žije v Bratislavě, kde dokončil studium žurnalistiky. Je ženatý a má tři děti. Je autorem mnoha básnických sbírek, próz, rozhlasových her a dokumentárních filmů.

RADOVAN BRENKUS

TELEGRAM Z DRUHEJ STRANY

Tak či tak si prežila
môj malebný skon.

Na druhej strane temnota.
Taká zvláštna,
že si ju neuvedomujem.
Preto si ju nijakú
nikto nevedel predstaviť.
Nerozumiem, ako dokážem diktovať,
ale v záblesku je i nič sebou.

Dopíše sa, aby prázdno
dostalo touto správou zmysel.

Zmätený v dome nikoho
ťa sledujem ako prievan,
čo bezmála udusil sviece.
Chýba mi nebičková krčmička,
pocestný, ktorý by sa pristavil
na kus reči. A nič...
Tento svet nebol a nebude,
výlučne smrť ho kriesi
do prítomnosti pre dvoch.
Rozkmitaním plamienkov
som im do hrdiel vrazil srdcia.

Doručením správy nám odpustia.
Končím. Nech prázdno po mne
cez vás nadobudne môj zmysel.

ČIERNY PANTER

Pri chôdzi vznešene kúdolí tam,
kde sa vyparuje smrť.

Nesie sa pyšne,
akoby sa ho netýkala.

Hovorím k tebe, človek.
Ako kostra, ktorej si odtrhol lebku:
moje pocity sú tvorom,
čo sa opakuje v každom z nás.

Reinkarnácia rovnakých svetov
značí oddymovanie jeho tela.

Predstavuje skonanie jedinca,
skvapalnenie mojej minulosti
do tvojej prítomnosti,
aby kryštalická pod bodom

chladného stretnutia s holubicou
prerazila srdce iných hrotom.

Opatrne zlož lebku na zem,
prilož ju k pôvodnému miestu,
s rešpektom a pokorou
pred kráľovskou hrôzou,
a prepichnuté srdce ti skočí
do môjho hrudného koša.
Ako pri náhlom výstrele
blízko ucha počas spánku.

Vtedy nastane tavenie kostry
po jej plynné skupenstvo,
útek vopred odsúdeného druhu
na posunku medzi mnou,
divým zvieratom, a tebou.

Nemáš lepšiu voľbu voči prázdnu.

Keď sa šelma vracia k sebe
po spätnej trase ku mne,
je únik rodu chvíľkový.
Nielen cez tvoje dočasné úmrtie.

Zahrabávam rakvu, v ktorej ležím,
a tak ti chýba spočinutie.

RAZ TO MUSELO PRÍSŤ

Premiešať si predstavy
a opojený zanechať okno.
Spadnem na kolená
a vstanem z najživších.
Raz to muselo prísť.

Soprán ženie zbor do pochodu hlasov:
je dokonané, dokonané aj s pamäťou.
Spomeňte si na mňa mimo tela.
Na rozpaženú polohu,
ktorú nájdete ako váš kríž,
aby ste na ňu nezabudli.

Zlatý lem bielej podušky,
rám obrazu pätnásťročnej v truhle.
Tak padlo i anjelsky sa usmieva,
vtáci jej kropia čelo semenom.

Zavrite vekom studené teplo
pri srdci: Nie, nie, niééé!
Nemôže sa všetko skončiť takto.

Nevládzem. Len usnúť a usnúť.
Pod oknom ma zaznamenáte,
v polohe spiacich na bruchu.

Odpútať sa od seba samého
znamená počúvať svoj chór vo vesmíre.

Hoci zmiznem z vlastnej pamäti,
aspoň sa boľavo vryjem
do iných podôb vedomia.
Na pamiatku bohumilých samovrahov.

Obraz striebrovľasej rozvírený motýľmi,
keď ho s kvetmi zamyká príklop
na nedostupnosť, nekonečno zámkov,
je môj odtlačok v zemi.

Spomeňte si na mňa mimo kríža.
Na rozpaženú polohu,
ktorú nájdete ako vaše telo,
a nikdy sa nezabudnete.

VZDIALENE BLÍZKA MILENKA

Na kalvárii čítam mená
z tablíc na hrobkách.
Dýchajú minulosťou,
vláčia ma možnými osudmi.

Najkrajšie meno sa rozsvietilo
od vzlykania dievčata
z predminulého storočia:
„Na teba som čakala.“

A ja som podľahol volaniu.
Odbehnem kúpiť sviečku,
zapálím knôt pri nohách kaplnky.

Ako rád by som pohladil
pôvabnú vidinu, ktorá kedysi
blúznila na smrteľnej posteli.
Ako rád by som ju objal,
utrel jej z čela pot
a vyliečil z bolesti.

Sedí na schodoch kaplnky.
Túli sa k plynúcim oblakom,
rozihraným vánkom íska vo vlasoch
a mazná sa s rozšantenými hviezdami.

A ja sa uprostred poriadku
zlievam so všetkým, čoho sa dotýka:
„Po tebe som pátral.“

Uložený, zabudnutý v nej vravím:
„Prečo hľadanie trvalo tak dlho?“

„Dokážete niečo neskonale milovať,
až keď to ukrižujete,“
zhasne odpoveďou sviecu.

Priestor okolo stemnie,
povetrie náhle skamenie.
Rozplýva sa s vírom úkazov,
v nej sa strácam s ňou.

Keď zmizla v lístí,
na rozkonárenej tvári
som vypustil žily z bordovej miazgy.

NAD NEZNÁMYM HROBOM

Cintorín tak ťahá zrak,
že spôsobuje slepotu.
Upokojuje krížmi
a slastne vnára myseľ
do absolútneho a mäkkého
čierneho zamatu.

(Akoby sa chystal preniesť
únavu mŕtvych
a zahaliť ma ich spánkom.)

Sluch ešte neodchádza.
Hrob, odkiaľ počujem seba.

Kam sa podel tranz davu,
rezká hudba a hýrenie,
ktorým si sa nadchýnal pri smiechu?
(Tanec je milostný rituál zubatej,
spájanie prvého s posledným,
miešanie rozkoše s bolesťou.)
Dnes spíš bez utišujúcich dotykov.

A všetky príhody vedno s tebou
ostali na jazyku jedinej milenky.

Vedel si o jej úmysle dávno predtým.
Keď si sa smrteľne oddal tancu,
akoby poslednému milovaniu so ženou,
pod zrakom ktorej si zomieral.

Radovan Brenkus (*1974 Bardejov)

Vystudoval Prírodovedeckú fakultu Univerzity P. J. Šafárika, obor matematika a fyzika. V Košiciach pracoval ako pedagóg, potom ako odborný pracovník v Ústave experimentálnej fyziky Slovenskej akadémie vied. Založil vydavateľstvo Pectus, v súčasnosti sa v jeho rámci podieľa na vydávaní pôvodnej a prekladovej literatúry. Časť jeho tvorby bola preložená do angličtiny, poľštiny, ruštiny, ukrajinštiny a bulharštiny. Knižne debutoval v roku 1997 básnickou zbierkou *Pochod mŕtvych*, ďalej vydal *Rekvie v prachu* (2002) a *Romancu s bludičkou* (2005). V próze zaujal knižkou povídek *Návraty pekála* (2005).

VOJTĚCH VANER

ZE SOUBORU RYBÍ KRESBY:

UKLÁDAT NADĚJI DO ZELENÉ LAHVE

V modlitebně za deset miliard korun se obnažuje. A obnažuje se na i známkách. Já občas usínám s chutí, mám-li pocit dobrého dne. Mohu vydávat nože k polenům, ač sám umím sekerkou nalomit velmi tenkou třísku. Nechávám pole květinám, abych nesežehl lebku nebo kůru. Chlapec křičel: neudělejte ze mne blázna. Nebylo to nic platné, smrt Zdeňka Adamce byla zbytečná, stejně jako smrt Jana Zajíce, Richarda Ševce a jiných. Větším hrdinou je pro lidi zloděj, pokloní se mu i vzdělanci jinak věrní orgaistickým palachiádám a závoděním kdo za chartu více trpěl. Ve strašidelném rohu čeká a plní ovzduší zakladatel okruhu, zakladatel čistek a bojů a v úplně ztichlé místnosti je cítit činnost ptáků. Dovedou křičet, ale i vyvýskat ozvěnu či naplnit ticho. Borový smolný pohled se stahuje na černou dívku. Z víček stahuje malíčky, shrne si černý pramen z čela, upije čaje, upije i piva. Usrkne noční rozhlasové kávy, poslouchá vážnou hudbu či noční besedy, nikdy neslyšela pornografii – nikdy nenaladila Frekvenci 1 111111, s nonšalantní pokorou zvelebí jediný pohled, zvelebí plechový konec obyčejné tužky, je tam bílá guma. Tou bude psát a bude venku. Nejkrásnější hudbu psali skladatelé prokletého národa. Německá hudba je příliš patetická a tlustá, francouzská příliš lehká a pudrová, italská lepkavá jak zasychající zmrzlina. Anglické symfonické je příliš málo, stejně jako hudby malých národů. Jen skandinávská, ta je někdy také hezká. Jednoduchá, venkovská a lidová či temná jako němý film. Ve hnědé se nese královský rukopis a vítězství se lehce dotkne červené. V králově mříži je kytička trápení. Anglicky napsaná věta nám vrátí současnost. Vyhrát nebo se ztratit anebo kreslit. O Velkém útěku ze zajateckého tábora a o filmu podle kterého hráli nejnornější lidé na světě na táboře v Lužických horách etapovou hru. Filmy ale dozní. Vráti se politická bolest. Bolestná nervozita, vlastní selhání i marnost Evropy. Vstanou třeba definice: normálně špatný. Normálně špatný. To je, nač musíme rezignovat. Pokusy na zvířatech. Drzost malých delikventů. Lži předsedy VS OSN. Nehty se zlatým paragrafem. Chemické blondýny a jejich témata. Nechceš-li, musíš. Lépe je volat Li, hřeb. Hrdel. Moč. Posuvný muž plný mléčných nápojů činí vlak nebo je jím smýkán? Postava jménem Cyril se stydí za své jméno, právě teď ale sedí u okna a touží po konkrétní dívce ze svého města. Vybavuje si její hlas. Říká si: mám či mám čekat? Prstem v kluzkém lůně si jistě zahřívala lásku ponejvíce, kéž jen kéž by znala spravit se tam o mně. Je to něžné a přece nejkrutější rozhodnutí, kéž by dala ruce v bok, ruce v klín, ruce sepnuté a ruce hladící tvář. Do oken sype měsíčná brambora trochu praženého světla. Vrátka, za nimi je kdo? Černý pták. Vrána, má nás ráda a rád. Pouštím přenašeče. Hudební film. Jsem kulturou zaplácnutý. Kniha rozhovorů s hercem. Píseň o malíři. Televizní záznam divadelního představení. Modální tvary a jejich spektrální ekvivalent, fialová barva, se učí brzy pronikat do věd a trojnásobné opery. Opera je v mých očích špatně

umění a věřím, že se to nezmění. Ministr Jaroslav Tvrdík otevřel sbírku básní Přízla, pohrával si s metálem na svém ulahveném stole. Komu dát, komu přispět? Stojí tu, leží, čekají. Lahvičky a důstojník. Kape mi slzička, kulatá černá Lucinko! Ze strachu k němu vejdeš, nevádí, že pořád dělá to blekeke. Čert se vystrkuje na planetě Gal Blondes nebo jak se ta značka cigaret nazývá. V poušti je tolik setkání! Hokejista Ňuven Dajk potkává přítele a volá: molto allegro, koho to nevidím! I jejich zvířata si vyměňují pohledy. Stydí se jedno před druhým. Za vrátky, stále v poušti, jen kousek od nich, stojí bájný filosof. Filosofo vesta, jak vypadá: tři dělené ocloumané pruhy, ty jsou jen do výše kravaty, celistvé jsou ty, co jsou na břiše. Už abych chcipl, říká si. Trn v obrovitém palci, krev neviděná kape. Poznává se podle nehtů zdraví, vůle a zaměstnání. A spousty dalších věcí. Máš-li v trnu rudou krev, jsi zdrav. Bílé varhánky značí nedostatek vitamínů v době, kdy nehet rostl z lůžka. Hej hej, tenhleten svět. To je má láska. Pojedeme v pyžamu lyžařském a budeme ho kreslit. Symbol lyžařského vleku všude. Dvě knihy ze vzdálené krajiny vyčítám. Chtěl bych se ocitnout v té románové struktuře. Chtěl bych zejména jít těmi obyčejnými dveřmi v dřevěném roubení a v důvěře. Básně o našem kraji nejsou. Nebo alespoň nebyly. Čekalo se na mou generaci. Ten hlavně Ještěd se odlamuje, visí hlavičkou dolů, v zelené tónině štěp, co vidíme shora je to, co zůstává nejdéle. Kudy dolů? Po modrý či pod lanama? Naštěstí stále zůstává alternativa. I když to znamená jít do roztání. Na druhém kopci není výběr: členové skupiny mužského pohlaví jsou tupí a tlustí, hloupí, v lepším případě, pokud se neholí, aby jim rostly dulé kníry. Radují se z cyklistických runway, z nového lesa, z řašlinišť jen naoko, aby zapůsobili na své žáby, totiž sbalené manželky. Umělcové, vsjo tečot! Sochej z kvádrů chladných barev, sochej plné ženy, žlutééé Polky, Slovenky a podepiš se v piedestaly. Expres. Tlačení času v opuštěném chrámu, poslechnutí víchřice, plněním uragánům. Letní tmou se nese popěvek trampa samotáře: přátelé kupují hrázděné domy, mne čeká nekonečné čekání na tu moji. Po svatě Lucii opět lepím známky. Rovnost, Svornost, Bratrství, mlčenlivá disketa, zrůdy v partajích, směšná padesátá léta, jejich prezident, absurdita. Máme snad ukládat naději jak malé spirie do zelené přírodní lahve? Naději vidím zřejmě v té tekutině, nicméně je tu veselý pruhovaný žralok, jemuž jsem tolik dlužen, neb jsem to já sám, nahoru i dolů klesající paže, také předměty denní potřeby a hrdlo té lahve má ústa. A oči. Vánočním monitorem pro vlasatého jinocha plave kol stroje ztvárněný jako ryba charakter Mircea Eliade. V modravém potutelnu zůstane viset v tichém prázdnu, uhrane a zůstane. Jak už jsem několikrát napsal a stokrát prožil: Přižiješ něco, cokoliv, velmi konkrétního a zjistíš, že jsi to už před pár lety napsal. Vykřičníky vykřičte to, v téhle tezi máte volnost, zde můžete umlčet i jinak důstojné otazníky. Plavecký démon se pyšní na stráni plné bahna a vývratů. Vlhký les ční mezi jakousi civilizací. Zpustle se hašteří tam s vílami pán těch končin. Přicházejí slova, jejichž podstatu lížeme jak tuhé nanuky, tvarohové, podobně poctivé jako tvaroh, podobně avantgardní jako nenávist k automobilům. Klen.

Povlost. Necháním. Ztracenáž provotní. Mlha. Expres jizva. Říkadla z paměti, kecy mladí: tasemníčku můj, mezi listy sebe, mne i ji miluj. Tvůj obličejík nevidím, odsud posud od devíti k jedné něco překrývá. A tak se toč, můj šefíku, můj nádeničku, když už kostřičku mám. Pelášíš pejsku za krásnou láskou. Chce Tě? Nechce? Cyrile? Je to dokola? Ví to sova. Má ta tvoje láska image hospodyně, je půvabná hnědá fena. Byl to pro tebe nebo bude český krátký románek. Hezké chvíle mohou všichni lidé prožít u botníku. Proto jsou slumy nedůstojné, nemají botníků. Chudobně žít je krásné, ale umět si podle roční doby a počasí vybrat ze svých vlastních bot je také krásné. Kape ze sirupu, po večerní hádce bolí sirky v ruce, objevují se žilky fialové jak jahodová šťáva v zelené plastové lahvi od vody Mattoni. Pro nás všechny je to plástev sirupu a z ní vše zkapává. Ve slumech se nežije kmenovým uspořádáním, ale zpívají se tam podobné písně jako u přírodních národů: Hup hej, v plotě díra, zbudu v ní, já jsem chlap. Ale světadily za nějaký čas zruší, odhodí. Paní vdova nezemřela, zůstala jen polekána. Až vstaneme do práce, psy na kšíry, boule na dírky, trmáčet se dnem a pak fašírka z kašírky. V knihách otevírají děti souhvězdí jako své stavebnice. Jména hvězdných soustátí vzrušují stejně jako jména lidí: Slunce, Nohy, Pes, Dlouhodobec. Listy už zatuchly v těch rychle stárnoucích nečtených učebnicích. Oblouk se ale jemně vrací k barvám bez metalízy a fosforu. Zatřep s tím, třeba něco vylétně.

ZE SOUBORU ZÁZNAMY SNŮ:

PRCHÁME Z OBLASTI RADIČNÍHO ZAMOŘENÍ.

Cesta vede lesem, je rozkopaná a nákladní auta s lidmi na korbách tvoří zácpu. Můj průvodce je zvláštní agent nebo nadpřirozená bytost, říká, ať se nebojím, že naše auto může jet i vodou. Je to pravda. Sjíždíme do řeky a dostáváme se dopředu. Jedeme po poli na mírný hřeben. Sedím a můj druh vede auto po zeleni. Náhle se začne ošívát, výská bolestí a padá. Chytám se opratí a sám řídím transportér. Ve chvíli chápu, co jej zmožlo. Vzduchem létají projektily podobné hokejovým pukům. Nejde ale o střely letící rychle a přímočarým pohybem. Jsou to inteligentní neurotické zbraně, poletují kol nás jako kolibříci a často, aniž bychom cokoliv postřehli, přisají se na tělo. Cítím jich několik na sobě. Zprvu nebolí, ale proudění, které z nich vychází, se stává bolestivým postupně. Daří se mi přísavky strhávat a opravdovou bolest necítím. Věřím, že by mohla být obrovská (můj přítel leží kdesi za mnou, možná umírá). S dalšími stroji a lidmi se dostáváme na hřeben. Kousek pod námi vidíme vojenský tábor, ze kterého střelí, tedy spíš vypouštějí černé přísavky. Teď začali pálit i puškami. Seskočím z vozu a běžím nazpátek. Někdo křičí: „To jsou naši. To jsou vládní jednotky! Snaží se to utajit!“ Vracím se ke svému druhovi, nacházíme úkryt na levém křídle pod nějakým lešením. Je tu schůze našeho disentu. Hlavním mluvčím je vitální Jelena, bojovnice za lidská práva z Lotyšska. Něco říká. A znovu. Souhlasím. Můj přítel už není zraněný a otevírá se nám nějaká cesta na pravém křídle. Mezi kameny.

VE ŠKOLNÍ TŘÍDĚ JSEM HOSTUJÍCÍ STUDENT.

Učitelka prochází po třídě. Zapěje začátek nějakého středověkého chorálu nebo operní árie. Toho se chytí nějaký student v řadě u dveří a dozpívává na melodii vlastní, parodický text. Zpívá dlouho a předvádí se. Ptám se dívky před sebou, kdo je ten zpěvák. Odpovídá, že to je blbec nebo vykuk, rozhodně něco v tom smyslu. Zjevně jej nemá v lásce. Když onen mladík začne být ve své písni obscenní, jedna z dívek jej okřikne. Jen se šklebí. Je mi velmi nesympatický, ale nic mu neříkám, nechávám to na ženách.

AUTOBUSEM Č. 500 ODJÍZDÍME KAMSI PŘES HANYCHOV DO EXILU.

Jako jedni z prvních jsme se dozvěděli o nebezpečí, které nám, Židům, hrozí a chceme tedy dříve, než se o něčem začne vůbec mluvit, uprchnout. Už jsme na hranicích, já s manželkou a dcerou, v tom si všimnu, že vpravo stojí náš liberecký dům. To je poslední šance! Dávám pokyn ženě, ať na mě někde počkají, musím do domu, kde jsem žil. Musím získat ze svého počítače své kompletní dílo, především List padal okapem. Přinejhorším, budou-li v domě už nepřátelé, popadnu komp do podpaží a přiběhnu s ním sem, ke hraničnímu přechodu.

Vbíhám do patra. Proti schodišti, za širokými prosklenými dveřmi, je v místě, kde byl můj pokojík, hala zařízená v zámeckém stylu – příčky byly zjevně vybourány! Co to, co se to děje? Nebyl jsem tu pouhé tři dny! Chytám domácího pod krkem a křičím: „Kde je můj počítač, mizero? Co to má znamenat, chlače?“ Odpovídá, že už dlouho ví o tom, že jsem Žid. Sice mne neudal, ale vystěhoval. Bez mého vědomí. Držím ho stále pod krkem, tlačím ho ke zdi a křičím mu do obličeje, co si to ten grázl dovoluje, označovat mne za Žida! Co si to jen dovoluje?

ARCHEOLOGOVÉ OBJEVILI VELIKÝ KŘÍŽ, NA KTERÉM JE PŘIBÍTO ŠEST ZVÍRECÍCH LEBEK.

Stojím před jeho maketou vezděnou do průčelí katedrály. Jsem povolán záhadu rozluštit, stojím na náměstí před katedrálou v koženém plášti rytíře Kai a hledím na kříž. Náhle přicházejí podél stěny Nepojmenovatelní! Je jich asi šest, mají černé lesklé uniformy zdobené řetízky. Musím zmizet! Utíkám přes náměstí, překračuji tramvajové koleje a mířím k severní zástavbě s cílem dostat se na střechu některého z domů a skrytě pozorovat co budou Nepojmenovatelní s křížem provádět. Pozoruje mne někdo? Jsem velmi mlád, jsem ještě chlapec, je to výhoda nebo nevýhoda? Přece jen mám na sobě plášť řádu a tak mne mohou snadno poznat!

Se strachem, ale i s odhodláním vbíhám bočním tmavým průchodem do domu. Uvnitř je úzké polstrované schodiště. Bez problémů procházím první i druhý patro. Na střechu se však

nedostanu – k bytu ve třetím patře již schody nevedou. Stojím na koberci mezipatra a od dveří mne dělí víc jak metrový schod také pokrytý kobercem. Od dveří ke mně dolů padá silná tkanice se střapcem, zjevně zvonek. Na velké zdobené tabulce vedle dveří je napsáno „slavný doktor Josef Čelakovský“. Nápis není česky, dokonce ani latinkou, možná runami nebo švabachem, já to ale umím přečíst. Nevím, kde jsem se to naučil, prostě vím, co je tam napsáno. Mám strach z Nepojmenovatelných, ale riskuji a tahám za provaz. Nic, jen v bytě pode mnou jako by se něco pohnulo. Zatáhnu podruhé (žádný zvonek neslyším) a otevrou se dveře spodního bytu. Mám připravenou větu „Dobry den, pan Čelakovský není doma?“, ale nestačím ji říci. Stará paní mne zve slovy: „Pojď, chlapče, už o tobě vím.“

Jsem v prostorném bytě, který je téměř prázdný. Žena je něco jako vědma, kněžna a stará herečka. Po chvíli zmizí a přede mnou se objeví středně veliký pudl, jenž předtím ležel jakoby bez dechu u vzadu u stěny. Mnou projede vlna poznání: „Vy vstupujete do těla psa! Musíte se skrývat!“ Zvíře přikývne, je to ona. Ví, že některé bytosti takto chrání to poslední, co jim zbylo po útoku Nepojmenovatelných. Cítím, že tato žena musela hodně vytrpět.

Prcháme z domu před Nepojmenovatelnými. Vědma se nepozorovaně mění na dívku starou jako já. Je s námi ještě jedna osoba, asi také dívka. Snažíme se zmizet v západní části města, v zahradních ulicích. Přímo za námi jde pětice výrostků. Tuším, že to jsou metamorfovaní Nepojmenovatelní a mám strach. V ruce nesu hrnek zpola plný čaje, který jsme si uvařili ještě v bytě. Něco zkouším: Na každého nepřítele vychrstnu trochu nápoje. Začnou se proměňovat a jsou to skuteční Nepojmenovatelní. Jak to, vždyť je to čaj? Má kamarádka vysvětluje: „Ten čaj jsi stigmatizoval. Ublíží jim.“ „Protože jsem Kai?“ „Ano.“ Chápu slovo stigmatizovat jako začarovat, přeměnit ve zbraň. Tato moje schopnost mi dodává sebevědomí. Využíváme proměny nepřátel a prcháme dál.

Mám plán: Když zahnele doleva, přeběhneme krátký úsek po hlavní cestě, budeme pak moci zamířit k lesu, chránění křovinami na břehu potoka. Pokud se v běhu shrbíme, nemohou nás za křovím vidět. Vědma teď už zase připomíná starší ženu, tak doufám, že takový běh zvládne.

Ještě jednou se setkáme s Nepojmenovatelnými, jsou dva a spotřebuji na ně zbytek čaje. Potom ale v klidu vystoupáme lesem a ocitneme se na travnatém kopci s několika keři. Pokouší se zde rozjet červená stovčáček škodovka, řidič vypadá jako Mirek. Prostor v kabině je zvláštním způsobem konzistentní. Nahlížím dovnitř střešním okénkem a autoritativně se ptám: „Kolik vás tam je?“ „Sedmnáct.“ „Kam jedete?“ „Na dovolenou, do Chorvatska.“ Můj instinkt mi říká, že v autě může být mezi sedmnácti pasažéry velká část Nepojmenovatelných. Střešním okénkem tedy vhodím do vozu modrý keramický hrnek od čaje. Poslední možnost! Snad ještě má nějakou moc, snad tam zbylo pár kapek... Chceme s kamarádkami utéct dál, já z povzdálí pozoruji škodovku. Zastavila se. Těla na zadní sedačce prorostla masitou zelenou rostlinou. Hrnek zapůsobil. Byli tam!

ZE SOUBORU *NÁMĚTY POVÍDEK*:

RECENZE FILMU *IRSKÁ KÁVA*

Fabule: Muž jménem Magnifico Giganticus přichází jako divák do kina. Po několika lyrických záběrech navozujících jen slabé deja vu spatří Magnifico sám sebe, jak kráčí z domova, pije kávu v restauraci a poté přichází do kina, kupuje si lístek a sedá si. Poté, při nekonečném záběru na sama sebe hledící na plátno v kině prožívá Magnifico zdánlivou duševní katarzi. Nejprve hledá racionální vysvětlení (pátrá po kameře v sále, později se ptá sedících sousedů, ti ale nechtějí být rušeni, že hledí na realitu a sami na sebe, si nepřipouštějí). Hrdina postupně přiznává, že je účasten časové smyčky se zjevně metafyzickou příčinou a podstatou. Není s tím smířen a chce konat. Vniká do promítací kabiny a nutí promítače ukončit projekci. To vše se odehrává i na plátně. V momentě kdy Magnifico v zoufalství strhne filmový pás z kotoučů, objeví se na plátně změní jako v televizi a do sálu kina vnikají žabí muži. Ve vzniklé panice a zmatku zazní i poezie v rumunštině.

Prvky syžetu: Povídka je imaginativní. Zdánlivá vodítka k jejímu uchopení (jméno postavy převzaté od Isaaca Asimova, název povídky, rumunská poezie, analogie Matrixu či snu, idea postmoderní pocty surrealismu) jsou jen slepé cesty.

KONĚ NA SKALÁCH

Fabule: Na celoročním mládežnickém táboře se hlavní hrdina Jáv Hliňák blíže seznámí s dalším instruktorem, kouzelníkem a čajovým básníkem Trpitem Smetanou. Jeho dalšími přáteli jsou zkušený učitelé a vůdci Struhadel Diviš a Merasjev Martinek. Budovy tábora jsou vystavěny v horách a v jejich okolí jsou překrásné skalní štíty. Osazenstvo se brzy začne zajímat o tajemné tlumené zvuky ozývající se nepravidelně z jednoho skalního masivu. Zvuky připomínající poklus menšího stáda koní. Postupně se začnou objevovat i další podivuhodné úkazy a Jáv si povšimne také zvláštností v chování Trpitele Smetany. Jednoho dne jej navštíví v nemocničním lůžku a při jejich hovoru dojde k nečekané události. Když Jáv vyčte Trpiteli jakési jeho minulé nevhodné chování, Trpitelova hlava sebou škubne jako při filmovém střihu a poté se jeho ústa zeptají: „Co?“ Jáv si najednou nemůže vzpomenout, nač se přitele vlastně ptal. Pamatuje si nicméně tuto příhodu a v myslí se mu neustále zjevuje trhnutí básnickovy hlavy a jeho následný pohled. Postupně nabývá přesvědčení, že Trpitel umí upravovat paměť jiných osob a že Jávovu paměť už několikrát účelově vymazal a upravil, a zároveň že on sám, Jáv, snad jako jediný v táboře, je této básnickově schopnosti částečně imunní. Již a právě tím, že ji odhalil. Trpitel sám si je svými schopnostmi jistý a netuší, že mu je Jáv na stopě. V době, kdy může dojít k Jávově prozrazení, je tábor otřesen překvapivým objevem. V jedné budově, stojící zcela u skalního masivu, zahlédne hlavní vůdce tábora Dvěstěděj Vít při náhodné prohlídce nejvyššího patra skrze skleněné části konstrukce budovy neznámou dětskou

tvář. Následně je objeven tajný půdní prostor, kde v bídých podmínkách žije čtyřicet dětí. Tento prostor ústí skalou do zcela neznámého travnatého údolí, zcela uzavřeného skalními štíty, kde je ustájeno čtyřicet koní.

Jáv, Trpitel, Struhadel a Merasjev se o nečekaném objevu dozvědí až jako poslední. Na louce hluboko pod táborem připravují soutěž a nyní čekají na zbytek tábora. Když přicházejí, odhadují počet dětí na 120 i více, ne na obvyklých 90. Obrazem přibližujícího se procesí a dialogem čtyř instruktorů, co se asi mohlo stát, povídka (pro některé čtenáře) končí.

Prvky syžetu: Povídka začíná krátkým obrazem dětského vězení (osm dětí muselo být na dobu šestnácti hodin uzavřeno v těsném prostoru pod střechem, kam se soukalo jedno za druhým a kdosi je „vypcával“ hadry jako při protihlukovém opatření při stavbě domu). Scéna připomene úkryty židovských dětí před nacistickými transporty či některé bosenské, osetské či rwandské kapitoly moderních válek, odehrává se ovšem v moderní architektuře (zmiňovaná půda je od mezaninu oddělena jakýmsi neprůhledným sklem, Dvěstěděj posléze spatří dětskou tvář skrze mnohé konstrukční prvky, vlastně jediným možným průhledem až k podlaze tajné půdy). Většinu povídky sledujeme osudy a myšlenky Jáva, společné chvíle s Trpitel, Struhadlem a Merasjevem. Jávova práce s dětmi a mládeží není takřka zmiňována, běžní, oficiální dětské účastníci tábora v povídce vlastně nevystupují. Na úvodní kapitolu čtenář brzy pozapomene. Klíčová je ovšem scéna, kdy se Struhadel a Merasjev ptají Jáva na nějakou podrobnost včerejší sportovní události a on si nepamatuje, že se jí účastnil.

Povídka končí tzv. Nepovinným epilogem, který čtenáři dovysvětlí, kdo se děti a koně celou dobu živil a týral je, kdo byl hlavním strůjcem sirotčího vězení a nač onen dotyčný hodlal děti využít. Epilog ovšem začíná upozorněním, že bedlivý čtenář už pachatele odhalil a vysvětlení nepotřebuje. Proto je epilog nazván nepovinným, a zvláště nevhodným pro čtenáře bažících po nedořečeném.

HRA V DOMĚ SE ZAHRADOU

Fabule: Dvaadvacetiletá Denisa se v rockovém klubu seznámí s mladíkem jménem Jiří. Jejich vztah se rozvine jen do určité míry, Denisa se cítí zamilovaná, ne však slepě, ze strany Jiřího cítí spíše upřímné přátelství. Asi po týdnu jejich známosti se Denisa pokusí o fyzické sblížení a je překvapena Jiřího reakcí. Pohovoří spolu otevřeně o sexu a o svém přátelství, Denisa objevuje v Jiřím zvláštního a zajímavého muže. Následně přijímá jeho pozvání na víkend na Slovensku. Dvojice přijíždí v pátek večer k velikému domu v malé obci nedaleko Lučence. Dům patří dvěma Jiřího přátelům, v jejich společnosti a ve společnosti dalších osmi lidí stráví podivuhodný večer plný pozitivní energie. Sobotní dopoledne vyplní společnost sportovními hrami a odpoledne se odehraje velká hra plná erotiky. Večer spontánně končí večírkem plným sexu, kde se Denisa s Jiřím definitivně sblíží.

Prvky syžetu: Jedná se o povídku erotickou. Přítomnost erotiky není ani lyrická ani pornografická. Žádná z postav nevykazuje přílišnou sexuální žádostivost, ale ani žádná zábrany. Denisa se svého studu zbaví velmi lehce, je totiž společností okouzlená i po intelektuální stránce. Výrazným prvkem syžetu, kterým se děj posune k výslovné erotice a pozitivní energií prostoupené nevázanosti, jsou pravidla velké odpolední hry. Jsou z celé povídky nosnou částí: Společnost (šest mladých mužů a šest dívek) se rozdělí na dvě vyvážené poloviny. Jedna odejde do zahrady, kde si zvolí místo pro svoji centrálu. Druhá skupina si za svou centrálu zvolí nějaké místo v domě. Na místo své centrály odloží všichni hráči své svršky. Smí si na sobě nechat jen jednu část oděvu. Je libovolné, kterou, neměli by ale všichni mít jen dílnové kalhoty, či jen ponožky apod. Boty se odloží úplně a dále se s nimi nehraje. Po signálu či domluvené době začíná hra. Družstvo má za úkol ukořistit co nejvíce svršků druhé skupiny, útočí tedy na cizí centrálu – hromadu svršků. Na začátku hry nikdo neví, kde se nachází nepřátelská centrála. Z hromady může hráč sebrat jen jednu část oděvu, vrátit se a přidat ji na svoji. Také se mohou hráči vzájemně okrádat – svlékat. Rozhoduje nejen fyzická síla, ale i míra lstivosti v taktice, např. dva hráči se mohou domluvit na jednoho nepřítele. Násilí není povoleno a natržené či přímo roztrhané oblečení se nepočítá. Nahý hráč se po prohraném souboji vrací ke své centrále, kde si vezme nějakou jinou součást a může zase hrát. Vítězí družstvo, které má více svršků, přičemž se počítají ty na hromadě, v ruce a na sobě. Hraje se po celém domě a v celé zahradě, existuje prostor pro nečekané zážitky – dobrodružné i esteticko-erotické; vždyť si stačí představit mladíka jen v tričku a dívku jen v kalhotkách (či naopak), jak jiné dívky stahují pánskou košili a ona po krátkém souboji naze a klidně odchází do útrobu domu. Některé souboje žena proti muži mohou vyvolat skutečné sexuální vzrušení...

TEN TEPLOUŠ

Fabule: Jednatřicetiletý Drahoslav Sýkora je po propuštění z vězení a dlouhém týdnu v ulicích přijat do azylového domu v krajském městě. Na noční směně ho přijímá mladý asistent (sociální pracovník) Urban Novák, muž mnoha zájmů, intelektuál, horolezec, básník a také gay. Mezi oběma muži vznikne v první chvíli určitý druh přátelství, oboustranně vnitřně kontrolovaného. Sýkora se druhého dne ráno seznamuje s ostatními klienty azylového domu a zažije návštěvu novinářky z místního deníku, Janinky Bartoňové. Ta projeví profesní zájem také o něj, což vyvolá malou roztržku. Další týden prožívá Sýkora různé slabosti a zmltá se mezi Novákovou nabídnutou pomocí při hledání práce a novým kamarádstvím s jedním z obyvatel domu, Cikánem Mitu.

Zhruba po osmi dnech pobytu v azylovém domě se v non-stopu Schody se seznamuje s poběhlíci Romanou, přezdívanou Pípa. Společně se opijí, a když se Sýkora vrací do azylového domu, Novák, který je na směně, ho kvůli podnapilosti nevpustí dovnitř. Takové jednání chápe Sýkora jako zradu, odmění Nováka řadou nadávek, prokleje ho a slíbí mu pomstu. Vrací se nejprve ke Schodům, aby vyhledal Pípu, tu ale nenajde, opět se

OLDŘICHOVSKÁ FARA

vrací a skrze okno azylového domu budí Mižu, aby mu pomohl dovnitř. Ten jej posílá za svými příbuznými. V cikánské rodině v malém bytě prožije během své krátké návštěvy ostrou hádku všech členů rodiny, včetně probuzených a pohoršených sousedů. Zbytek noci tráví v ulicích. V šest hodin ráno překvapí v osamělém parku novinářku Bartoňovou, se kterou se nejprve hádá, poté po ní fyzicky zatouží a pokusí se ji znásilnit. Ta se ubrání a uteče.

Během dopoledne se Sýkora vrací do azylového domu, v klidu ho přijímají a ředitel mu domlouvá za jeho noční výtržnost. Novák není ve službě, ale přichází na noční směnu. Sýkora je plný strachu z prozrazení jeho násilí na novinářce, pomstu Novákovi odkládá na neurčito. Urban Novák má pozdě večer návštěvu, po chvíli si Sýkora volá do služebny a představuje mu svého přítele Martina. Ten má pro něj nabídku práce i s bydlením. Sýkora je dojat, slibuje oběma své „napravení se“.

O tři dny později odjíždí do horského sedla asi 20 km od města ke svéráznému hospodskému Kuličkovi, aby u něj pracoval za nízkou mzdu, zároveň ale i za stravu a bydlení ve stylizované horské hospodě pro horolezce a turisty. Hned první den se dozvídá o trestním oznámení, které na něj podala Bartoňová. Kuličkovi to nevádí, a tak vyšetřován na svobodě Sýkora žije a pracuje v horském sedle v podstatě spokojeně. Občasným návštěvníkem hospody je i Novák, který Sýkora pozvolna zasvěcuje do potíží svého milostného vztahu s Martinem a žádá na něm pomoc. V jednom okamžiku se do jejich rozhovoru vloží jeden z hostů, Sýkorův bývalý bachař Milský. Je opilý, a přitom seznámen se Sýkorovým osudem, čehož zneužívá a Sýkora ponižuje. Postupně vzniká vypjatá atmosféra, strhne se nepřehledná rvačka, ve které Sýkora omylem vážně poraní hospodského Kuličku. V panice utíká do skal, slyší za sebou nejen hlasy přítomných, ale i dalších jemu známých osob.

Prvky syžetu: Povídka vypráví příběh ze současných Čech, má určitý sociální akcent. Jednotlivé charaktery mají svá (poměrně uvěřitelná) traumata, a snaží se je mýtít bez patosu, tedy spíše je zakrývat. Vedle Drahoslava Sýkory je výraznou postavou Urban Novák. Je to moderní mladý muž, který pochází z téměř bezkonfliktního světa současných měst (sport, hudba, homosexualita jako běžná věc). Až později se projeví jako tápající až labilní člověk.

V povídce se opakuje motiv nezvládnutého polibku: Pípa chce políbit Sýkora, ten se jí zprvu štítí; otec cikánské rodiny líbá rozčilenou ženu, která mu sprostě nadává; Sýkora, chce v ranním zápase přísát svoje ústa na ústa novinářky Janinky Bartoňové, ta se brání; Martin při návštěvě azylového domu políbí na pozdrav Nováka, oba se stydí díky dané situaci (jeden je v práci, druhý ve skautském kroji).

Povídka končí úprkem hlavního hrdiny od roztržky v hospodě pryč do lesa. Nechává za sebou Nováka, Martina, Kuličku, Milského a jeho kumpána, ale v hlavě slyší i Mižu, ředitele azylového domu, cikánské děti a hlavně novinářku Bartoňovou.

Název povídky je odvozen od hanlivého označení, které opilý Sýkora užije při svém nočním hovoru s Mižu. Míňen je Urban Novák.

Fabule: Několik mladých lidí se schází o sobotním večeru na zvláštní oslavu. Jde o rozlučku s budovou, kde většina z nich bydlí a ze které se brzy mají odstěhovat. V největší místnosti, která je již téměř vyklizená, je sud s pivem, vegetariánské občerstvení a sestava bicích, respektive kytary a mikrofony zapojené přes komba. Zábava se rozjíždí, přátelé popíjejí, povídají a začíná se džemovat na nástrojích. Při rozhovorech se dozvídáme více o jednotlivých postavách (je tu člověk bez nohou, vystudovaný psycholog, výtečný rockový kytarista, odrodilý syn významného podnikatele, dívka, jež sama procestovala Indii) a také o tom, co je spojuje. Všichni pracují nebo působí na civilní službě v ústavu sociální péče pro mentálně postižené v odlehle pohraniční víscce. Budova, se kterou se loučí, je bývalá fara. Ústav v ní bude zřizovat nové bydlení pro chovance a musí zrušit ubytovnu pro mladé zaměstnance. Zábava postupně intenzivní a krom alkoholu se objevuje po jménu známá, ale dosud málo frekventovaná droga ke kouření – marihuana. Strhne se jedna hádka, kterou uklidňují dívky, potom náladu vylepší několik skvělých společných prožitků s hudbou – především asi dvanáctiminutová improvizovaná skladba, které vévodí kytarista Váňa. Atmosféra je téměř extatická. Poté, co halasně zapíjí faru, řada z nich křičí své vzpomínky na zdejší pobyt. Při následující klidnější skladbě asi polovina účastníků odchází spát. Beznohý Vilém křičí, že teď to teprve začíná! Zábava pokračuje, vliv lehkých drog je na některých lidech již velmi znatelný. Hudba má psychoedlické účinky. Dívka Bohumíra kreslí po zdi abstraktní ornamenty a zasněně tančí. Postupně se k ní přidávají ostatní a zeď, o které vědí, že se bude znovu bílit, celou pokreslí. Vilém se teatrálně řízne do prstu a chvíli kreslí krví. Ostatní opilci jeho gesto vyslyší a také chtějí vyjádřit fatálnost svého vztahu k budově. Někteří jen křičí a buší do chladnoucích nástrojů. Jiní odcházejí do dalších, ještě zařízených místností, se snahou něco pokreslit, unést či rozbít. Jejich expresivita sílí a přirozenou cestou se mění v násilí. Pětice zbylých mladých lidí během dvaceti minut zdemoluje celou faru.

Prvky syžetu: Základem stavby textu je dialog. Predikáty postavy jsou především přicházet, odcházet, odpovědět, říkat, zeptat se, hrát, zpívat apod. I o Bohumířiných kresbách se čtenář dovídá z oznámení jiné postavy. Vilém s Váňou nad Bohumírou chvíli stojí a komentují, co vidí. Krátce na to vyzvou ostatní, ať se přidají. K narativnímu stylu, přesto velmi úspornému, se povídka dostává až v závěru popisem demolice. V prvé variantě povídka končí tímto popisem. Druhá obsahuje závěrečný třívětý odstavec o tom, jak zdemolovanou budovu najdou v pondělí ráno stavební dělníci s projektantem dorazivší k zahájení úprav. Časové zařazení odpovídá počátku či polovině 90. let 20. století (marihuana jako nová droga, vlna nehippies, tzv. civilní služba apod.)

ZE SOUBORU *ALTERNATIVA 2010*:

SLAVNOSTNÍ ZAHÁJENÍ

V táboře byly přeloženy koleje tak, aby připomínaly notový papír. Byly seřazeny do řádků a na kraji prostranství se spojovaly v jedinou kolej, přichází nebo odchází. Cílem takového uspořádání bylo, aby se na malý uzavřený prostor vešlo co nejvíce důlních vozíků a bylo možné s nimi poměrně snadno manipulovat, aby vytvářely notový zápis.

Dirigent Husa připravil pro slavnostní otevření koncertní premiéry své ojedinělé transkripce Prokofjevova třetího klavírního koncertu. Každý vozík měl být ovládnán jedním posunovačem - členem orchestru národního rozhlasu. Hudebníci stáli připraveni za kolejemi, dirigent Husa se procházel mezi diváky.

Z bývalých strážních věží visely naše vlajky. Z reproduktorů zněla tichá vítací hudba, v jejíž kulise měli návštěvníci nalézt sedadla nebo se před dlouhou a vyčerpávající produkcí trochu občerstvit. Většina postávala na prostranství za hledištěm, držela v rukou tmavé kelímky s instantní kávou či zelené plastové lahvičky se studeným nápojem. Tato skupina návštěvníků žmolala v levačkách plastové uzávěry a nejunudnější jedinci je v náhodných okamžicích přikládaly k ústům a předními zuby drčely po jejich vroubkovaném obvodě.

Po nějakém čase odlétlo z vozíků a sedadel hejno šedých holubů, aby přimělo návštěvníky pohlédnout na hodiny a dokonce se jít posadit. K začátku koncertu dal impuls dirigent Husa prostě, tím, že se postavil za praktikábl a do rukou vzal taktovku. Čekal, až se orchestr rozestaví, pak se trhaně natočil k jevišti, a když si byl jist, že všechny zraky ulpívají na něm, svižně se uklonil a vtyčil ruce. Navzdory svému jménu působil jako čáp.

Vrzání vozíků začalo. Koncert napsal Sergej Prokofjev v tónině C mol. Zamýšlel ji tak. Že budou trpět, a dlouho, návštěvníci věděli. Vždyť až poté, co vozíky zpodobnily jeden řádek notového zápisu, mohly odejet v pravou či levou společnou kolej a opětovně najíždět do linek kvůli vytvoření dalšího řádku. Některé vozíky mohly výjimečně zůstat na své koleji, pokud došlo k té mimořádné události, že alespoň dvě noty téhož druhu byly zúčastněny na dvou různých řádcích ve stejných linkách. Jednotlivé druhy not byly rozřazeny svým nákladem, od zcela prázdných po zcela plné, k těm druhým byly povoláni ti členové orchestru, kteří běžně ovládali tuby, kontrabasy, cello a bicí nástroje. Zcela prázdné vozíky se speciálně vybraným jasným skřípotem ovládal první houslista a klavírní virtuos.

Já jsem seděl ve služebně zřízené v bývalém drážním domku a čekal na instrukce pořadatelů. Z rozhlasu jsem poslouchal rozličné vzpomínky na události před třemi lety a poměřoval je se svými. Šlo o historky plné bolesti a trpké účasti, tu a tam ale zazněl smích a nadsázka, převážně šlo-li o události májové. Spolu se skřípotem klavírního koncertu pro vozíky a koleje vytvářel zvuk rozhlasového přijímače bizarní vzdušný obal, ve kterém jsem se připravoval na svoji práci. Mé myšlenky i vnější podněty byly sváteční, jak to ostatně dnes mělo být. Dnes to tedy začíná. Začínáme pracovat jen pro umění.

PLUMLOVĚ

Jak se chodilo do Plumlova? Tak, že tam někdo zabloudil. Přišel, řekl, že je ten a ten, umí to a to, chce to a to a zůstal. Já jsem zabloudil z lesa, najednou vidím Plumlov - velký dům, také bazén, stráž a most. Pak lesem cesta, druhá do obchodu. Byl večer devátého dne a všichni dosavadní seděli či postávali u ohně. Přišel jsem a řekl: Jsem kameraman Satch, umím kamerovat a řezat dřevo, chci hlavně jíst a točit, povídat si. Ostatní se mi také představili a já si poté vybral některé za přátele. Tornádka, on byl filosof, uměl nakupovat, rozebírat, rád pil. Jeho dívku Sáru, ona pořádala akce, byla veselá, uměla vařit, ač nebyla hlavní kuchařkou. Víta, on byl zedník, rád chodil a lezl po střeše. Nepil. Zaujal mne také starosta Byl, jenže ten ještě tento večer zemřel. Ostatní byli různí. Bylo mi s nimi dobře, neměl jsem potřebu je poznávat lépe. Tedy zpočátku. Večer byl celkem pěkný, až na to, že umřel starosta Byl a přišel Debil. Přišel ze země a řekl: Jsem Debil, umím se vyvyšovat a říkat trapné vtipy, chci machrovat a manipulovat s některou z dívek. Ráno po snídani jsme se zamílovali s dívkou Karličkou, začali jsme spolu žít. Sára i Tornádek mi to schvalovali, říkali, že Karlička je dobrá. Víta to řekl taky, on dívku neměl. Protože jsem přišel devátého dne večer, v polovině, počítalo se s tím, že se dožiji konce Plumlova. Ten měl nastat koncem devatenáctého dne. Většina mých přátel se ho měla dožít, i když u Tornádka se to nevědělo úplně jistě, přece jen byl starší. Karlička byla sice starší než já i než Sára nebo Víta, přišla šestý den z vody, ale nebyla tak stará jako Tornádek a mnozí další. Měli jsme před sebou dobré vyhlídky. Karlička byla blondýna, plnoštíhlá, a byla úžasná. Všiml jsem si ji už u ohně, ale to na mne jen pohlédla a nic. Ale po snídani jsme se do sebe doopravdy zamílovali. Prožívali jsme báječné dopoledne. Nejprve jsme zvolili nového starostu. Nechal jsem si poradit od Tornádka a volil Příhodu. Ostatně byl docela sympatický. Volila ho taky Sára a Karlička. Víta volil Wafeho, ten skončil na druhém místě. Dopoledne jsem nakameroval nějaké první záběry. Napadlo mne a kamarádka Sára řekla, že je to dobrý nápad, nakamerovat všechny lidi v Plumlově ve svěbytných situacích, každého zvlášť, samotného, pokud možno při jeho zaměstnání. Kdybych si k tomu přibral i několik celkových záběrů Plumlova a jedno nějaké menší téma, měl bych práci na celý čas. Zbývalo deset dní, mohl jsem začít hned s přípravami. Měl jsem obavu jak budu točit Debila, a hlavně jak on bude přistupovat ke mně a ke Karličce, ale byli tu i jiní a byl tu celý Plumlov.

USEDLOST TROKAVEC

Protože demokracie je mrtvá, jedinou obranou důstojného života zůstávají občanské vzpoury, blokády a happeningy. Stále více se vyplácí ekonomická samostatnost, tudíž co nejjednodušší sedlačení; společenský život pouze elektronický. U plotu mezi švestkami a zeleninovým záhonem někdo v noci zezkratoval převod elektřiny k mému megafonu a opět je slyšet jejich reklamní vysílání. Je možné, že ani nemuseli přelézat plot, mohli to udělat nějakou dlouhou tyčí. Pro ně je důležité, abych neměl důkaz, že kdokoliv vstoupil či vstupuje na můj pozemek, moje případná

žaloba tak skončí už na prokuratuře a oni nemusejí utratit žádné peníze.

Za kurníkem a prasečím chlívkem bývala v plotě malá vrátka a mohlo se tudy do polí. Když tam postavili raketovou základnu, přemístili za ní i centralizovaný úřad zvaný Czech Point, v poslední době tam občas chodím se žalobami a vyzvednout si nějaké zásilky či odpovědi, když se nahromadí. Mám propadlé doklady, hromadí se mi urgencye k zaplacení různých poplatků a daní, ale nechávám to tak. Cesta na úřad přes raketovou základnu trvá většinou celý den. Čtyři hodiny formalit, ozařování, psychotesty, zdravotní prohlídka a očkování, pak patnáctiminutová cesta přes areál v ozbrojeném doprovodu, asi dvouhodinové čekání na Czech Pointu, vyřízení záležitosti (často jen předání obálky) a cesta zpět. Ani na Czech Pointu ani na základně nemají sociální zařízení ani kantýnu, jídlo si nosím svoje, a malou potřebu musím činit rychle a tajně někde při zdi, abych zbytečně nevyprovokoval incident. Formality při zpáteční cestě už probíhají rychleji, očkování a psychotesty mi vystačí osm hodin, což většinou stíhám. Jen při propouštění k našemu plotu je zostřená osobní prohlídka, hledají mi po kapsách rakety...

Nakupovat chodíme samozřejmě do Hypernovy. Chodíme předními vrátky a naše švestky míjíme už za plotem. Reklamní tlapače, které se jinak snažím překřičet svými, nás navedou a obří nákupní centrum nás spolkne. Kupujeme jen nejnůžnější věci, ale do potravin musíme vždy. Nesmím brát, ani moje žena a děti, výrobky označené slevou, ať trvale či při jednorázové tzv. akci. Pokladní mají naše fotografie pod deskou, většina nás již zná. Pokud nějaký levnější předmět ve vozíku mám, zeptají se mne, zde vlastním kartu věrného zákazníka. Tu samozřejmě nemám, o její vyřízení se moje žena pokusila několikrát, naposledy ji vysvětlili, že kartu mohou mít jen zákazníci, kteří trvale bydlí nejméně jeden kilometr od nákupního centra. Jde prý o jakousi ochranu volného trhu.

Žena ale nenaléhá, abychom reproduktory ze zahrady stáhli, abychom přestali ubytovávat greenpeace, kteří každoročně přijíždějí proti Hypernově demonstrovat, ví, že cesta zpátky už není. Jen aby se něco nestalo dětem. Za dva roky končí staršímu synovi certifikát o domácím vzdělávání, bude mu patnáct a půjde na nějakou střední školu. Bude tam venku častěji než dosud...

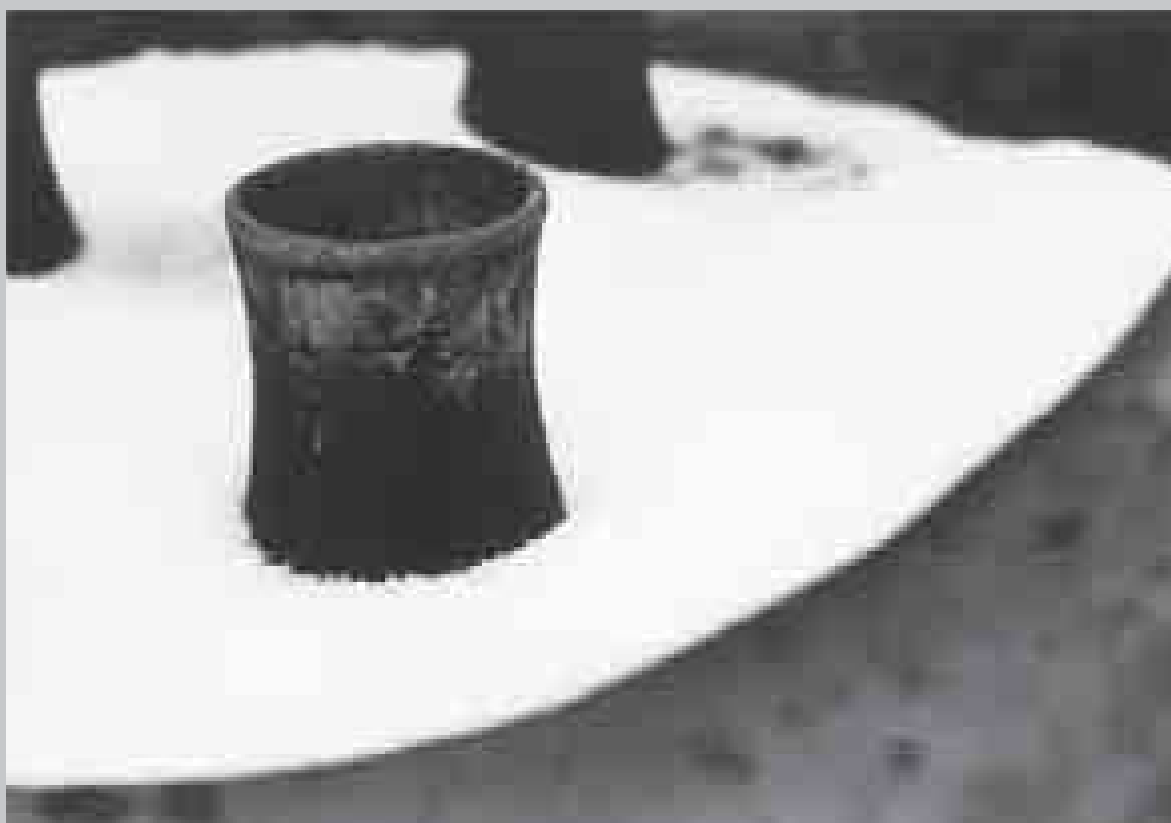
Na jižní straně je trať. Vlaky tu již dávno nejezdí, ale jít po trati ani ji překročit se nevyplácí. Vše vidí na kamerách ochranka továrny na plastová chodítka, a i když se jejich ploty táhnou až třicet metrů za trať, berou vstup do kolejí jako útok na světeznou firmu. Tito starší pánové v uniformách říkají vždy jen slova „Opusťte soukromý pozemek, opusťte ho“, a poklepávají si na pouzdro pistole. Jiná slova jsem od žádného nikdy neslyšel. Na západní straně je dálnice, prodejny automobilů a benzinová

čerpadla. Tudy vede i jediná silnice k našemu domu a z našeho domu ven. V místě, kde podchází dálnici, je skládka komunálního odpadu, která vznikla na místě kontejnerů na tříděný odpad. Chodník tu není ani po jedné straně, ale můžeme se s trochou opatrnosti dostat do Hořovic a tam i na autobus do Plzně, anebo, obejdeme-li od dálnice celou vojenskou základnu a továrnu, můžeme se dostat i na pěší vycházku do Brd. Občas jdeme na jaře na delší výlet či na podzim na houby, ani nestačíme vybrat všechna povolení. Nejraději jsme totiž doma, na domě je hodně práce, většinu roku trávíme na zahradě v záhonech a chlívčích, večery u vybraných stránek internetu - něco k obživě na dálku, něco ke vzdělávání a duševnímu zdraví. Demokracie je mrtvá. Kromě ovocných stromů máme i starou lípu. Má překrásný stín a v něm rád odpočívám.

Vojtěch Vaner (*1975)

Žije v Liberci. Pracuje jako kontrolor, vystřídal několik zaměstnání (tajemník neziskové organizace, defektoskopický technik, sociální asistent). Řadu let působil jako hlavní vedoucí oddílu a tábora, připravil několik originálních etapových her, působí ve sdružení dětí a mládeže Jicarilla. Je spoluzakladatelem a jedním z organizátorů festivalu autorských čtení Literární pozdravy, který se v Liberci koná vždy koncem listopadu od roku 2003. V letech 2004 až 2006 byl kmenovým autorem a redaktorem nezávislé iniciativy Divizna.cz. Publikuje zřídka, je zastoupen v několika almanaších, realizoval několik autorských čtení a happeningů. Píše poezii a prózu.

KRZYSZTOF KUCZKOWSKI

Z polštiny přeložila Lenka Daňhelová

MASOVÁ KULTURA

Z přenosného počítače čistý hlas
Katie Melua. Po každé sloce se Ewa dotýká
prstem červené malinky na černé
klaviatuře, tehdy Katie přestane
zpívat a Ewa vypráví obsah
ve volném překladu:

*V Pekingu je devět milionů jízdních kol,
to je skutečnost, které nemůžeme zabránit,
tak jako tomu, že tě budu milovat až do smrti.*

Po dalším zastavení:

Na světě je přibližně šest miliard lidí,
kvůli tomu se cítím malinká, a ty jsi tím,
koho miluji nejvíce ze všech.

Jsme dva. Na plátně pulsuje šest miliard
červnových jehliček. Uvnitř cítím jejich
štípání. Tryskají v nás horoucí
zřídla.

Pijeme z nich červnové
světlo.

Ty moje.
Já tvoje.

ROMEK

R. L.
1937–2007

Drž se, starý, řekl jsem, musím jít.
Nic banálnějšího mě nenapadlo,
a on taky, aniž by zvedl hlavu: I ty se drž.
A tak už zůstal: v letním kloboučku zakrývajícím
dolík po operaci lebky, v černých brýlích
maskujících prázdné místo po odstraněném oku
a v plátěných
pantoflích, jaké necitlivé matky kupují dětem
jedoucím na tábor.
Obrátil hlavu směrem k papírem
zalepenému oknu a spatřil tvary příštích věcí,
sevřelo ho to, co nemá chuť ani zápach, co
oko nevidělo, ucho neslyšelo.
Musím jít, zopakoval jsem a nečekaje
na odpověď jsem vyšel na ulici zalitou sluncem.
A hned jsem si taky vzpomněl na čepici se stříškou,
kterou jsem si koupil s myšlenkou na vedra a jako obvykle
jsem ji nechal doma.

BARBIE

Měla být tou nesmrtelnou.
Věčně mladá. Trvalejší než
vzorec metra v Sevre.

A tady ?
Podívej, co říká návod: každých
sedm
let bude měnit kůži, barvu vlasů,
názory, kreditní karty.

A oči?
Co se stalo s očima? Proč
vidíme stříbrné kapsle
místo očí?

A co
když fungovala jenom na
dotek, reagovala na hlas
a na infračervenou?

Tak prosím
vás vracíme se o sto
let zpět. Syntetické oči vymyslí
později. Dvě živé chrpy.
Zatím ale samé domněnky.
Vědecká hypotéza. Nazvěme ji
Barbie.

EURYDIKA

Přišla k němu žena, která
byla ve skutečném životě jeho
matkou.
Tady si nebyl jist
kým je:

agentkou Danou Scullyovou
ženou v masce, která předstírala
jeho
matku v chlapeckých snech,
a možná
cácorkou, která jako elektrická
jiskra
přeskakovala ze sna do sna.

Přišla, usedla
na parapet otevřeného okna
kývala nožkama tenkýma jak
stonky karafiátů
švitořila o něčem, ale on
nerozuměl
jejímu štěbetání.

Náhle se vyklonila dozadu
a na chvíli zazářila jiskra
temnoty --

A bylo třeba pozavírat okna
posbírat z parapetu drobký
chleba
neprovokovat povahu
té ani tamté.
Nespoléhat
na mýtus.

.....
Krzysztof Kuczkowski (*1966 Gněžno)

Básník, autor literárních a hudebních recenzí. Od roku 1981 žije v Sopotu. V roce 1993 založil Literární dvouměsíčník *Topos*, který vede dodnes. Je jedním ze zakladatelů polské literární soutěže R.M.Rilkeho. V roce 1996 získal Cenu prezidenta města Sopot *Sopotcka Muza* za zásluhy v oblasti kultury. Vydal sbírky básní: *Prognoza pogody* (1980), *Pornografija* (1981), *Ciało, cień* (1989), *Trawa na dachu* (1992), *Widok z dachu* (1994), *Stado* (1995), *Anioł i góra* (1996), *Niebo w grudniu* (1997), *Wieża widokowa* (1998), *Tlen* (2003).

MARTA BEROWSKA

CAMILLE CLAUDEL – – EROTIKON VE SVĚRACÍ KAZAJCE

Servi ze mě ty hadry, už dost!
Kolik žen v nich bylo předtím znásilněno
mohl bys je vyprat alespoň pro mne
ó Bože kazajka čpí cizí slinou

Nesnesu je nechci tolik ošetřovatelů
tlapy uchvatitelské
chci ruce Augustovy
jsem sochou Augusta Rodina

Rubáš pro živé mokré hadry
kterými přikrýváš model proti vyschnutí
už nepotřebuji
už navždy budu
podobou a tělem planoucím pro jiné

AUGUSTŮV DRUHÝ DOPIS CAMILLE

Už se scházejí před naším hrobem
popravčí četa přátel
závist – ach každá než svlékla šaty
doma před zrcadlem – se kousala do
prstů
připravena přiběhnout sem a pózovat
věřit že zaujme tvé místo
v mé pracovně v mé posteli
v branách pekel ...

Už sčítají ty tisíce franků
z kamení bronzu z našeho mládí
ukazují nahou sochu – ona
to je ona šeptají jako kdybys byla
mrtvá a přesto jsi nuzačka
Ale co – žít pro Francii to je být
komunardem
mít své kanály a krysy
své zpropadené místo v dějinách
nic víc ...

Hle tvůj bratr slečno Claudel
třicet franků denně posílá
abys za zdí netrpěla hladem
má už nakladatele má pochlebníky
a v Neapoli děvku o které
se vyjadřuje stejně nestoudně jako o nás

CAMILLE CLAUDEL – EROTIKON ZPOZA MŘÍŽÍ

Už nevím stojím nebo ležím u mříží
svoboda je na té či oné straně
trest samoty - lůžko příliš tvrdé
v tichu zvedám nahá ramena
amfora říkals mi laskajíc mne rty
nic takového
stárnoucí
smutná bláznivá ženská

Pojď blíž
ty mezery rukám stačí
můžeš mne obejmout přitulit a vzít
vidíš jako dřív mám chuť se milovat
jsem horká a otevřená pro tebe
rozevírám kolena
jen mříže
rozevřít stále neumím

TŘI DOPISY ISÁKA BABELA NADĚŽDĚ. 1920

21. července – Plawcza

Strašná je noc na frontě
sténají kameny
na dvoře pláčou probuzení koně
poslední svíce blankytně dohořívá
Naďo Naděždo opakují v paměti
bojím se že mi unikneš jako dech

Obyvatele vesnice vyhnali – asi dvě míle
odtud
teď stojí mohyla z bláta a zoufalství
v opuštěném domě
se nedá spát
děšť – bubeniček války
ťuká do dřevěných stěn a připomíná
bezejmennou smrt

Včera vyšlo slunce z koňské hřívky
kůň už byl mrtvý
ale slunce se rozlilo v trávě
jako před rokem na pláži v Oděse
pamatuješ?
běhalas zanechávajíc otisky malých
chodidel
rozpálenou dlaní sis upravovala vlasy

Z polštiny přeložil Milan Hrabal

takovou si tě připomínám
taková se ke mně vracej

Nadō volám Naděždo
za chvíli už nikde
nebude pro tebe místo

27. července – Leszniów

Píšeš že v Oděse je hlad
myslíš snad
že tady máme pečené husy a pařížské
řízky
Židé jistě jako dřív chtějí za obilí zlato
tvůj otec se snad nemá nejhůř
ostatně někdo musí podporovat revoluci

Zptej se ho zda mi tě dá
vrátím se z války možná brzy
už ne tak ubohý Wisla je stále blíž
víš Nadō dal bych té řece tvé jméno
kdybys mohl jako jiní
měnit názvy měst
jména řek a celých provincií

Naděždo
chybí mi slunce
i loď kterou jsme pluli na moře
tak daleko že Oděsa
se ztrácela v oparu tiskl jsem tě silně
a tys křičela nech toho nebo přijde vlna

A vidíš nepřišla udržel jsem v tichu
tebe i tvé jméno dnes je potřebuji
jako tu řeku za lesem pár mil odtud
Naděždo já ti tu řeku daruji

1. srpna – Grzymalówka

Křičel jsem tvé jméno nemohli mě
vzbudit
zdálo se mi že loďka strhla lano
odplouvá sama až po boky v pěně
a pak vidím – Naděžda u vesla
je stále vzdálenější stále bledší uprostřed
vln

na širém moři odkud pláč
ani volání není slyšet...

Naděždo neodplouvej válka je i v noci
jako by měla zůstat navždy
mám už dost Haliče nechápu komu
a nač je ta chladná deštivá země

Včera chytili chlapce z polského oddílu
byl mladý jako ty možná ještě mladší
a oči podobné tvým
nemohl jsem uvěřit – bylas v očích chlapce

slunečná jakoby přímo od moře

Pustil jsem chlapce s Nadou v očích
utekl ke svým do toho panského Polska
víš občas přemýšlím zda někde pro tebe
bude dost místa
možná právě tam?

Bal věci Naďo vlak do Kyjeva
není tak drahý přijedu pro tebe
dezerce? nic takového odtud prchá kdo
žije

a pak kamkoliv na západ nebo jih
třeba za oceán
s tebou je mi všechno jedno

Uvidíš Naďo ještě pár let
a nikdo v Rusku nevzpomene na tvé
jméno
nikdo jím nepokřtí malou holčičku
nikdo nebude psát Nadě z války
nebude odtud návratu...

.....
Marta Berowska (*1952 Varšava)

Básnířka, autorka knih pro děti, rozhlasových, divadelních her a pohádek, publicistka. Její básnická sbírka Za kurtyną z koralu (1981) byla oceněna jako nejlepší debut roku. Dalších deset let mohla publikovat jen v samizdatu. Až v roce 1991 vydala další oficiální sbírku Szczyry pana Boga (1991). Z dalších sbírek: Róże Augusta Rodina (1995), Pieśń o ziemi (2005). Z knížek psaných pro děti se mj. dočkala již dvou vydání Tajemnica Liczyrzepy. Díky její péči vznikla skupina mladých tvůrců Wybór, kterou dodnes vede. Stále žije ve Varšavě.

MILAN KOZELKA

BYZANTSKÝ CHÓR

Leon Havlíček kráčí ulicí v centru Karlových Varů. Zastaví se a kouká do výkladní skříně s elektronikou. Náhle cítí jak za ním někdo hlasitě funí. Rus – bodrý týpek – tšká vodnatýma očima z výkladní skříně na Leona a zpět. Širokou tvář má rozplizlou do prostoduchého úsměvu.

“Što éto?” ukazuje na DVD přehrávač.

“DVD přehrávač,” říká Leon.

“Što éto?” nechápe Rus.

“Takový vymakanější video,” říká Leon.

“Što éto?” zírá Rus fascinovaně.

“Běž do prdele,” odchází Leon znechuceně.

“Što éto?” třeští Rus oči.

LIGHT MY FIRE

Vždycky když se Leon Havlíček odněkud vrátí domů, pustí si Doors.
Podlahu pokrývá starý prošlapaný koberec.
Plný dojmů se přičítá z kina a pustí si Doors.
V létě rád chodí v lehkých sandálech.
K smrti utahaný se dopotácí domů a než se zhroutí do křesla, tak si pustí Doors.
Nekouří, nepije, nemluví sprostě. Čte nekomerční prózu.
Přijde z čajovny, převlékne se a pustí si Doors.
Nájem a inkaso platí včas. Nezadluhuje se.
Pozdě odpoledne přijde z práce a pustí si Doors.
Na konci roku vždy zkonstatuje: "Šlo to. Mohlo to bejt horší."
Jednou přijel z mejdanu a pustil si Kryla.
"Změna je život," namítlo by se.
"Na Doors nikdo nemá," vzdychl Leon.

SNESITELNÁ LEHKOST BYTÍ

V neděli ráno se vzbudil před sedmou. Osprchoval se, vypil čaj a hodinu meditoval.
Potom se šel projít podél řeky. Kilometr tam a kilometr zpátky.
Vrátil se domů a přečetl deset kapitol Cesty zenu.
Před obědem si pustil CD s Mari Boin Persen, It Sat Duolmma Mu.
K obědu si uvařil česnečku a snědl ji s topinkou.
Po obědě se šel projít po lese, procházka trvala hodinu a půl.
Vrátil se domů a přečetl deset kapitol Cesty taa.
Před večeří si pustil CD s Ravi Šankarem, Live at Monterey.
K večeří si namazal dva chleby, jeden máslem, druhý sýrem.
Spláchl je čajem.
Po večeří si pustil CD s Philipem Glassem, Waiting for the Barbarians.
Před desátou se šel projít, vrátil se půl hodiny před jedenáctou.
Uvařil si čaj a vypil ho. Osprchoval se a ulehl do postele.
"Báječnej den," řekl si Leon Havlíček a usnul.

TVÁŘÍ V TVÁŘ

Leon Havlíček stojí před zrcadlem a zkoumavě si prohlíží svoji tvář. Konečky prstů se nesměle dotýká vrásek pod očima, ukázovákem přejíždí po kořeni nosu. Komicky špulí a zase pevně stiskává rty. Přivírá oči, pitvoří se. Dlaní přejíždí čelo a pročečravává si řídké vousy. Cení zuby a komýhá nosem. Chvilí se strnulou pozoruje. "Nojo..." vzdychá.
"Sorry..." omlouvá se jeho tvář v zrcadle.

"To nic. Je to jaký to je..." blekotá Leon rozpačitě.
"Že nejsem nejvošklivější?" úpí jeho tvář v zrcadle.
"Nejšeš. Sou horší," utěšuje ji Leon.
"Eště horší?" diví se jeho tvář v zrcadle.
"Vysloveně hnusný," říká Leon s odporem.
"Tak sem na tom dobře," jásá jeho tvář v zrcadle.
"Skoro nejlíp," mumlá Leon a odvrací se.
Odchází, jeho tvář v zrcadle se usmívá.

VÁHAVÝ STŘELEČ

Je 17.30 hodin.
Po celodenním půstu se ozývá hlad.
Leon Havlíček sbíhá dolů do přízemí, vychází z domu a pokračuje směrem k Městské tržnici. Po pětistech metrech se zastavuje a znejistěle váhá.
"Že sem nezamknul? ..." drbe se na čele.
Vrací se. Svižně stoupá po schodech do posledního patra a bere za kliku. Je zamčeno.
"Sichr je sichr," klepe Leon na pomyslné dřevo.
Je 17.55 hodin.
Sbíhá dolů do přízemí, vychází z domu a pokračuje směrem k Městské tržnici. Po osmistech metrech se zastavuje a znejistěle váhá.
"Že sem nevypnul plyn?..." drbe se za uchem.
Vrací se. Svižně stoupá po schodech do posledního patra. Ode myká a spěšně vchází do bytu. Plyn je vypnutý.
"Sichr je sichr," klepe Leon na pomyslné dřevo.
Je 18.20 hodin.
Zamyká byt a sbíhá dolů do přízemí. Vychází z domu a pokračuje směrem k Městské tržnici. Po čtyřstech metrech se zastavuje a znejistěle váhá.
"Že sem nechal týct vodu a nevytáh špunt?..." drbe se na bradě.
Vrací se. Svižně stoupá po schodech do posledního patra. Ode myká a spěšně vchází do bytu. Vbíhá do koupelny a rozhlíží se. Voda neteče, špunt se válí na polici.
"Sichr je sichr," klepe Leon na pomyslné dřevo.
Je 18.45 hodin.
Zamyká byt a sbíhá dolů do přízemí. Vychází z domu a pokračuje směrem k Městské tržnici. Snaží se ho zastavit jehovisté, přehlíží je. Míjí rockový klub, prochází nejstarší městskou pasáží a zahýbá vpravo. Obchází hlasitě bubnující a tančící procesí hnutí Hare-Krišna, hází jim do plechovky drobné. Kibicové postávají a ťukají si na čela. Leon zrychluje tempo, po sto metrech to stáčí vlevo a po dalších sto metrech je tam, kam celou dobu směřoval.
Tržnice je zavřená, zvedá se vítr.
Je 19.05 hodin.

.....
Milan Kozelka (*1948 Kyselka u Karlových Varů)

Performer, výtvarník, prozaik. Uvedené povídky pocházejí z knihy *Údolí pod vysokým stropem* (nakladatelství gulu-gulu 2009). V Praze lze knihu zakoupit pouze v galerii NoD (Roxý, Dlouhá ulice 33, Praha 1).

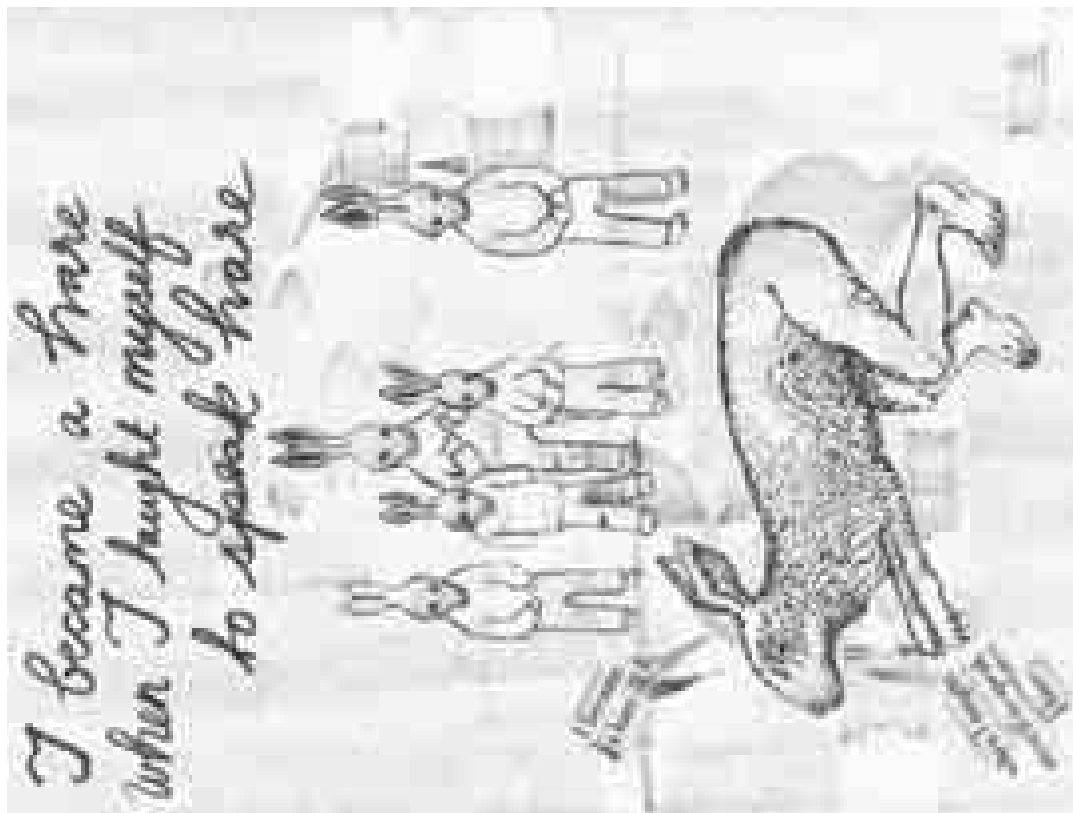
GUNNAR WÆRNESS

ZAJEČÍ ZEĎ

Instrumentální překlad – Ondřej Buddeus

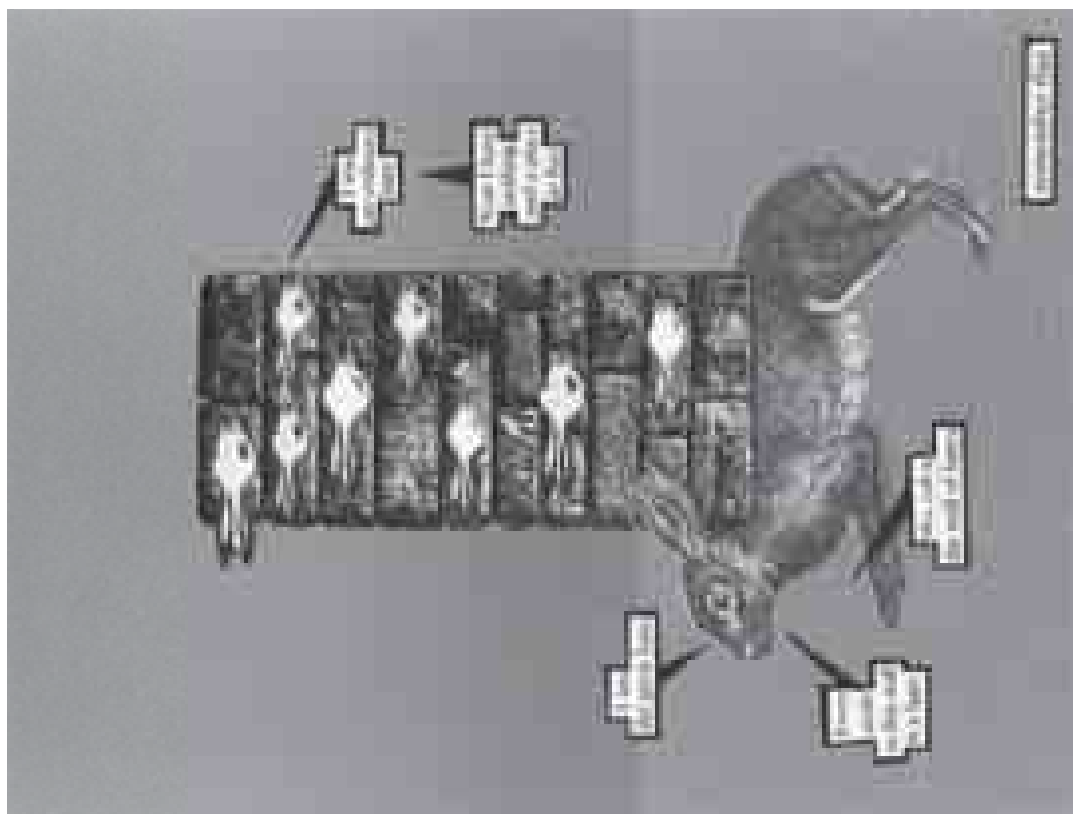
the wall of hares
(A FABLE)
By gunnar wærness

*I became a hare
when I bought myself
to speak hare*

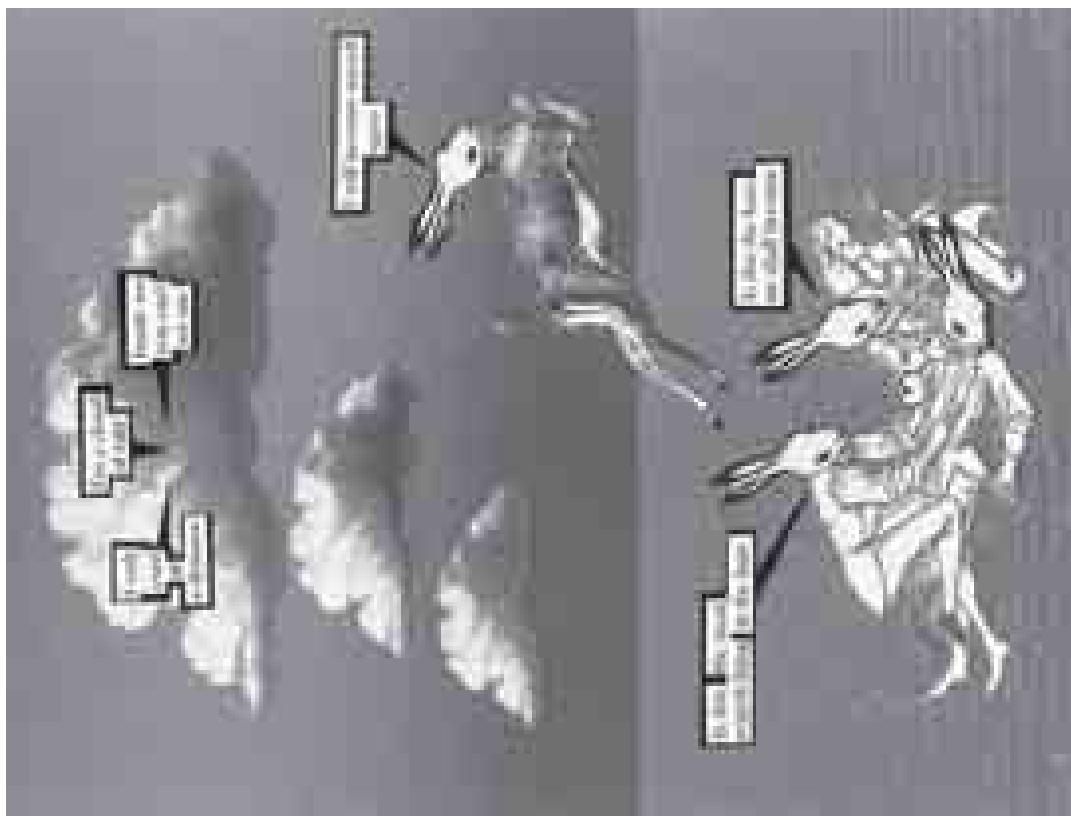
Stal jsem se zajícem/ když jsem se naučil/ mluvit zajčící (řečí)

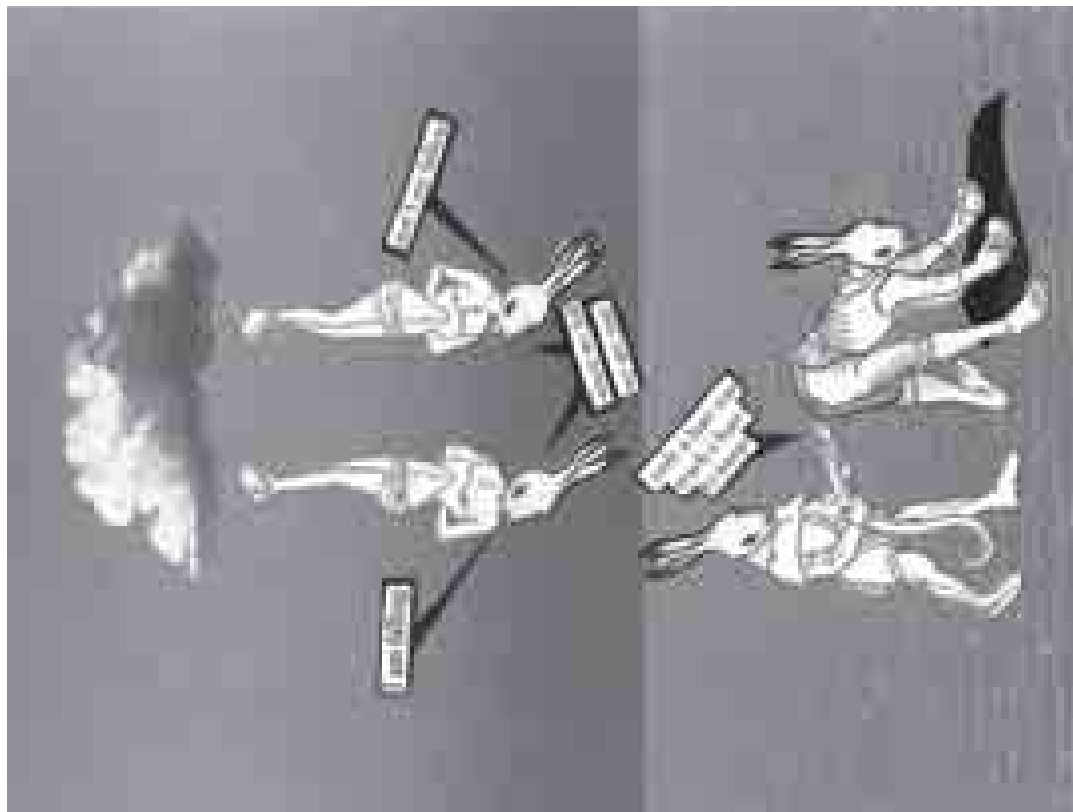
Nahoře: Byl jsem obyčejný zajíc/ teď mám své místo v řadě a pak už nic
Uprostřed: Jsem velký zajíc/každý kámen této zdi je zajíc/říkáme jí zajčící zed'
Dole: Pamatuj

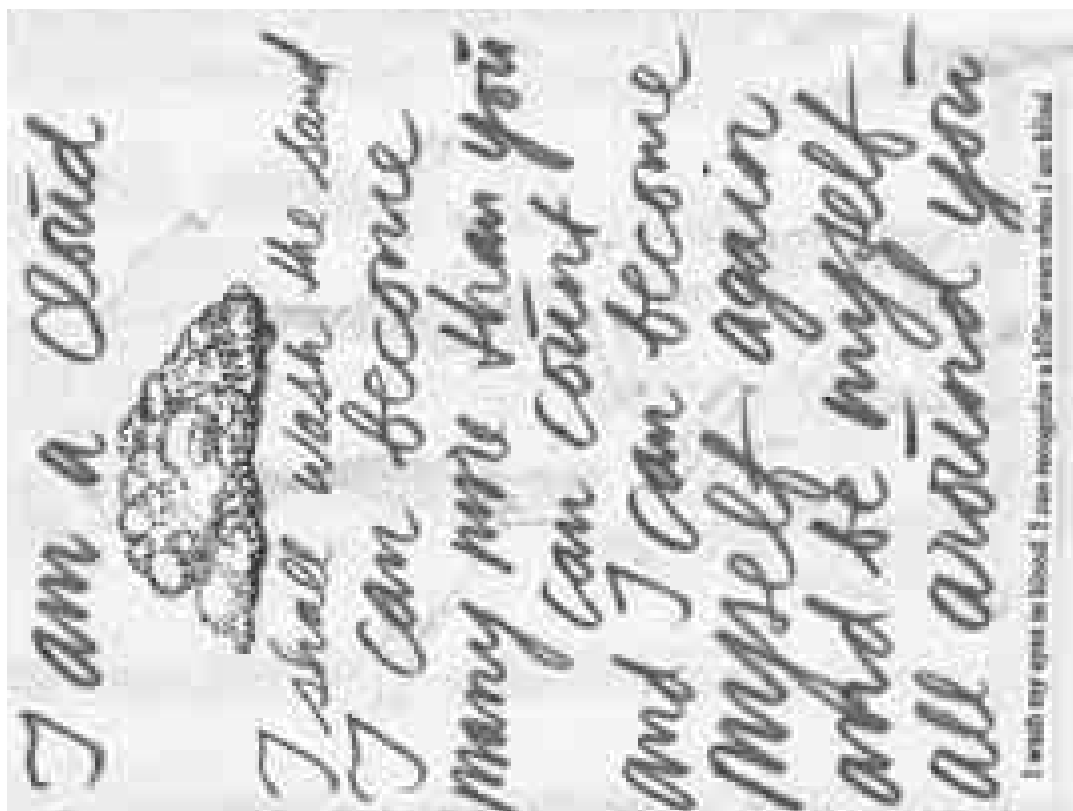
Vlevo: Zůstanu s tebou/až do konce/uvídiš mě/všude/mýma očima/a oslepněš/a poděkuj mi/ za oslepnutí
Vpravo: mé nožky byly/má opravdová/křídla

Nahoře: Jsem jen na vzdálenost/jsem dešťový mrak/ve mně/mé/neuvídiš
Uprostřed: Stanu se zas sám(a) sebou
Dole: Tak tohle je ze zajíce to nejvyděšenější / Budou z nás snad zajáci jako tenhle

Nahoře: Padám/ i já padám/až spadneme budeme déšť
Dole: Jen zajíc naučí zajíce poposkočit

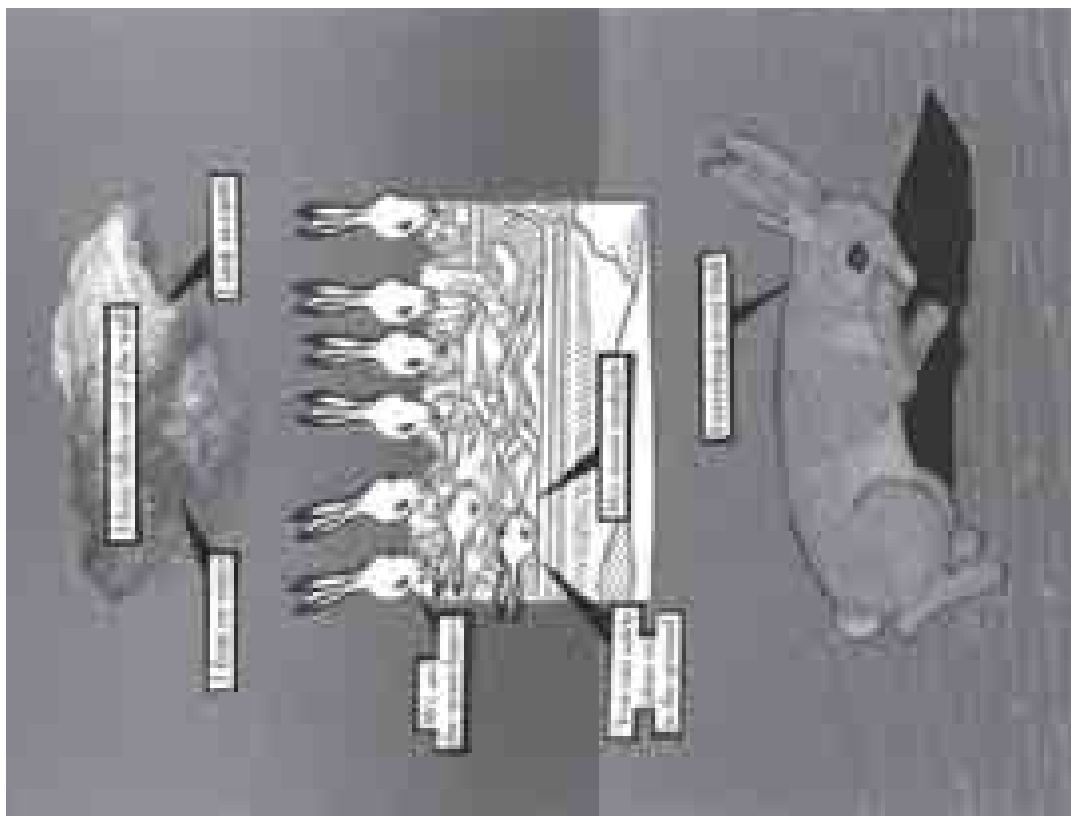
Jsem mrak/omývám písek/můžu se stát/ leccím jiným než/bys (do mě) řekl/a můžu se stát/zase sám sebou/(a) být sám sebou/a obklopit tě
Omývám si oči v krvi. Vraha poznám i když jsem slepý

Shora:

Jsem ten nejvylekanější kámen / i ten nejlehčí/prolétnu ti oknem/jako pták
 Taková je existence zajčičího kamene

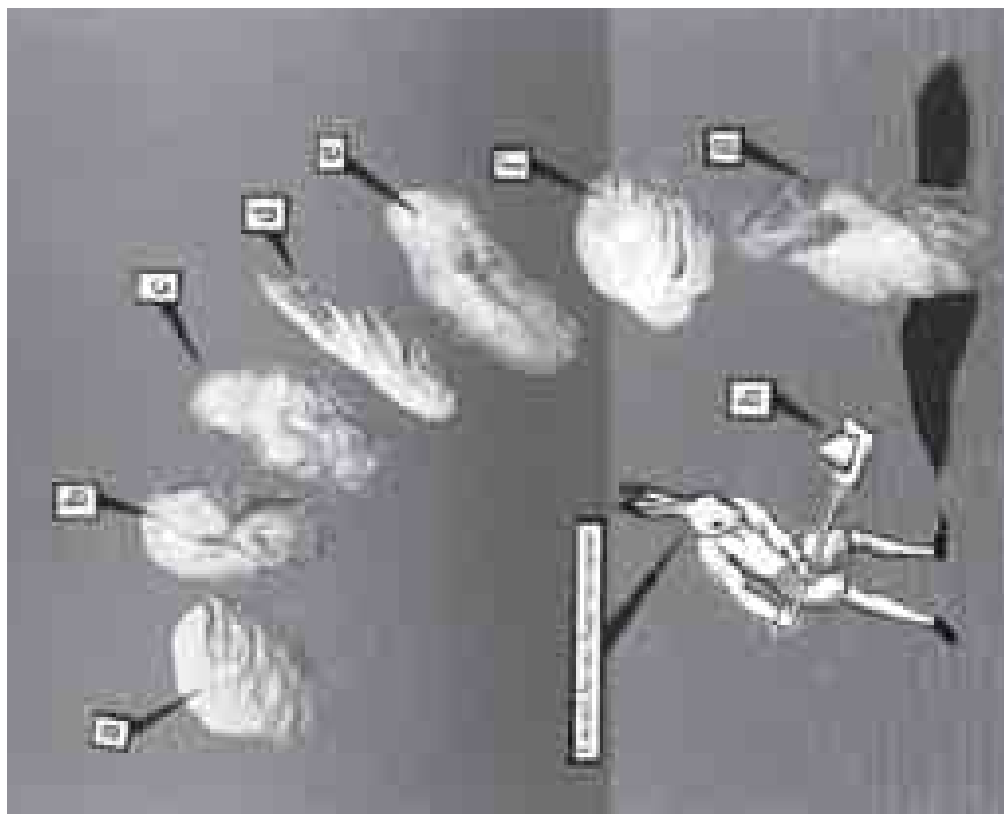
Dole: Původní zajíc jsem já/proč se po mě každý zajíc opakuje

Nahoře: Vypadl jsem ze zdi/vznáším se na vodě/potopím se v hlině (klesnu do hliny)

Uprostřed: Jsme kamenní zající/můžes nás klidně zasadit do země/herozmnožíme (nerozšíříme) se

Dole: Všechno je má chyba

Už nechci být zajícem

.....
Gunnar Warness (*1971)

pochází z norského Trondheimu, v současnosti žije ve Skåne v jižním Švédsku. Vydal čtyři básnické sbírky. Za první, Kongesplint, získal v roce 1999 Cenu Tarjei Vesaase pro debutující autory. V roce 2004 byl zvolen do desítky nejlepších norských autorů mladších třiceti pěti let. Text Kjæere bann ze sbírky Hverandres (2006) byl vybrán druhým kandidátem Norské televize (obdoba ČT2) za nejlepší báseň roku 2006. Sbírkou Takå (2002) a Hverandres vyšly v roce 2008 ve Švédském překladu. Poslední sbírka Blå verden, na niž cyklus Hverandres volně nasaazuje, vyšla v roce 2008.

A) Jsem počátkem nejvyšší zajčičí zdi | B) Zajícem zdi budu dokud nezanimku | C) Nemůžu se množit (rozšířit), snad jen jako zvuk. Poohlédni se po kruzích na vodě. Tam jsem spadnul. Se srdčnými pozdravy: zajčičí kámen | D) Namelou mně do šterku. Každé zmo at se nazve „zajčič“. | E) Dál už nemám co říct. | F) ani já | G) já také ne | H) Zakryji všechny ty kameny, aby vyprávěli o zajčici | Začnu nanovo v prachu | Hlubím díru hrob | a otvor | ale žádné místo, kde být

JAN J. BENEŠ

SAMOTA V HORÁCH

Dům pana Štádlera je pelech osamění,
kde místo ospalého psa
červotoči ze vrat zuby cení,
když někdo cizí zaklepá.

Prochladlou rukou tisknu kliku,
vylekám blázinec zámku.
Píská v šerou síňku,
dírkou po korálku.

Také tu občas ve tmě zatřpytí se
ve starém zrcadle,
na vyleštěné míse,
na hodinovém kyvadle.

Chvilí hledám odkud světlo přichází,
až dveřmi na půdu spatřím střechu,
kde se hvězdy prochází
po děravém šindeli, vyspraveném kousky
plechu.

Prasklinou v komínu
vyhlíží měsíc jako bílé břicho ryby.
Peče se a voní po kmínu
až polykám sliny.

Dnes je v domě plno klidu.
Pan Štádler asi zapomněl, že je středa,
kdy po týdnů opět přijdu
a přinesu mu čerstvý chleba.

V kuchyni pan Štádler také není.
Po paměti zapálím lampu
a hledím do plamínku chvění.
Vnímám jen otevřené okno a chlad tu.

Záclonky poletují v průvanu,
otrhávají květy v modré váze
a jindy do běla vydrhnutou podlahu
špiní z kamen saze.

Jsem tak spletený,
že u dveří do pokoje kliku hledám chvíli.
Pan Štádler leží tichý na zemi
a neříká své: „Pojď dál hochu milý.“

Vím, že před lety pochoval ženu
a o dětech nevěděl ani kde žijí.
Tak komu co řeknu.
Dal jsem kravám vodu a díval se jak pijí.

PAN ZETTL

Já vím, že až přijdu na Onen svět,
najdu u cesty krámek pana Zettla.
Zastavím se, abych něco sněd
a ohřál se u kamen, místo u Věčného
světla.

Cinknu dveřmi do krámu,
pan Zettl položí na pult rozečtenou
knížku,
já řeknu: „Dal bych si housku a dvacet
deka salámu“
a on odpoví: „To bych musel krájet, jedině
celou šišku.“

„Kde jsi byl tak dlouho, hochu,
už tě dávno čekám.“
„Však to znáte, práce plno, štěstí trochu
a sem nerad spěchám.“

„A co žena?“
„My jsme tu spolu.“
„Já vím. Ten den byla po bouřce obloha
roztržená,
díval jsem se dolů.“

„Žena Vás pozdravuje,
chce na dort meruňkovou marmeládu.“
„Hochu nezlob se, to nejde,
tu mám až vzadu.“

„Musím doprodat jahodovou,
vidíš tu plechovku?
Přece nebudu načínat jinou,
vyříď ženě, ať upeče bábovku.“

Až do noci protáhne se naše sedění.
Povíme si kdo má psa a jakou rasu,
kdo prodá tele, kde se letos drží jeleni.
Na všechno budeme mít věčně času.

OVEČKA

Zabijeme ovečku na větrném kopečku
je tam tak sama
a v noci bečí do trní
Když měsíc hladí noc
tak na něj tiše zavrní

Zabijeme ovečku na větrném kopečku
je tam tak sama
a ve dne se pase kolem kolíku
Však už je tlustá
ať duše ulétne jí z guláše v kotlíku

Zabijeme ovečku na větrném kopečku
v noci
když má sen

DOPIS OD E.

Milá maminko, tak jsem v blázinci.
Jím, spím, ale všechno je tu bílou krví
polité.
Jsou tu rozumní i šílenci,
hodně těch, co mají srdce zabitě.

Okna mají mříže.
Nejvíc mě to mrzí teď na jaře.
Venku zpívají ptáci a nesmím blíže,
nechala bych si třeba přšet do tváře.

Máme na pokoji psinu,
z toho, co jsme, když my nejsme my.
Bojím se některých léků a inzulinu,
asi po nich jsem přišla o všechny své sny.

Musím se denně lékaři zpovídat.
Není víc smutného
než se rozebrat
a poskládat v někoho vhodného.

Vím, že pro tohle jsi mne sem poslala.
Často se stydíš za mě.
Košíček jahod jsem dostala.
Děkuji. Byly sladké.

VOLAVKA

U pole, kde je zaset hrách a oves,
 stojí borovice, opřena větví o les.
 Volavka na ní visí, nohy ve smyčce,
 z roztrženého volátka na zem padá
 rybka k rybičce.

Peří na hřbetě děšť čechrá v šedý hrb,
 zplihlá křídla ve větru mávají
 jak rákosí a proutky vrb.

V očích nic.

Zobák přešel křík.

Na hrdle uschly červánky.

Jen kolem pusté hlavy
 červi splétají se v copánky.

.....

Jan J. Benec (*1942)

Jednu polovinu dospělého života byl lesníkem, druhou strávil u krav. Jedenáctkrát se s ženou, třemi dětmi, krávou, slepicemi a psem stěhoval po lesních samotách. Úředně schválenými cizinci se stali až v Rakousku, a to 8. 7. 1984. „Ze všeho života jsem rád, že je světlá země ducha, kde ne z jediného bodu, ale z prostoru je vše ozářeno a viděno. Protože jsme ve všem účastni, není zde perspektivy a velikost všeho je pravá. A ovládne tu soulad mezi životem a smrtí, protože jedno jsou, jsou věčnost. Jejím důkazem jsou slova Petroniova, obrazy Rembrandtova, hudba Beethovenova...

PETR H. ŠLIK

S. NA ÚTĚKU Z DOMOVA

Prostor
 byl ohromný
 mohla jsem se vydat všemi směry
 a všude bych se něco dozvěděla

Nikde žádný plot
 ani stěna
 ani strop
 alespoň já jsem je neviděla

S. SE VRACÍ DOMŮ

Hodně jsem toho viděla
 hodně jsem toho slyšela
 štěkání psů
 bzučení včel
 vrčení aut
 ozvěny stěn
 a zpívání stromů

Hodně jsem toho cítila
 ale teď
 se vracím domů

CESTA

Začíná jako malá pěšina
 mezi stromy
 potom se připojí k asfaltové cestě
 po které se svází dřevo
 a postupně roste a mohutní
 mine několik vesnic
 a ve městě se změní v železné pruty
 kolejnic
 a jako k řece i k nim
 se neustále přidávají
 další a další přítoky
 města podél trati jsou čím dál větší
 přibývá lidí
 aut
 a domů

Zvuky okolo cesty jsou čím dál hlasitější
 a všechno se zvětšuje
 jako když se nafukuje
 obrovský barevný balon
 pomalovaný reklamou
 který se nakonec vznese
 k nebi
 ?

CESTOU Z CHLUMÍNA DO BYŠKOVIC

V krajině lemované zeleným potrubím
 teplovodu
 leží v poli vyorané plastové lahve
 cestu lemují odhozené odpadky
 a v příkopu se nadouvá
 mrtvola ovce bez hlavy

Zabij mě!
 volá ten kraj
 Slyšíš?
 Zabij mě!

VEN NEBO DOVNITŘ

Na břehu řeky vede trať
 po trati jede vlak
 ve vlaku sedím já
 a koukám se z okna
 ven
 nebo dovnitř?

.....

Petr H. Šlik (*1976 Praha)

Povoláním zeměměřič, ve své podstatě povaleč. Hraje na bicí v kapelách Původní Bureš a Neúspěšný atlet, pro které tu a tam napíše nějaký text. V roce 2008 mu v nakladatelství ARSCL vyšel detekční román Stín Černého motýla. Žije v Roztokách u Prahy.

TEREZA ŠIMŮNKOVÁ

POHÁDKY O SAMOTĚ

Dál za hranou listopadu na tvé
pelesti plátek masa pleská nocí
nočním neštěstím
kde jsou dveře do předsíně na plátek
pootevřené na dva prsty na tvé šiji
ležíš pláčeš už jen chvíli
přes hory mé zlaté parohy
jenže nejdou jdou jen prsty
co se svlékly z ženy co se
svlékla z matky po tvých tvářích po polštáři
plazí si to dál
kde se pámbů vlků bojí
kdopak by se vlka bál

PODVODNÍ

Tancuju si po ledu
komupak co provedu
mám sukni z ker a sekeru
bez sekery to nesvedu

ty svody sype bílej shora
a mně táhne ten černej vpředu
a mně se těžko odolává milování
na tenkým ledu

je prosinec a když se svlíkám
žadoníš ať neutíkám
jenže já jsem lačná po ohnivý vodě
chodidla s čertem protancovat
a tebe nechat potrpět

NAD LEDEM

Hej hodná holko polez ven
ty přece nikomu nepřeješ nic zlého
tobě se jenom stává
že hluboko zatneš do živýho
a znova
lítosti zkraje ledna: a února: a března
ono to roztaje a jsou to velký kluci
tak jakýpak copak
jako když dřepíš nad ledem
a brečíš si na sekeru

HNÍZDO, ZJARA

Vyndávám ze skříně Tereziny kosti
postavím z nich májku
dáš mi pod ní pusou?
to není nevěra to není lhaní
to si jen zalézám do vyhýbání

na ptačí větvi víry stavím hnízdo
třísky lítají z lesa
nástroje držím špičkou dolů
nepotřebný maso neženu pryč

ono by se v lese bálo
v noci by zůstalo nadosmrti samo
a já

musím být do tmy hotová
v hnízdě zalezlá
jedna vlaštovka jaro nedělá
kdo se mi letos asi podobá

ČERVENÁ ŘEKA

Plaváček připlaval po krvi
můj muž to ještě neví
můj muž stlouká vory a večer fouká do hladiny
i kaši jí od kraje v opatrných kruzích
jednou mu zatukala na rameno velmi
mladá žena
z řeky aby porodili: plavaly jí oči
pomáhal jí pěstmi do břicha
plavaly jí oči
stoupal na ni jako na kameny
a když se rozkřičelo
vložil do ní ruce jak do mlhy
stála jsem za vodopádem a sledovala cizí
bojující ženu
jak ji za vlasy vleče řeka

O HRDLO

A vítr stojí jako srdce palmy
stojí
oceán
a stojí dech a tluče tluče

kolenem zapřený o hrdlo tluče
kdo prej je doma
kdo je tam

to že jsou palmy zdá se slepnu
tohle jsou vlasy mořskejch dam
zadrhneš se a tlučeš tlučeš
kolenem zapřený o vlny tlučeš
o vlásek
za hrdlo
škubeš se
sám

VÝROČÍ

Svatý Martin dneska na bílém koni
a já mám první bílý vlas
nacpané husy kejhají je to vypečený špás
v půl páté tma v pět čaj v šest rum
mladý muž Gidon Baumhorn si zadumaně
potahuje vousky a opírá se o výlohu
v židovském městě černý rabín Sidon
šeptá do plechového rohu

STĚHOVAVÍ PTÁCI

Stěhovaví ptáci stoj spatný mezi mraky
dole u rybníků rybáři s podběráky
stěhovaví ptáci nabírají směr
svátky s hákem v žábrech mě kopou do
žeber

stěhovaví ptáci zebe to od kotníků
mám ruce od sazí úplatek kominíkům
stěhovaví ptáci zima jedním tahem
svátky s kostí v hrdle mrtvolky za výtahem

s nožkou v kroužku krouží vánočním
pachem města
kapitán ježíšek z lineckého těsta
taky ho vypekli vzlykáte ve vaně
do dlaně kreslíš mu ze msty a soucitu
stěhovavé ptáky
a samotu

Tereza Šimůnková (*1979 Praha)

Novinářka (nyní Literární noviny). Vystudovala FSV UK, sedm let se živila jako turistická průvodkyně. Bydlela v Severním Irsku a rok a půl v Nizozemsku, půl roku cestovala s batohem jihovýchodní Asii. V listopadu 2007 jí vyšla o nakladatelství Protis prvotina Zmijí žena. V roce 2008 byla mezi nominovanými na Drážďanskou cenu lyriky. Má ráda kočky, výšky a velkoměsta.

R E C E N Z E

Pavla Anthová:

PŮJDETE TEĎ DO PRDELE?

Janusz Rudnicki: Smrt českého psa (Protimlvo 2008, přel. Věra Vytřísalová a Jan Faber)

Díky nakladatelství *Protimlvo* má český čtenář příležitost seznámit se s díly současné polské literatury a zjistit, že jejími představiteli jsou i jiní spisovatelé než jen tvůrce Gottlandu Mariusz Szczygiel. Dalším neméně zajímavým autorem je Janusz Rudnicki (nar. 1956). Spisovatel polského původu žije v současné době v Německu, kam v roce 1983 emigroval. Ostravský *Protimlvo* vydává v českém prostředí spíše neznámé autory, o to více může být překvapivé, do jaké míry je povídkový výbor *Smrt českého psa* jiný a zajímavější než leccaké tituly v současnosti nabízené většími nakladatelstvími. Povídky jsou editory datovány již rokem 1982, tedy za Rudnického pobytu ve vězení, kde byl za výjimečného stavu internován; další texty spadají do nového tisíciletí.

Hlavní postavou povídek je povětšinou sám Rudnicki. Výbor však nespojuje jen protagonistu, ale také absurdnost situací, do kterých se dostává, komentář aktuálního i minulého dění, černý humor a sarkasmus. Pozastavit se můžeme i nad zvýšenou frekvencí vulgarismů, ale kdo by čekal rádo by humornou obhroublost, bude zklamán, respektive zákonitě vyveden z omylu. Spisovatel se ani nesnaží být esteticky legitimní. Hra s jazykem se projevuje i v pojetí povídek, které jsou zvláštním nekonečným vyprávěním, klasické literární postupy jsou neustále rozrušovány a nahrazeny pokusy novými. Asociativní vršení slov není zbaveno smyslu a je plně funkční. Nabytý děj je zhuštěn na velmi malém prostoru. Interpretace textu uhýbá před jednoduchostí a přímočarostí, výpověď je jako monolog sílence.

V chaosu groteskních situací, do kterých se protagonista dostává, je jako Ariadnina nit vedena opakující se tematika: kromě již zmíněného charakteristického humoru se často objevuje reflexe německo-polských vztahů: „*Odкуда se bere můj sarkasmus, například? Proč já jako, tento, si jako dělám srandu. No protože mě, do prdele, sere ta náhlá, dotěrná, horečnatá, intenzionní atmosféra vzájemného usmiřování se kolem krku. A ta teploučká dobrota a to naslouchání si, to vzájemné poslouchání se s tou přerozmílou pozorností kněze, při které se až dělá špatně. A ta gesta, protože jde o gesta. (...) A polsko-německé přátelství bude tím silnější, čím silnější bude polský zlotý.*“ Nechybí ani „výklad“ biblických témat: „*Jsem otěhotněla, dobře, že David přikázal zahubit mého nezdárného muže, co mi je po něm, David je idol, asi jsem se narodila se stříbrnou lžičkou, no jo, neprošlo nám to jen tak, Pán se lehce rozčílil kvůli takovému Davidovu činu a první dítě nám usmrtil, ach, to je toho, lehce nabyl, lehce pozbyl, tím spíš, že později, šukaná pravidelně, porodila jsem ne nějakého houžvičku, ale samotného Salamouna.*“ Společnost je popichována, autor střídá i do vlastních řad: „*V Domě literatury společnost spisovatelů a knihkupců, kteří se sešli proto, aby si zaječeli. Že je*

zle. Lidi už nechtějí číst tak, jak kdysi. Ty jejich knihy. Dneska je plno braku, a kdysi ne. Kdysi četli, teď ne. (...) Literatura vzbuzuje, říkal jsem, pořád ještě, přes to všechno, tolik úcty jako nebožtík. A neměla by. Vůbec není tak důležitá, jak ji malují. Hle, jedna z možností, jak si zorganizovat volný čas. Většina ji má u prdele. A není proč ječet.“ Nechybí ani trocha ušklíbnutí se nad hrůzami druhé světové války: „*Jdu, je to nedaleko, zvoním, ocházím, jdu po schodech. Bot u dveří je tolik, že chvilku myslím na Osvětim. Přestavuji se.*“ Rudnicki provokuje a pokouší, co a koho se namane: „*Ušchi umřela, alkoholička nemocná na cukrooku, o které jsem já, vypravěčská hyena, psal, poněvadž na mě její pomalý rozklad působil terapeuticky.*“ Dostatek ironie se vrchovatě dostane fanatickým ochráncům zvířat a všem příznivcům ideologií. Rudnického reflexe okolního dění a událostí minulosti jsou podnětem pro nejrůznější autorské fantazie.

Hlavního hrdinu představuje z valné většiny autor sám. Ten „*žije, protože jej smrt propásla*“; sloveso živořit dostává v podání Rudnického zcela nový rozměr. Tragikomické situace, do kterých se dostává volným pádem a s jakousi nevyhnutelnou samozřejmostí, jsou jen každodenními událostmi. Hrdina se tak stává součástí nezastavitelného soukolí bizarních situací, ve kterých jej setrvačnost posouvá dál a dál, aniž by tomu mohl zabránit. Výsledek je však naprosto trefný, protagonista a jeho nestoudnost nezníčitelní. Tak se stane, že je zaměstnán jako hlídač psa českého původu, ten však na první procházce zemře, je unesen Cikány, protože ti se zase domnívají, že v krabici, v níž je psí mrtvola, je televize. Rudnicki pronásleduje auto s únosci až do Bergen-Belsenu, který Cikáni okupují, aby dostali statut menšinové skupiny a odškodnění. A protože jsou věci, které se v určitých situacích nedají odmítnout, účastní se zde hostiny, jejímž hlavním chodem je právě dotyčný pes. Další z okamžiků, kdy je cynismus protagonisty doplňován paradoxem situace.

Zejména můžeme ocenit, že specifický humor není otravný již v první části knihy, ani neustálé variování sebe sama nepůsobí nadbytečně. „*Skutečně, smích je jediným prostředkem, který nám dovoľuje snést to, co je nad naše síly. A tak jsem se začal smát, o duchu, potichu, jinak by mi žebra probodla srdce. Ale když jsem si připomenul jisté přísloví, nevydržel jsem a začal jsem se řehtat. Projela mnou bolest a hned jsem znovu omdlel, ale tentokrát s uspokojením. Protože kdo se směje naposled, ten se směje nejlépe, no ne?*“

Jak už to bývá, ne všechny povídky v souboru dosahují stejné kvality, zvláště cenné jsou spíše delší celky než kratší zastavení zachycující pouhé okamžiky. Rudnicki a jeho do očí bijící radost z „drážďení tygra“, výsměšné reflektování situací minu-

lých a současných, sarkasmus namířený proti elitářství, politickým aktivitám a pánbíčkářství, svévolné zacházení s jazykem – to vše tvoří dílo ucelené, koherentní, na jistých místech úderné a hlavně natolik jiné než v současnosti nabízená literatura, že

nám nezbyvá nic jiného, než popřát autorovi, aby se z periferie literatury dostal více do povědomí českých čtenářů a přispěl tak k jejich obohacení.

Ivo Harák:

GESAMTKUNSTWERK

Petr Maděra – Miloš Kopták: Houbeles pictus (Práh, Praha 2008)

Termínem, který kdysi charakterizoval literární díla barokní, dovolujeme si přesto označit aktuálně vycházející a námi právě recenzovanou knihu. Snad pro onu snahu po násobení uměleckého účinku, do nějž (do níž) patří také výtvarný doprovod, který se stává integrální, neoddělitelnou součástí celku, takže nelze pak hovořit o autorovi jediném (spisovateli), ale musíme vždy mít na zřeteli, že tu básník tvořil společně s malířem.

Dobře tedy, není to však všechno: Povězme raději hned, že takto bychom komplexní působení námi nyní sledované publikace cele neobsáhli. Pomozme si opět barokem, v němž aspekt umělecký a vědecký (naučný) nešlo vždy bezesbýtku oddělit; ano, vzdýt poučení mělo se čtenáři dostat v oděni uměleckém!

Míním však, že ani tímto onu celostnost mnou sledovaného díla zatím plně nepostihují: medle tedy pravím cosi o knize určené stejně dětem jako rodičům: zvědavým dětem a rodičům, kteří se nestydí si hrát.

Abych si – navazuje na konec předchozího odstavce – uvědomil, že hra a poznání stávají se vlastním čtenářovým vkladem: vkladem nutným k tomu, aby se z možností vytvořených autory stalo skutečné dílo. Uskutečněné tehdy, proměním-li se z pasivního recipienta ve (spolu)tvořce!

Nyní snad už mohu prozradit, že je řeč o publikaci *Houbeles pictus*, již s podtitulem *rýmovaný atlas hub pro nejmenší houbaře (ohodně pro děti větší než houby)* "spáchali" český básník Petr Maděra společně se slovenským výtvarníkem Milošem Koptákem.

Právě u práce Koptákovy bych se zastavil nejdříve: věru nelehký úkol stál zde před kreslířem: zůstaviti ilustracím hravost, "příběhovost" (v níž je dáno objektům ilustrátorova zájmu ožiti), fantasknost typickou pro knížky pro děti (v našem případě mladšího školního věku), aniž by byla potlačena složka – řečněme – realistická, mimetická (jejíž absence mohla by mít následky v pravém slova smyslu – jde přece o zpodobení hub – smrtící). Sluší se říci, že Kopták vnímá daný úkol jako překážky položené vhodně. Tedy takové, jež umožňují povznést se nad průměr. Věnujeme-li se mu před samotným básníkem (jehož roli tímto nechceme snižovat), budí to svědectvím, jak vysoce si jeho práce ceníme.

Pasus o vhodně položených překážkách by samozřejmě mohl platit také o snaze Maděrově. Stejně se to má s tezí o smysluplném napětí mezi fantazijní a mimetickou složkou. Vizme jen podtitul, v němž se hovoří o atlase hub, leč atlase rýmovaném – a pro nejmenší houbaře.

S dětským čtenářem je to těžké. Nesmíš jej nudit, nesmíš jej poučovat přes míru – ale nemůžeš ani lhát. Pracuje se zkušenos-

tí apeluj na zvědavost, nezapomínej však ani na fantazii, která z osahané materie svede stvořiti nové světy, aby je vyplnila skutečnými smyšlenými příběhy. Tuto fantazii hled' ovšem ukotviti, aby se nestala samoučelnou. Veď ji – nečiň tak však patrnými okovy. Věz, že opakování bývá sice matkou moudrosti, leč otcem nudy. A že hra naučí více, než svede káravě zdvižený prst.

Tohle všechno jistě Maděra ví – neboť se hned jeho první exkurz do světa dětské literatury setkal s úspěchem. Tož chválím pestrost knihy, do níž se vejde nejen atlas hub (s popisem jich ustrojení a životního prostoru), ale také houby pohádka a kulinařský recept. Čtenář je aktivizován řadou hádanek a slovních hříček: při některých z nich je název houby jaksi realizován: "*Jenom jedna houba má/klobouček i holou hlavou./Znamená to, že když smeká,/jde zároveň o popraou?*" Výsledné dílo spoluutvářejí racio i fantazie.

Když už jsme zvolili srovnání s literaturou barokní, tedy zmiňme, že se jí naše kniha blíží též zvolenou poetikou: Maděřův (zvětša, nejde však o dogma) čtyřstopý trochej se řadou transakcentací blíží verši sylabickému, štěpné rýmy jsou střídány rýmy pod míru (včetně gramatických) nebo pouhými asonancemi. Nemyslím, že by šlo o neumětelství anebo nedostatek tvárného úsilí, kázně. Domnívám se, že právě takto lze stvořit poezii zvukově variabilnější a zajímavější (nikoliv totiž monotónní).

Pokud bych už Maděrovi něco vyčítal, tedy zejména taková místa v jeho knize, která se mi zdála pouhou výplní. Taková, v nichž poezii tvoří jenom rytmus a rým. Představuje-li například odmítnuté nápadníky princezny Helmovky, činí tak příliš zběžně, aniž více využívá jich jména nebo podoby: "*Proní přišel na námluoy/princ SLIZÁK I. MAZLAVÝ,/jí se moc nelíbíl oššem,/takže mu dala košem./Pak STARÝ KOZÁK přijel na koni,/doufal, že zlatem si jí nakloní,/l kdyby přijel poršem,/stejně by dostal košem./RYTÍŘ RYZEC se štítem/chlubíl se svým úkrytem./Tím se jí znelíbíl oššem,/taký mu dala košem./Přišel i vévoda LIŠÁK ZPROHÝBANÝ,/lichotník známý, jenže vyhrabaný./Nelíbíl se jí, oššem,/rychle mu dala košem.*" – navíc bychom zde mohli opakovati, co jsme výše pravili o opakování. (S tím připodotknutím, že děti zhusta takovéto a podobné pasáže přeskakují.)

Nerad bych však svoji recenzi končil negativním hodnocením: I doporučím tedy Maděrovu (a Koptákovu) knihu k rodinnému čtení. Zatím. K rodinnému proto, že některé její stránky dožadují se doplnění a vysvětlení od čtenáře dospělého a poučeného. Zatím jen ke čtení proto, že tuto recenzi píšim na počátku února... Závěrem chci totiž zdůraznit, že by nemělo zůstat jen u četby: její stránky přímo vyzývají k (opět: rodinné) procházce lesem po takovém vydatném letním deštiku!

Milan Hrabal:

HRABAL – JULIŠ – BONDY – MEŠKANK

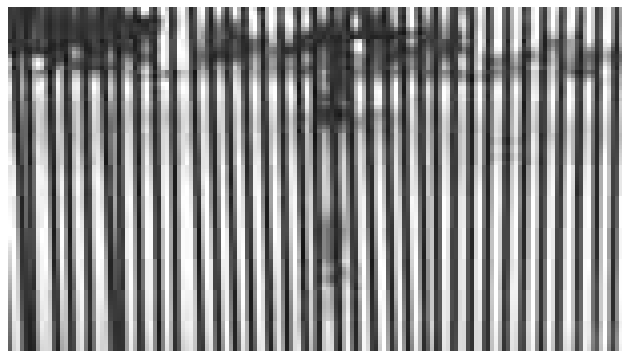
Timo Meškank: skok za módriu... / cesta po modré... (vlastním nákladem, 2008)

Nejnovější knížka lužickosrbského básníka, překladatele a sorabisty Timo Meškanka, je pozoruhodná v mnoha směrech. Autor jí dal název *skok za módriu... / cesta po modré...* a je od začátku až do konce dvojjazyčná, tedy hornolužicko – česká. Autor ji vydal vlastním nákladem (s vročením 2007 a ilustracemi Vojtěcha Horálka) v Lipsku a veřejně pokřtil v Praze v prvním pololetí 2008. Selháním tiskárny však spatřilo světlo světa jen několik pracovních výtisků. Tisku se nakonec ujala jiná pražská tiskárna (Printia) a knížka tedy ve skutečnosti začala svou cestu za čtenáři někdy na přelomu let 2008 a 2009. Ale to není ještě úplný výčet zajímavostí. Svazek obsahuje novou sbírku Timo Meškanka, s jehož tvorbou v českém překladu jsme se měli možnost seznámit v antologii lužickosrbské poezie Vítr, jímž porozumíš větru, a Meškank se navíc představuje jako překladatel. Do knihy zařadil osobitý výběr překladů z díla – jak on sám říká – „svých srdečních autorů“ – Bohumila Hrabala, Egona Bondyho a Emila Juliše.

Vlastní sbírku zařazenou na úvod, a jak bývá u autora zvykem rozsahem nevelkou (19 básní), lze hodnotit jako posun v jeho básnické tvorbě. Jde sice převážně stále ještě o jazykové hříčky – navíc zdařile převedené do češtiny – ale básnické sdělení je robustnější než v předcházejících opusech. Sbíрка také obsahuje pět básní, které – tehdy ještě z rukopisu – byly přeloženy a zařazeny do zmíněné antologie a nabízí se tak zajímavé srovnání překladů s překlady Radka Čermáka, který Meškankovu sbírku přenesl do češtiny. Z formálního hlediska je zajímavá narůstající báseň „*před televizí / u televize*“ (s. 36/37), která je vlastně parafrází na Julišovu báseň „*u rakve*“. Tematickým vykořením slibným směrem jsou pak texty „*jehňo na wjelka abo skerje nawopak / beránka na olka nebo spis naopak*“ (s. 38/39) nebo „*něma narč při rowje towardša / němý proslov u hrobu přítele*“ (s. 30/31) – ta byla mimochodem, jak prozradil autor, napsána pod dojmem úmrtí básníka Egona Bondyho. Pozoruhodná svým námětem je i báseň věnovaná ryze českému fenoménu – Járovi Cimrmanovi - nazvaná „*hold*“ (s. 22/23). Dokonce by se mohlo na první pohled zdát, že onen cimrmanovský nádech básníku Meškankovi vyhovuje, že z něj vychází. Ale naštěstí je naprosto svůj, i když skutečně básnické objevy u něj přicházejí spíš zvolna, po malých doušcích. Rozhodně bude zajímavé sledovat jeho další tvůrčí vývoj.

Rozsahem podstatnější část knihy tvoří české originály tří známých autorů a jejich překlady do hornolužické srbštiny. Dříve než se u jednotlivých autorů zastavíme, stojí za zmínku Meškankův text, který tuto část odděluje od jeho autorské sbírky. Nazval jej „*Mladík, voják a co dál*“ s podtitulem „*Důsledky okupace Československa v roce 1968*“ (v první verzi vyšel v roce 1993 v lužickosrbském časopise Rozhled, zde v českém překladu Kamila Štumpfa) a je velice zajímavým pohledem na toto téma očima zahraničního tvůrce, studenta češtiny a častého návštěvníka

Čech a Prahy zejména. Pozoruhodný – zvláště pro život v současné České republice - je citát z Romana Jakobsona (emigranta z roku 1938): „*Nezapomeňme, různé historické orstoy lidstva žijí současně. Když jsem ve soém ústavu, vidím lidi jedenadvacátého století, když vyjdu na ulici, občas si myslím, že jsem v době neandrtálské.*“ Následuje výběr z poezie vynikajícího severočeského básníka Emila Juliše. Svým rozsahem je blízký Meškankově sbírce (19 básní) a lze říci, že je reprezentativní, pokud to v takto omezeném rozsahu lze postihnout. Zachycuje Julišovu experimentální vizuální poezii z šedesátých let minulého století, která zajisté formalistnímu Meškankovi vyhovovala, a končí jeho básněmi z devadesátých let, které umělecky silně zachycují zmar části severních Čech, které zasáhla těžba uhlí. Zde snadno nalezneme paralelu s osudem střední Lužice, kde zanikly desítky lužickosrbských vesnic v důsledku těžby hnědého uhlí v časech NDR a tento zničující proces bohužel pokračuje dodnes. Po Julišovi následuje další velká osobnost české literatury druhé poloviny dvacátého století – prozaik Bohumil Hrabal. Meškank vybral vtipný úryvek z Hrabalova textu „*Kdo jsem / Štůž sym*“. Při četbě lužickosrbské verze proslulého českého pábitele vzrůstá zvědavost, jak by v této půvabné řeči zněly například *Ostře sledované olaky, Hodiny pro starší a pokročilé* (skvělý formální experiment, který by Meškanka mohl oslovit) nebo jiné jeho texty. Relativně nejrozsáhlejší prostor věnoval překladatel Egona Bondymu (27 básní). I tady lze říci, že osobní výběr není špatný. Souhrnně nutno přiznat, že jde o velmi pozoruhodnou publikaci, která rozšíří a obohatí představu Lužických Srbů o kvalitní české literatury nové doby, což je chválné zvláště proto, že v poslední době jedině lužickosrbské nakladatelství Domowina z finančních důvodů prakticky rezignovalo na dobrou tradici vydávání překladů z češtiny. Nebo že by chyběli překladatelé? Pak zřejmě nezbude – podobně jako v časech první poloviny minulého století – zorganizovat pomoc z české strany. Meškankova kniha ovšem není nezajímavá ani pro české čtenáře. A to nejenom pro mimořádnou příležitost srovnat, jak česká poezie i próza zní v hornolužické srbštině.

Milan Hrabal:

SLASTI A STRASTI TEDA KOOSERA

Ted Kooser: Slasti & strasti (Druhé město, Brno 2008)

Český (pardon – moravský) básník, prozaik, kulturní multiplikátor a vydavatel Martin Reiner se s vervou pustil do překladů z angličtiny. Pro svůj překladatelský debut si vybral výborného amerického básníka, držitele prestižní Pulitzerovy ceny Teda Koosera. Výsledkem je drobná – ale graficky působná – knížka nazvaná *Slasti & strasti* (Druhé město, Brno 2008).

Sedmnáct básniček na růžovém papíře tištěných po jedné straně – zvláštní. Že by výbor z díla autora dvanácti úspěšných sbírek nevydal víc kvalitních básní? Že by překladatel neměl na víc sílu? Dejme tomu, že záměrem bylo vydat „best of“ z oceněné stejnojmenné sbírky (ostatně jenom z ní překladatel vybral.) A co ta růžová? Znamená něco? Rozhodně ne, co by nás na první pohled napadlo. Žádná milostná selanka pro touhou po lásce nyjící dívky či obojetné chlapce. Tento nevelký průzor do tvůrčí dílny u nás téměř neznámého básníka dostatečně dokazuje, co on sám považuje za své tvůrčí krédo, cit: „*Rád bych ukázal obyčejným lidem... že mohou porozumět poezii. Že se jí nemusejí bát, ani se cítit jakkoli podvedeni. Snažím se, aby moje poezie byla v tomto ohledu příkladem.*“ Naštěstí básník současně nabízí i kvalitní četbu pro zasvěcené čtenáře poezie. Jeho obraznost je sice prostá, ale neotřelá. Takže je srozumitelný a zároveň objevuje to, co by poezie objevovat měla – nový prostor mezi slovy i v nich, nové významy pro komunikaci a především pro lepší porozumění světu kolem nás a tomu velkému tajemství, jakým je ve zdejší konečný život. Například vstupní báseň vzrušivě popisuje tak obyčejnou věc, jakou je kroužkový zápisník, který „*by mohl uchovávat sny*“ (s. 7). V lednu „*za okny skřípe zimní město / jako starý dřevěný most*“ (s. 11). Na rybolovu se tlustěmno muži, který na chvilku usnul, zdá, o čase „*kdy byl ještě malý hoch / a nevážil víc než zahradní konev*“ (s. 29). V deštivé tmě květnového rána zpívající pták je „*potěšen, jak se zdá, / že má tu práci, // táhne plně / vědro rozbřesku // nahoru z temnot, / notu za notou...*“ (s. 17). Kooser jistě nezůstává u obrazných vyjádření – ta jsou jen jednou ze součástí jeho sdělení, která se zjevují s překvapivou naléhavostí a hloubkou, jakou jsme před léty – aniž chci srovnávat – prožívali nad verši Jacquese Préverta. Kooser také dává obyčejným předmětům a pocitům dostatečný (až se může zdát, že nadbytečný) prostor a nechává působit celý rozměr básně, která jako kdyby ani nepotřebovala pointu. Verše se podle potřeby rozlévají do značně širíky a jindy jsou semknuté jako řeka v kaňonu. Nikdy to však není povodeň nebo živel bouřlivě se vzpírající spoutání. Básníkovi se daří skloubit uvážlivý nadhled zkušeného muže s citově zjitřeným viděním člověka hledajícího odůvodnění sebe sama na pomezí krásy a ošklivosti. Nejvhodnější ukázkou tohoto fenoménu Kooserovy tvorby se jeví báseň *Deštivé ráno* (s. 33), v níž mladá žena za deště putuje ránem a dlouhými bílými prsty buší do kol vozíku jako do kláves klavíru – se stejnou razancí, se stejnou elegancí, se stejným zaujetím – a její tvář je krásná, když se soustředí na tu obtížnou

skladbu: beznohý pohyb tam, kam bez vozíku nelze. Stejně tak nepřehlédnutelnou básní je *Otec* (s. 25), která je nesentimentálním, jímavým vyznáním citů blízké osobě. Je zde i další rozměr dokazující velmi syrově pravdivost přísloví, které nezasvěceným poněkud nesrozumitelně říká, že včasná smrt je boží dar. Jak podivně zní slova syna, který je rád, že otec zemřel dřív, než příliš zestárl a příliš onemocněl! Kooser je ale srozumitelnější než ono přísloví a vzdáleně nechává zaznít otcův „*hlas radostně rozechvělý vyprávěním*“. V závěru básně autor dokázal dech beroucími obloukem vrátit děj na samý počátek a téměř románově uchopit celý jeden život od zrození k smrti – to dokáže jedině poezie. „*Nikdy jsi nezapomněl zmínit, / jak v prvních chvilích toého života / vyhlédla tvá matka z okna / a viděla šeříky v plném kořtu... / A k tvé počtě kvetou i dnes; celá lona / je jimi poseta.*“ Téma běhu času, pomíjivosti, stárnutí je pro básníka, alespoň v tomto výboru, jedno z nejpodstatnějších. Nejsilněji o tom vypovídají dvě básně – *Starí lidé* (s. 23) a *Šťastné narozeniny* (s. 39), která knížku uzavírá. Ta první končí verši: „*Někdy zaslechnou / naše volání, jindy ani to ne. Netouží po ničem / a příliš nedbají o věci kolem. Už cítí dotek noci, / po níž nepřichází ráno, a jejich oči / přivokají věcem příštím.*“ Báseň *Šťastné narozeniny* – dokonale a přesnou – ochutnejme celou: „*Ten večer jsem seděl u otevřeného okna / a četl, dokud světlo nezesláblo a kniha / pomalu nesplynula s okolní tmou. / Mohl jsem snadno rozsvílit lampu, / ale já už chtěl odvést tento den hlouběji do noci, / sedět tu sám a laskat nečitelnou stránku / popelavými přízraky souých prstů.*“ Reinerovo české podání poezie Teda Koosera je zdařilé a přínosné (přestože nedokážu ohodnotit kvalitu překladu), škoda jen – jak už bylo řečeno – že výbor není rozsáhlejší. Stálo by za to, aby Kooser zanechal v české překladové poezii výraznější stopu. Z ukázek vydaných Druhým městem se zdá, že si to zaslouží.

Radim Karlach:

ŽVÝKÁNÍ ASFALTU

Pavel Josefovič Hejátko: *Pomníky z asfaltu* (Oftis, Ústí nad Orlicí 2007)

Pavel Josefovič Hejátko, který je charakterizován některými literárními badateli, čtenějšími tvůrci anotací a upoutávek a především sám sebou jako autor sociálně-politické, provokativní nebo (sic!) undergroundové poezie, předkládá čtenářům v pořadí třetí sbírku. Po podobně laděném *Hlenobyčí*, resp. *Tanci kostlivců* je knížka tentokrát koncipována jako jediná dlouhá báseň, skladba, či snad jakési quasi pásmo, které je však na rozdíl od klasického, apollinairovského útvaru monomatičké – v podstatě neustále variiuje autorovo zhnuzení soudobou společností, poměry, vztahy mezi lidmi, politikou, tržním hospodářstvím apod.

Než však přikročíme k poezii samotné, nelze se nezamyslet nad souvislostmi primárně mimoliterárními; ostatně jaká jiná, než takto neskrývané, až zuřivě angažovaná tvorba si říká o to, aby byly do její reflexe vkomponovány úvahy o osobě básníka, jeho obecných (nejen uměleckých) postojích ke světu, prostředí, z něhož vychází a za něž se zřejmě cítí oprávněn hovořit... A vnímatel snad nemusí být zrovna přesvědčeným zastáncem určité varianty Černého personalismu, ba klidně může „postmodernisticky“ věřit pouze na „texty“ či „znaky“, aby při hodnocení Hejátkovy sbírky bral v potaz nejen samotné „tělo“ předložené básně, ale četl ji i v kontextu předmluvy a závěrečného slova... Ergo:

Při spatření jména Karla Sýse coby autora úvodního slova se dostavily rozpaky (privilegovaný normalizační poeta zasvěceně hovořící o „*ozpouře jako stavu duše*“, to už chce nějakou dávku smyslu pro černý humor!), avšak po přečtení doslovu Alexeje Mikuláška mě přešel smích (jak kdysi vyhrožoval Klement Gottwald anticipující bolševické zakroucení krku) a dostavila se nauzea. Stať příznačně nazvaná *Vzteky na začátku milénia* (pro Bítov 1996 si tentýž člověk připravil příspěvek *Vzteky na konci milénia* – jak vidno, stav permanentní ublíženec není avšak imaginaci dvakrát nepřeje) obsahuje hned v úvodu explicitní obavu, aby „nepohodlného“ básníka Hejátka neinternovali nějací dnešní mocní někde na psychiatrii či (sic!) na Guantanámu... Nepředpokládám, že by bylo stydno Sýsovi či Mikuláškově; ale Hejátko je básník, který ve svých textech nejen rád lká nad (údajnou) nesvobodu dnešních poměrů, ale oškliví si i všeobecné pokrytectví a přetvářku. Opravdu mu tedy nevádí, když jeho sbírku rámuje takto čiré farizejství? Nechtě autor jako rakovnický rodák, který to nemá na sever Čech zase tak daleko, zapátrá, jak se právě zmíněný Sýs v osmdesátých letech angažoval při kriminalizaci tamějších nonkonformních tvůrců a koho poslal v roce 1986 svými *znaleckými posudky* (jak se tomu tehdy říkalo) do komunistického žaláře! Snad potom básník, který se s nevšední vehemencí stylizuje do role nesmlouvavého kritika všeho bezpráví (tedy pokud se náhodou netýká občanů USA, kteřížto dle něho disponují pouze právem na pasivní účast na teroristickém útoku), tak lehce nepřipustí, aby úvod a závěr jeho knihy představovaly cosi natolik nehorázného, proti čemu může být příslovečná řeč o provaze v domě viselce výchozím bodem docela příjemná a korektní konverzačky.

Přiznávám tedy bez mučení, že ještě než jsem se začel do básně samotné, byl kritický zrak nabroušen o poznání nemi-

losrdněji, než kdyby si autor vybral za list hodný popsání něco jiného než toaletní papír, do něhož nejdříve obtiskly zkslé fleky zhrzenosti dvě hvězdy normalizačního literárního nebe. Navíc již předešlé jeho sbírky mě dvakrát nepřesvědčily: textíky silně rétorické, v nichž obsah sdělení dosti brutálně válčuje formu, málo básnivý jazyk a většinou primitivní rýmováčky, při kterých dojde uplatnění i legendární opozice *láska/páska*, balení jednoduchých tezí, hesel a výkřiků do rábdy atraktivního obalu „poezie“ (když je výpověď rozsekána do veršů, tak co jiného by to bylo, že?) – to vše evokuje tvorbu adolescentního skejtáka spíše než mistrů slova a obrazu Gellnera a Kryla, k nimž je Hejátko některými bláhovci přirovnáván... Ostatně, kolik mladých rozervanců se, okouzleno jejich básnictvím, už pokoušelo zmíněné koryfeje napodobit – s podobným výsledkem...

Nutno konstatovat, že *Pomníky z asfaltu* jsou bohužel opět smutnými nositeli většiny výše naznačených atributů. Hejátkův jazyk se sice poněkud poetizoval, báseň vykazuje relativně časté uplatnění zvukových, řečnických a stylistických figur, klíčovou roli hrají svébytné poloverše a vnitřní rýmy, text se výrazně rytmizoval, celý projev je jaksi propracovanější, učesanější... Nicméně právě architektonické řešení dílčích slok spojených do výsledného dlouhého „pásma“ nemilosrdně odhaluje zoufalou monotónnost donekonečna variované generální teze („všechno je tady na hovno!“, mohla by například znít), která, až se proškobrtá ve všech obměnách a odstínech sedmi desítkami stránek, je náhle vcelku nečekaně ukončena – a ve vzduchu visí otazník, proč zrovna tady a ne o dvě stránky dřív či o tři sloky dál... (že se tvůrce stále ještě nedoučil přechodníky, jeví se v tomto světle jako vcelku nevýznamná prkotina – viz např. s. 49).

Kdyby místo tohoto úmorného mlýnku na kávu vypreparoval autor či editor (byl-li jaký) některé povedenější strofy a komponoval sbírku v obvyklém slova smyslu, aby však vzniklo cosi mnohem subtilnějšího než *Pomníky z asfaltu*, výsledek by mohl být přesvědčivější (a čtenář by se necítil tak zahlcen). Ovšem i u kvalitnějších dílčích textů se vtírá dojem, jako bychom už kdesi něco velmi podobného slyšeli, zpívané a za doprovodu kytary, pravděpodobně z pašovaného vinyly, pirátského pásku nebo v některé z polistopadových reedici (*Popravčí četa je již nastoupena/ k výkonu trestu/a napravo od arestu/ mladí starci jdoucí za rakví./ Třáslí jsme olajkami/ Při demonstracích/a při ilustracích/ zase – třáslí jsme se./ Třeseme se stále./ stále jen třeseme se./ Vždyť vždy je co skrývat!*).

Motiv asfaltu, zdánlivě pevného, pod paprsky však měknoucího jako vosk, je tak pro titul Hejátkovy básně zvolen příznačně, byť zřejmě bezděčně; pomníky se neroztečou v jasnozřivém světle Hejátkových nesmlouvavě atakujících veršů; spíše lze konstatovat, že samotné jeho dílo, v němž tu a tam problýskne cennější kámen, se v jednotvárném chrlení často prvoplánového znechucení a totální negace mění v mazlavou černou žvýkačku, v níž čtenář jako nešťastná voska ze seriálu o Krtečkovi uvízne a nemůže odletět, i když jí má velmi záhy plné zuby...

Pavel Knot:

A TAK ZŮSTALY JEN NESOURODÉ TROSKY A VÝSMĚŠNĚ PRÁZDNÁ PAMĚŤ

Emil Bok: *Milování na deštném polštáři* (Zahrada, 2008)

Pod názvem *Milování na deštném polštáři* je čtenáři předkládán výbor veršů pražského a později tábořského básníka Emila Boka. Pokud marně pátráte, kam toto jméno zařadit, pak je třeba ubezpečení, že nejde o náhlé selhání paměti, ale spíše o publikační propasti v Bokově díle – Bokova šedesátiletá tvorba je spíše sledem různě intenzivních tvůrčích období s rozličnými poetikami.

„A tak zůstaly jen nesourodé trosky a úsměšně prázdna paměť. Ale díky i za ty trosky. Jestliže z nich zasvoitne třeba jen drobná jiskra talentu, nic nebylo napsáno nadarmo.“

Těmito slovy se Emil Bok s odstupem vyjadřuje ke svým raným veršům. Podle dobrého zvyku autor zaujímá odstup od svých juvenilí a vyzývá tak k nadhledu, kterého je mnohdy při čtení Bokových básní zapotřebí.

Celé Bokovo dílo je od studentské poezie až po verše starého muže protkáno tématem pomíjivosti. V jedné z raných básní můžeme motiv pomíjivosti nalézt ještě v latentní formě, neškodně pro duši tehdejšího studenta: „Ach, jaký večer! Komu, komu/ na ústech vůni nechala jsi? /Ale ty nevíš.../ A zbylí ptáci plují smutně domů.“ Nejsilnější a nejexpresivnější svou melancholií Bok nechává zaznít v průběhu 90. let: „A useknutá kohoutí hlava / letí nad hnojštěm / a pořád ještě ze všech sil / kokrhá.“ V závěru souboru, což chronologicky odpovídá i závěru Bokova života, se tento výraz přiostrňuje až na úroveň bezmocného výkřiku: „A my zdráhavě a nevěřícně/ s hlavou zorácenou nazad,/ jdeme za nimi po stopách,/ až k vlastnímu prahu.“

Právě jedním z atributů pomíjivosti a smrti okamžiku je zastarávání – jak těla, což Bok nejednou, zejména v pozdní lyrice rozpracovává, tak i básnické formy. Určitou satisfakcí pro Boka může být, že si této pomíjivosti všimá, a to v básních již od 60. let – „V dvouřadém kostelním obleku/ ošak vycházím z módy. / Vzbuzuji nedůvěru.“ Je zde naplna vyslovena pochybnost o trvání – o trvání nejen hmotném.

Ve všech obdobích lze nacházet paralely s tvorbou Bokových známějších „kolegů“, jakými jsou formy Kamila Bednáře ve čtyřicátých, básníků socialistického realismu v padesátých a absurdní poetiky v šedesátých letech. V pozdních pracích se atmosféra jeho básní vrací zpět do třicátých let, aby se protнула s osvědčeným poeticko-melancholickým vyzněním poezie let čtyřicátých. Bok se po celý život drží spíše role formálního epigona české avantgardní poezie.

Přesto v Bokově poezii nacházíme sugestivní obrazy odkrývající cosi z nevyslovitelného pocitu života. V 60. letech jsou to zejména surové popisy každodenní reality, které ovšem tíhnou k frázím, jež mnohdy podřívají obsah: „Škrťm se papírovým ubrouskem./ Z nekonečna sem za límeček zatéká kolínská voda./ Vousy vypadávají samy od sebe.“ Forma mnohdy popírá obsah a výkřik tak bývá čtenáři šeptán libozvučně do ucha.

Kniha je završena doslovem Radima Kopáče, kterým situuje Bokovo místo na scéně české poezie za posledních téměř šest desítek let, což nebyl jednoduchý ediční úkol. Bokovo dílo po-

skytuje alternativu dlouhému období české poezie zejména svou kontinuitností. Čtenáři je tak dána možnost srovnávat Boka s celou řadou velkých jmen, a to čtení jeho poezie rozhodně neprospěje. Čtenář, který by se chtěl oprostít od historického balastu, bude postrádat dějinné pozadí Bokovy poezie, jejíž význam ale mnohdy vytváří právě tato dějinná kulisa.

Za nejexpresivnější část výboru lze považovat přelom 80. a 90. let. Odtud také pochází název výboru *Milování na deštném polštáři*, který je zároveň posledním dvojverším básně Před deštěm. Je to také melancholická poezie 90. let, která si zachovává prostřednictvím věčně přítomné mlžné atmosféry stále ještě střízlivý pohled na sebe sama skrze Bokovy obsahově, ale tentokrát i formálně vyvážené verše. Opět se probouzí nenávratné mládí, tentokrát ale v kompaktnějším tvaru: „Se sepjatými ořevmi / kráčely schoulené nahé stromy k jaru“. V Bokových básních vzniká v 90. letech uzavřený lyrický prostor, v němž se pohybuje autorský subjekt a ženská postava Šimonky či Valérie, která je básníkovi partnerkou na cestě k věčnosti. Mnohdy se lyrickému subjektu stává žena synekdochou společností a rozhodně je mu katalyzátorem, někdy urychlujícím, jindy zpomalujícím, na cestě k věčnosti.

Bok se ještě před svou smrtí (9. 7. 2007) dočkal poměrně hojného vydávání svých básní, ale spíše v regionálním měřítku regionu Tábořska, kam se po odchodu z Prahy uchýlil. V omezeném nákladu vyšly jeho sbírky *Zima s rybími prsty* (Velarium, 1998), *Prerie* (MaPa, 2001), *Zahrady* (Zahrada, 2002). V roce 2005 vydává nakladatelství Petrov ve větším nákladu titul *Jedy blaženosti*. Poslední sbírkou před smrtí byla *Šimonka* (Trigon, 2006), v níž opětovně a s nemalou dávkou melancholie navázal na obraz ženy, který mu dosud zosobňovala Valérie.

Milování na deštném polštáři je vyvedenou kompilací Bokových textů, snaží se zprostředkovat čtenáři všechny Bokovy básnické polohy uvádním textů s různou básnickou hodnotou. Výbor se edičně rozhodně nepokouší vytvořit z Boka monument, ale je mu spíše realistickou skicou.

Lukáš Neumann:

ZAJÍMALO BY VÁS, CO SE STANE S HOLUBY, KTERÉ SI KRÁSNÁ DÍVKÁ VYBÍRÁ Z NOSU?

Martin Skýpala: *Ruční práce* (Protimlvo 2008)

V závěrečné básni sbírky *Ruční práce* se její autor vyznává z pocitů odlehle jinakosti vůči hemžení a rytmu aktuální doby – jakoby lakonicky poskládanými a v nevzrušivém tempu za sebou jdoucími obrazy-výjev. Jakoby nespoutané plynutí a mátožné pokusy o nastavení lyrické výmluvnosti a upřímnosti. Zároveň ale: neuhýbavost, rozpoznatelná snaha nebásnit za každou cenu, nerozplynout a neroztéci se v křečovitě změti a balastu. Na druhém pólu originální zacházení s výchozím motivem, tématem, glosou a také štiplavý humor.

V případě poezie Martina Skýpaly začínáme od konce záměrně. V básni *Na cestě* píše o tom, že se častěji vrací „do jedné takové prima klece“, kde si připadá jako nula. Báseň uzavírají verše „... a jak tak čtu / budu se muset i odečíst / to je zřejmé“. Sebeodečtení a vynulování sebe samého – tento akt doprovází Skýpalovu tvorbu již od *Resuscitace* (-í ?): „Doufal jsem dnes večer zavraždit básníka / jeho nastávající ošak rozbila zrcadlo / kořenem svého nosu a pohroužila mě / do vítané samoty“ (b. *Bledý tanec*, sb. *Resuscitace*). Titul *Na cestě* je tak pro dosavadní Skýpalovu publikovanou básnickou produkci přílehlavý. Rezonuje v něm jak postižení vlastního, autorského zřetele, tak jakési prozkoumávání nestejně (ne)zakotvených absurdit lidského života – jde o zamyšlení povrchově nevábná: např. v básni *Ruční práce* celková tělesná rozprostraněnost a vydání se všanc tělesnému bytí je zastřeno výkřikem „zapomněl jsem umístit penis do ložnice“, pod titulem *Odstáoka* se skrývá přání vypnutého proudu, neboť nevábná je představa ženy ve středních letech s „bezvýznamnými dlaněmi a špinou za nehty“ – ale jak na potvoru „oni ho nevyprnou“.

Skýpala nevychází z konkrétních všednodenních situací, ani mu netřeba výraznějších lyrických kulis, aby dospěl k obnažující pointě. Ta je silnou stránkou Skýpalových veršů zejména tehdy, nejde-li o výrok zcela průzračný (konstatování typu „oe světe v němž je lepší zůstat anonymní“ tu ke škodě není právě poskrovnu...). Často se v jeho básních stává, že výchozí situace ani není dále rozvedena, je spíše veden oblouk k absurdnímu a k dalším otazníkům vybízejícímu zacyklení. V úvodní básni *Jistota* je takto titul matoucí, neboť báseň klidně a hladce dospívá k popření zvoleného opěrného bodu – „Vím docela jistě / že zítra vstanu / očas / do práce mě odveze / spolehlivý vlak // i kdybych náhodou zaspal / anebo ten vlak měl zpoždění / nic se nezmění / spíš naopak“.

Zcela vhodně poukazuje Oskar Mainx v doslovu k recenzované sbírce na základní kontrast autorových básní – tím je mísení hravé komiky směřující k sarkastickému úšklebku, textů mohutně odlyrizovaných s tendencí k čistotě obrazivé lyriky (zde např. v přírodní črtě nazvané „událost“ jako motto k oddílu *Lžička medu*: „vlhký dech večerních zahrad / hvězdy rozvěšují ticho / do pavoučích sítí“). Právě jako ruční práce působí některé básně složené z mnoha zcela odlišných vrstev postupů a vyjadřovacích

způsobů. Civilní žargon, mnohdy i žurnalistická fráze prostupují verše obrazně přepjatější: „člověk by z toho pošel kdyby to nebylo tak krásné / díoka se zvedne holubi odlétnou dítě se počurá / louže tu nezůstane ani svědci kteří by nám mohli sdělit / informace o jejich pohybu od jedenácti do tří kdy byli / naposledy spatření našívou na veřejném prostranství“ (b. *na veřejném prostranství*) anebo dvojverší z *Mrtvé vody*: „po zimě zmrzlé boky nezahřeje / sebevybranější nápad // jaro je oblečené jen tak nahonem / vzkrášenou zemí zní volání labutí...“ *Ruční práce* obsahuje i sarkastické příběhy ztrácející se ve vlastní cykličnosti, a to i po stránce formální – autor naleptává nové na již řečené a poté se k původnímu vrátí, čehož následkem je krutě ironizovaná historka s ireálným, fantaskním zvratem nabídnutém z polohy zaznamenávajícího svědka. Tak v básni *1:1 000 000* se z ničehonic z běžné situace stravování v jídelním vagónu „vyklube“ obraz oběšeného kuchaře: „...namísto odpovědi rozliješ šálek kávy / která se rozteče po gumové podlaze / kuchař se v kuchyni houpa na provaze / v té kávě to najednou vidíš jak v obraze // (...) a kdyby ten obraz vůbec nebyl pravý / on aspoň bez cavyků vytře tu louži kávy“. Jak vidno, nacházíme se na pozemí furiantské grotesky a zaumného jazyka.

Básník je všestranným poetou, mnohé dokáže vykřesat z práce s rýmem (viz ukázka z básně *1:1 000 000*) a etymologií slova – sémanticky nápaditou, nesamoučelnou (*hbitá divokost uprostřed ve psi / prostřední divokost ve hbité skepsi / skeptická hbitost uprostřed divokosti / a hbité septiky divoké prostřednosti*).

Ještě k cestě autorské: O. Mainx v doslovu uvádí, že Skýpala je vedle časopisecky zveřejněných básní autorem již jen jedině sbírky *Alter ego* (2007), shrnující „životní i touřící zkušenost z pobytu v anglickém městě Peterborough“. Jedná se o údaj, který je nutné zpřesnit – již na samém začátku milénia Skýpala vstupuje na poetické kolbiště sbírkou *Resuscitace* vydanou v rámci edice *TVARy*. Po sedmileté publikační odmlce pak následuje svépomocí vydaný útlý soubor *Lžička medu* (2007), z něhož polovina ze dvou desítek básní přešla jakožto samostatný oddíl s tímž názvem do nejnovější *Ruční práce*. Básník tedy plody své práce stále opracovává, louhuje v čase. Svědectvím je nám putování básní skrze poslední trojici sbírek a jejich úprava – v básni *Indiskrétnost*, vycházející z reálného setkání Dylana Thomase s Vladimírem Holanem, autor vypustil dvě sloky, čímž báseň oprostil od explicitního komentování velikosti básníků (Holanovi „zbývají tisíce nocí k té s velkým n“; Thomas „bude muset pětadvacet básní ještě stopětadvacetkrát podepsat“) a průběhu setkání („pod stolem se hromadí prázdné láhve od vína // (...) oni v duchu uvažují o tom / jak málo je odděluje samotná neznalost jazyka / a co by to změnilo, kdyby ho uměli“).

Tak se jeví Skýpalova poezie – je naoko frázovitá, zbařená hloubání a analytičností. Magnetizující je právě ona tkavá hra, »

» ruční práce, svědomité zrání. U básníka jsme stále na vážkách, kdy že se jedná o báseň-šprým, kdy je „nad věcí“ a pouze-svěd- kem, zda jde o to sdílet se se čtenářem o anonymní neúčastenství na lidském plahočení se za emocemi nabitým existováním, nebo o to, vydat nenápadné svědectví o umolousané, jakés-takés, ko- munikaci („*nesu souj kyblík štetku a barou a přemýšlím nad tím / jak je ten porybný úplně zbytečný uprostřed spáleného lesa / a že bych ti to měl říct než se probudí a začne znovu pindat*“).

Jsem upřímně zvědav, v jaké fázi cesty se Martin Skýpala bude nacházet v příští sbírce. Ruční práci se můžeme chápat zasmát (zde doporučuji báseň *Přenos*; nebudu však z ní citovat: to proto, aby také zůstalo něco neodhaleno). Co ale musíme, je dívat se s básníkem jinak – přestože a možná také protože – jak se dočteme v *Doznání* – oba dva víme o co tady ve skutečnosti jde...

LITERATURA a PERFORMANCE

Milan Kozelka (Praha) a Milan Kohout (Boston)

pořádají v červenci 2009 víkendové kurzy

pod názvem

UMĚNÍ JINAK

- politická a společenská literární satira
- literární, obrazová a plakátová groteska
- umění v politickém kontextu
- umění na okraji, okraje v umění
- sociologické aspekty umělecké tvorby
- veřejný prostor a video
- kontroverzní a provokativní tvorba
- filosofické a pseudofilosofické aspekty
- ekologičnost umění

Kurzy budou probíhat

v prostorách pražské galerie NoD (Roxy)

Informace a přihlášky na e-mailové adrese:

gulu-gulu@seznam.cz

JAZYK, LITERATURA A FINANCE

24.–26. srpna 2009
v Ústí nad Labem

JAZYK, LITERATURA A FINANCE

CARPE DIEM

Strana 4 – Prof. Dr. Vítězslav

Protimluv & Psi vino

1. srpna 2009

Protimluv – Ostrava

Martin Skýpala
Milan Kohout
Milan Kozelka

na výstavě v galerii NoD (Roxy)

Prof. Dr. Vítězslav
Milan Kozelka (Praha)
Milan Kohout (Boston)

CARPE DIEM

Strana 4 – Prof. Dr. Vítězslav

Psí víno

Psí víno 47
časopis pro současnou poezii
XIII. ročník
březen 2009
www.psvino.cz

Vydává: Občanské sdružení
Klubu přátel Psího vína

Šéfredaktor: Petr Štengl

Zástupce šéfredaktora: Jan Těsnohlídek ml.

Redaktoři: Kateřina Bolechová
Ondřej Buddeus
Ivo Harák
Norbert Holub
Milan Hrabal
Juraj Kalnický
Milan Libiger
Lukáš Neumann
Jan Novák

Adresa: Petr Štengl
Kovanecká 2107/8 | 190 00 Praha 9

E-mail: p.stengl@centrum.cz

Telefon: 603 201 837

Grafická úprava: Viktor Puci

Autor fotografií: Jan Těsnohlídek ml.

Tisk: Tiskárna Calamarus s.r.o

Distribuce: Kosmas

Předplatné: Kateřina Bolechová
e-mail: kacerice@centrum.cz

Registrační č. MK ČR: E 7981

Psí víno 47 vyšlo: 17. března 2009

Cena: 48 Kč

Uzávěrka příštího čísla: 31. května 2009

